

TÉMA:
Vojenské
zdravotníctvo

MiG
vs.
Gripen

Pravidlá
konkurenčného
výberu

To
najlepšie
z IDEX 2013

Pod'akovanie ženám

„Vychovali ste štyroch synov, ktorí boli vojaci a zároveň všetci boli v misiách. Chcem sa vám poďakovať o to viac, že či je to v rámci stretnutí v NATO, v EÚ alebo V4, vždy počujem na adresu našich vojakov v zahraničných operáciách slová uznania,“ povedal minister obrany Martin Glváč 8. marca pani Zuzane Fojtíkovej. S kyticou kvetov a pamätnou plakettou za ňou vycestoval na Medzinárodný deň žien, aby sa takto symbolicky poďakoval aj matkám všetkých ostatných vojakov, ich partnerkám, ako aj profesionálnym vojačkám a zamestnankyniam rezortu obrany. Usmievavá a energická pani Fojtíková, ktorá bude mať na jeseň 70 rokov, ešte stále pracuje na chate Kohútka v Javorníkoch, kde ju navštívil aj náš minister. Jej synovia Milan (podpráporčík – jediný, ktorý je dodnes v aktívnej službe a pôsobí v Seredi) bol na Balkáne, v Eritrei aj v Afganistane. V misiách boli aj Miroslav (slobodník v. z.), Jaroslav (čatár v. z.) a Vladimír (podpráporčík v. z.), rodáci z Lazov pod Makytou, spolu mimo republiku odslúžili 13 rokov.

Svoje kolegyne v službe či v zamestnaní si uctili muži aj v Bratislave, Seredi a v ďalších posádkach. Na porovnanie – ak v roku 2000 pôsobilo v Armáde SR takmer osemsto žien, čo bolo 3,5 percenta zo všetkých profesionálnych vojakov, vlani to bolo približne 1 100 žien, ktoré tvorili skoro 8,7 % z početného stavu našich ozbrojených síl.

Text: Pavol Vitko • Foto: Ivan Kelement a archív OS SR

Milan a Miroslav Fojtíkovci v UNPROFOR (1994).

Zuzana, Milan a Jaroslav Fojtíkovci s Martinom Glváčom.

Kvetiny aj pre pracovníčku MO SR Máriu Kuchárovú, vdovu po pplk. Milanovi Kuchárovi.

Pavol Vitko
šéfredaktor

„Možnosť vyslať našich vojakov do Mali sme deklarovali,“ potvrdil minister obrany Martin Glváč v marci po rokovaní ministrov obrany krajín V4 vo Varšave, na ktorom sa zúčastnil aj minister obrany Francúzska a štátny tajomník Nemecka. Predstavitelia rezortov obrany hovorili predovšetkým o príprave bojovej skupiny Európskej únie, ktorá má byť vlajkovým projektom nášho regionálneho zoskupenia, no zmienka nášho ministra o Mali nepochybne vyvolala u viacerých vojakov spomienky na Afriku. V roku 20. výročia vzniku OS SR si spomeňme, že práve vojenski pozorovatelia v afrických misiách patrili k našim prvým mierotvorcom. Na Nový rok 1993 si na svojich uniformách prešli domovenky na „Slovakia“, aby v ďalšom období kontinuálne reprezentovali v misiách svoju novú vlasť. Tak, ako odvtedy už takmer 16-tisíc ich nasledovníkov.

Témou tohto čísla OBRANY je vojenské zdravotníctvo. Jeho šéf plukovník Vladimír Lengvarský v rozhovore na stranách 6 a 7 konštatuje, že ho treba centralizovať. No a špičkový vojenský úrazový chirurg pplk. Ján Berc na strane 8 dodáva, že vojenski zdravotníci majú vlastné výcvik celoročne. Aj on pritom hovorí, prečo nám chýba viac ako tretina vojenských lekárov. Tu dodajme, že vojenské zdravotníctvo bude v našej pozornosti aj v niektorom z ďalších čísel, keď navštívime vojenské nemocnice v Ružomberku a v Bratislave, ako aj niektoré ďalšie zdravotnícke zariadenia.

Časopis OBRANA sme za dve desaťročia tlačili najskôr vo viacerých externých tlačiarňach. Ostatné roky to bolo v 5. kartoreprodukčnej základni Nemšová.

Pretože tá končí svoju činnosť, ďakujeme všetkým jej pracovníkom za 8-ročnú spoluprácu. V tomto čísle ešte odporúčam do pozornosti porovnanie technických parametrov lietadiel MiG a Gripen na stranách 20 až 23 či príbeh logistu v zálohe Ludvíka Barančíka s titulkom Sebaľútosť vás zabije na strane 37. Plukovník Emil Hvasta pokračuje na strane 36 a v rámci svojich odborných personalistických rád sa tentoraz zaoberá konkurenčným výberom. Obzretím sa za uplynulými zasneženými výcvikovými mesiacmi je na stranách 32 a 33 reportáž Pokoriť zimu!

Peknú jar.

Na obálke: Odborníci tvrdia, že vojenské zdravotníctvo potrebuje predovšetkým vyššiu motiváciu. • Foto: Ivan Kelement

5 Potrebuje Slovensko ozbrojené sily v 21. storočí?

6 Rozhovor s plukovníkom Vladimírom Lengvarským, hlavným lekárom OS SR

8 Výcvik celoročne

9 Liptovské hniezdo záchrany

10 Hygiena aj očkovania

12 Duševné zdravie? Nepodceňiť!

19 Lietajúce oko

20 MiG vs. Gripen

24 Ruský tajfún

32 Pokoriť zimu!

36 Konkurenčný výber

37 Sebaľútosť vás zabije

44 Behanie: ako na to?

47 Reproduktor na pásach

Nájdete nás aj na internetových adresách www.mosr.sk/obrana/ a www.mosr.sk/ebulletin/

Informácie o distribúcii OBRANY vám poskytneme na e-mailovej adrese obrana@mod.gov.sk

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXI. • č. 4/2013 • Redakčná uzávierka 13. 3. 2013 • Do výroby zadané 15. 3. 2013 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR, Komunikačný odbor • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847 e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Zástupca šéfredaktora: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 45, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0960 33 83 52, 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Vedúca vydania a jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJÁČKOVÁ, tel.: 0960 31 30 54, e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk • Fotoeditor: Mgr. Ivan KELEMENT, tel.: 0960 31 28 06, 0903 820 698, e-mail: ivan.kelement@mod.gov.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, fax: 0960 31 25 20, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Grafická úprava: Adrián MOLČAN • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, Komunikačný odbor MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana • Tlač: 5. kartoreprodukčná základňa Nemšová • © Ministerstvo obrany SR, EČ 41208, ISSN 1336-1910.

Na prvý pohľad sa môže zdať, že ozbrojené sily pre Slovensko v 21. storočí nie sú potrebné. Prostredie po studenej vojne doteraz neprinieslo priamu vojenskú hrozbu voči štátom v strednej Európe. Relatívny mier v tomto geopolitickom priestore tak vytvoril takmer dokonalú ilúziu bezpečnosti, ktorá môže byť aj kontraproduktívna.

Potrebuje Slovensko ozbrojené sily v 21. storočí?

Bepečnosť ani obrana sa tak nestali a stále nie sú kľúčovými politickými témami aj napriek výnimkám ako Juhoafrická republika a Kosovo a ďalším krízam a konfliktom v európskom susedstve. Tento jav iba posilnilo súčasné prostredie limitovaných zdrojov a neudržateľnosti sociálnoekonomických modelov u viacerých štátov transatlantického spoločenstva. Navyše úspech v nových typoch vojenských operácií na podporu mieru vo svete si vyžaduje synergické pôsobenie viacerých nástrojov štátnej moci, čo je osobitne náročné.

Investícia do budúcnosti

Ozbrojené sily však majú naďalej nezastupiteľné miesto v slovenskej spoločnosti v podmienkach ktoré takpovediac vyplývajú z ich definície i zákonného predurčenia. Mať dobre zabezpečenú obranu je v modernom a efektívnom štáte rovnako samozrejímavý atribút, ako mať dobre fungujúce školstvo či zdravotníctvo. Je to nesporná investícia do budúcnosti, nielen v oblasti obrany krajiny pred vonkajšími hrozbami.

Moderné ozbrojené sily disponujú pre štát a jeho obyvateľov unikátnymi spôsobmi, od obrany až po posilňovanie odolnosti spoločnosti a ochranu pred následkami katastrof a teroristických útokov. S využitím sofistikovaných technológií a expertízy v oblasti radiačnej, chemickej a biologickej ochrany môžu ozbrojené sily pomerne efektívne i účinne chrániť obyvateľstvo pred následkami kontaminácie – napríklad vodných zdrojov na území Slovenska. V čoraz digitálnejšom svete so zvyšujúcou sa zraniteľnosťou spoločností a ich vitálnych funkcií voči hackerským či iným útokom je zasa expertíza ozbrojených síl v oblasti kybernetickej ochrany vysoko cenená a čoraz viac spoločná s komerčným sektorom. Treba si však uvedomiť, že mnohé z týchto vojenských spôsobilostí sú popri kontinuálnej adaptácii rozvíjané dlhodobo, a ak nebudú udržiavané, možno ich nenávratne stratiť.

Obranné výdavky znamenajú aj investície do obranného výskumu a technológií, ktoré sa tradične premietajú v podobe spin-off efektov do ekonomiky, čím predstavujú jednoznačný prínos z hľadiska inovácií, tvorby zamestnanosti i exportnej expanzie na zahraničné trhy. Dosiahnuť takýto výsledok si ale vyžaduje stratégiu pre obranný priemysel a spôsob, ako ju neustále modifikovať tak, aby reflektovala súčasné aj budúce trendy rozvoja spôsobilostí.

Preto pri akomkoľvek strategickom hodnotení rizika novej štátnosti v geopolitickom prostredí strednej Európy v 90. rokoch bolo logickým rozhodnutím vlád nie rozpustiť ozbrojené sily, ale hľadať bezpečnostné garancie, čo v aliančnom zväzku nejde bez ozbrojených síl a ich príspevku pre bezpečnosť ostatných. Obhajoba záujmov SR prostredníctvom euroatlantickej bezpečnostnej architektúry však vychádza z dvoch predpokladov: po prvé, NATO a EÚ budú schopné sa adaptovať a naplniť tak svoj strategický imperatív – rozširovať zónu stability – a garantovať tým i bezpečnosť SR; a po druhé, OS SR sa budú kontinuálne prispôsobovať tak, aby mohli plniť aliančné úlohy i vlastné úlohy doma.

Brániť a chrániť

Napriek tomu, že suverenity dnes spočíva primárne v ekonomike, ozbrojené sily sú naďalej nenahraditeľným prostriedkom presadzovania štátnosti aj v 21. storočí, od podpory cieľov zahraničnej politiky až po potrebu odstrašiť alebo eliminovať aktivity aktérov, ktoré sú nepriateľské voči záujmom štátu a jeho obyvateľov.

Pre SR je strategickou úlohou mať schopnosť reagovať na nové a neznáme výzvy voči národným záujmom štátu, a plniť tak ciele obrannej politiky v novom a oveľa komplikovanejšom prostredí neistoty, nevídanej dynamiky a rozsahu i previazanosti rozličných tlakov. Na druhej strane potreba zdieľať spoločenské bremeno v podobe byť „štíhlejší“ by

Inštitút bezpečnostných a obranných štúdií

K 1. marcu 2013 na MO SR opäť vznikol Inštitút bezpečnostných a obranných štúdií (IBOŠ) v súlade s mandátom Programového vyhlásenia vlády SR. Úlohou IBOŠ bude posilňovať schopnosť MO SR a ostatných ústavných orgánov štátu prijímať strategické rozhodnutia v prostredí limitovaných zdrojov. IBOŠ bude poskytovať nezávislú analýzu ako vstup do strategického myslenia o otázkach bezpečnosti a obrany týkajúcich sa Slovenskej republiky, jej spojencov a partnerov. Takisto bude kultivovať priestor na diskusiu, v ktorej sa budú vzájomne obohacovať civilní a vojenski experti.

sa mala v konečnom dôsledku vnímať ako prínos, zdravý proces, a najmä príležitosť byť tiež „lepší“ pri udržaní schopnosti ďalej plniť prioritné úlohy.

Riešením vo vzťahu k uvedeným výzvam je preto transformácia ozbrojených síl a rezortu ministerstva obrany, ktorá prinesie dlhodobé riešenie modernizácie ozbrojených síl, ich kľúčových spôsobilostí a výzbroje v zmysle - „nie obrana, ktorú si môžeme dovoliť, ale obrana, ktorú potrebujeme“.

Kľúčovým predpokladom je rozvíjať spoluprácu tak s partnermi SR v NATO a EÚ, ako aj s ďalšími rezortmi na plnení týchto úloh, s podporou nového politického konsenzu, ktorý je potrebný v otázkach bezpečnosti a obrany najširšie na národnej úrovni.

Text: Alexander Hersi
Inštitút bezpečnostných
a obranných štúdií MO SR
Foto: Crown Copyright 2012

Riaditeľ Úradu
hlavného lekára
– Hlavný lekár OS SR
plukovník
MUDr. Vladimír
Lengvarský, MPH

Treba centralizovať

Témou aprílovej OBRANY je vojenské zdravotníctvo, ktorému už 5 rokov šéfuje z pozície hlavného lekára plk. Vladimír Lengvarský. Pôvodnou špecializáciou všeobecný lekár riadi štruktúru, v ktorej pôsobí 49 lekárov, 120 zdravotníckych pracovníkov s rôznym stupňom vzdelania, 6 veterinárnych lekárov a 30 pracovníkov obslužného personálu. Spolu je to necelých 370 zamestnancov, z ktorých je 205 profesionálnych vojakov.

Kedy bola v rámci vašich štruktúr posledná reorganizácia? A ako hodnotíte napríklad skutočnosť, že váš Úrad hlavného lekára je súčasťou Generálneho štábu OS SR, zatiaľ čo zriaďovateľom Ústrednej vojenskej nemocnice (ÚVN) je Ministerstvo obrany SR a pod ministerstvo podlieha napríklad aj Ústav špeciálneho zdravotníctva a výcviku Lešť či akciová spoločnosť Vojenské zdravotnícke zariadenia?

Väčšie zmeny boli naposledy v roku 2009, keď vznikol Úrad hlavného lekára. Vtedy sa zlúčilo bývalé Veliteľstvo vojenského zdravotníctva, Vojenská nemocnica Liptovský Mikuláš, ktorá sa ešte predtým zlúčila s niekdajšou Vojenskou zdravotníckou základňou. Samotný Úrad hlavného lekára sídli v areáli Ústrednej vojenskej nemocnice v Ružomberku a pracoviská má aj v Liptovskom Mikuláši a v Bratislave. No a čo sa

týka zdravotníckych subjektov a ich rôznej podriadenosti v rámci nášho rezortu? V porovnaní s viacerými krajinami je táto situácia do značnej miery neštandardná. Vyplýva to však z vývoja legislatívy a rôznych zámerov z minulých rokov. V súčasnosti však už prebieha proces, ktorého cieľom je centralizácia všetkých prvkov vojenského zdravotníctva.

Ako funguje vaša spolupráca?

ÚVN v Ružomberku, Nemocnica sv. Michala Bratislava, ako aj akciovka Vojenské zdravotnícke zariadenia, čo sú vojenské kúpele a zotavovne, vykonávajú služby v prospech príslušníkov ozbrojených síl na zmluvnom základe. Partnerom pre ne je náš Úrad hlavného lekára. No napríklad v prípade ÚVN nemusíme ísť do výberového konania, lebo táto nemocnica je

príspevkovou organizáciou ministerstva obrany. Ak však chceme zabezpečiť služby aj od bývalej Leteckej vojenskej nemocnice v Košiciach, ktorú rezort obrany v minulosti odovzdal ako akcionárovi Ministerstvu zdravotníctva SR, musíme dodržiavať štandardné obstarávacie procesy.

Do akej miery budú ozbrojené sily využívať Nemocnicu sv. Michala?

Rezort obrany a ministerstvo vnútra sú zhodne 50-percentnými akcionármi tejto nemocnice. S tým, že výkonom práv akcionára je poverený rezort vnútra. Aj po presune činnosti nemocnice z areálu pod Železnou studničkou do plánovaného nového objektu na Cintorínskej ulici bude táto nemocnica slúžiť i v prospech ozbrojených síl. A to najmenej v takom rozsahu ako teraz. V princípe bude hlavným po-

skytovateľom zdravotníckej starostlivosti pre vojakov minimálne v západoslovenskom regióne.

Je predpoklad, že táto nemocnica sa stane podobne ako Ústredná vojenská nemocnica v pražských Střešovicích zdravotníckym pracoviskom pripraveným poskytovať príslušné zázemie aj predstaviteľom štátu?

To je otázka pre manažment nemocnice a najmä pre akcionárov. No predpokladám, že aj v budúcnosti bude pre nás z hľadiska potrieb ozbrojených síl naďalej najdôležitejšia ÚVN v Ružomberku.

V ostatnom období veľa najmä služobne starších lekárov odchádzalo do zálohy. Do akej miery sa vám darí obmieňať vojenských lekárov a stredný zdravotnícky personál?

V strednom zdravotníckom personáli nevidím problém. Podmienky sú nastavené tak, že ich povolanie je pre nich aj ekonomicky atraktívne. No treba vyriešiť problém týkajúci sa zdravotníkov, od ktorých žiadame druhostupňové vysokoškolské vzdelanie, pretože to zároveň vyžaduje európska legislatíva. Teraz slúžia v poddôstojníckych hodnostiach, no aspoň ich najvyššie pozície by mali byť transformované na dôstojnícke. Konkrétne dnes sú hlavný zdravotník ozbrojených síl a dve hlavné sestry poľnej nemocnice štábni nadrotmajstri. Neporovnávajme sa pritom s Afganistanom, kde bola hlavná zdravotníčka jediná žena v postavení brigádnej generálky Afganskej národnej armády. Porovnávajme sa s Čechmi, kde je pre takéto funkcie plánovaná hodnosť major.

V súčasnosti je v OS SR 105 tabuľkových miest lekárov. Obsadených je 64. A lekári?

V súčasnosti je od posádkových ošetrovní až po poľnú nemocnicu plánovaných v OS SR 105 tabuľkových miest lekárov. Obsadených je 64. V ozbrojených silách pritom ukončili pôsobenie najmä lekári po skončení obligatórnych povinností, ktoré im vyplývajú zo zákona. No tlak z civilného prostredia získať pre seba aj mladších lekárov z našich štruktúr postupne rastie. A to aj preto, že vojenský lekári najmä v chirurgických odboroch, no aj v ďalších, sú v pomerne mladom veku dobre vzdelaní a majú väčšiu prax ako ich rovesníci. Umožňuje im to náš systém. Slúžia v rámci našej poľnej nemocnice, no okrem vojenských zamestnaní väčšinu roka stážujú, čiže plnohodnotne pracujú v civilných nemocniciach. Svoje pôsobiská pritom môžu podľa potreby svojho profesionálneho rastu oveľa flexibilnejšie meniť. Okrem toho vlni sme boli svedkami hromadných výpovedí lekárov v civilných nemocniciach a po krízovej situácii nárastu ich platov. Hovorím to preto, lebo sociálne výhody lekárov, ktorí sú „na povel“, sa v porovnaní s ich kolegami z ci-

vilu v podstate stratili. Aj preto sa znížil záujem medikov o službu v ozbrojených silách.

Nemôže systém lekárov, ktorí sú „v uniforme“, aj vzhľadom na poskytované výhody, dlhodobjšie zaviazat' pre službu v armáde?

Aj to je cesta. No ja by som sa prihovárал za lepšiu motiváciu. Či už vo forme vyšších hodností, skoršieho povyšovania alebo samotného ohodnotenia. V pripravovanom zákone č. 346 o štátnej službe profesionálnych vojakov napríklad navrhujeme pre vojenských lekárov stabilizačný príspevok. Podobne ako je to u pilotov. Nezapočítaval by sa do výsluhového dôchodku, podliehal by odvodom a bol by odstupňovaný podľa špecializácie – ale dostávali by ho.

Ktoré špecializácie najviac chýbajú?

Všeobecní lekári, chirurgické odbornosti, odbornosti súvisiace s urgentnou medicínou. Potrebujeme aj epidemiológov a infektológov.

Ak vaši lekári nemajú vojenské cvičenie, pôsobia na dlhodobých stážach v civilných nemocniciach. V ktorých, a kto ich vtedy platí?

Vysielame ich väčšinou do fakultných nemocníc, ktoré majú oprávnenie vzdelávať lekárov v jednotlivých odboroch. Platíme ich my. Áno, rezort obrany tým v podstate akoby niektoré nemocnice sponzoruje. Aj preto väčšina z nich pritom pôsobí v našej Ústrednej vojenskej nemocnici v Ružomberku. V ďalšej etape rátame, že všetci novoregistrovaní lekári budú pôsobiť práve tu.

Nemáte ambíciu pokúsiť sa o vyslanie lekárskeho tímu napríklad do niektorej z vojenských poľných nemocníc v operácii ISAF?

Táto ambícia tu bola stále a naďalej pretrváva. Či už by išlo o celú nemocnicu, o niektorý z jej modulov, alebo o samostatný lekárskeho tímu. Aj preto chceme nemocnicu túto jeseň medzinárodne certifikovať s tým, že je pripravená na operačné nasadenie podľa potrieb NATO či EÚ. Samozrejme, podľa možností OS SR a najlepšie aj v spolupráci s ďalším koalíčnym partnerom. Certifikácia bude prebiehať v rézii Centra výnimočnosti pre vojenskú medicínu so sídlom v Budapešti a s ďalšími orgánmi NATO.

Kolko osôb by pracovalo v poľnej nemocnici pri jej plnom nasadení?

Plné obsadenie predstavuje 21 lekárov, 42 osôb zdravotníckeho personálu, cca 10 ľudí základnej logistickej obsluhy a bližšie nešpecifikovaný počet ľudí, ktorí sú potrební na jej vybudovanie či prevádzkovanie. To sa však rieši dohodami aj s partnermi z iných armád.

V súčasnosti je plánovaných v OS SR 105 tabuľkových miest lekárov. Obsadených je 64. Tlak z civilného prostredia získať aj mladších lekárov z našich štruktúr postupne rastie.

Ako sú vojenský lekári pripravovaní na mimoriadne situácie u nás doma?

Rozdeľme to na dve časti. Prvým typom situácií je napríklad tá, keď sme v decembri 2012 pomáhali riešiť situáciu na traumatológii v Žiline. Podobne rok predtým nám pomáhali aj vojenský lekári z Čiech. Keď príde rozkaz, sme pripravení pacientom pomáhať. Sme limitovaní len našimi počtami. Druhá rovina je vojenská. Obväzisko je súčasť každého útvaru a zdravotníci, podobne ako celý útvar, sú pripravovaní aj na krízové situácie, teda na možnosti vojenských a nevojenských ohrození. K dispozícii sú aj štruktúry poľnej nemocnice, prípadne tímy preventívnej medicíny. Tie sme využili napríklad pri výskyte antraxu na východnom Slovensku. Bývajú nasadzované aj pri významných podujatiach. Spomenúť možno rokovanie náčelníkov generálnych štábov NATO vo vysokých Tatrách alebo stretnutie prezidentov Busha a Putina v Bratislave.

Očakávate, že aj lekári budú súčasťou aktívnych záloh?

Otázka znie tak, aká bude motivácia vstupu najmä vysokokvalifikovaných lekárov, akých potrebujeme, do aktívnych záloh, čo je dobrá myšlienka. Podľa mňa sú dve možnosti. Prvou je vysoko nadštandardné finančné ohodnotenie. No to asi nie je cesta. Tou by mohol byť odborný rast – napríklad v rámci nasadenia v operácii medzinárodného krízového manažmentu. Aj keď môžeme hovoriť o vlastenectve alebo istom dobrodružstve, inú motiváciu nájdeme ťažko.

Aké vás čakajú najdôležitejšie úlohy?

Ako som už naznačil, strategické otázky vidím v novom definovaní celej úlohy vojenského zdravotníctva a centralizácii jeho riadenia v záujme lepšieho previazania jednotlivých systémov a ich zefektívnenia ako celku. Súčasne je potrebný celý systém aj legislatívne ukotviť. Pôjde aj o stanovenie úloh v rámci domáceho krízového manažmentu (viac na internetovej stránke).

Text: Pavol Vitko
Foto: Ivan Kelement

Výcvik celoročne

„Tento rok nás čaká zrejme šesť veliteľských zhromaždení poľnej nemocnice, ako aj jej certifikačné cvičenie NATO,“ hovorí o najbližšom vojenskom programe podplukovník MUDr. Ján Borec, MPH. Ak si práve neplní vojenské úlohy primára ľahko nasaditeľného chirurgického tímu uvedenej poľnej nemocnice, pracuje v bývalej Nemocnici Ministerstva obrany SR ako úrazový chirurg.

Topoľčany aj Miami

„Dá sa povedať, že vojenský lekár a zdravotník cvičia celý rok. Veď akákoľvek operácia či iná služba súvisí s tým, čo by sme robili aj v rámci ostrého nasadenia v rámci Ozbroyených síl Slovenskej republiky.“

MUDr. Borec po absolvovaní medicíny v Hradci Králové a v Košiciach začínal v bývalej Nemocnici Ministerstva obrany

SR, dnes v Nemocnici sv. Michala v Bratislave. V roku 2001 sa po atestácii v odbore všeobecné lekárstvo stal náčelníkom posádkovej ošetrovne na Veliteľstve domobrany v Topoľčanoch, aby sa potom vrátil späť na svoje pôvodné pôsobisko. V rokoch 2003 až 2004 prerušil vojenskú službu a s cieľom získať špičkové skúsenosti, pracoval v traumatologickom centre vyhladávanej kliniky v Miami na Floride. Po návrate ich využil už opäť „v uniforme“ na Klinike úrazovej chirurgie Univerzitnej nemocnice v Bratislave. Tam pôsobil až do vlaňajška. V roku 2008 ho ozbrojené sily z civilného prostredia „stiahli“ a vyslali v pozícii šéfa 7-členného slovenského chirurgického tímu do operácie ISAF. V českej vojenskej poľnej nemocnici ROLE 2 sa v Kábule štyri mesiace stretával s reálnou vojnovou medicínou. „Tešili sme sa, keď sa nám podarilo zachrániť dvoch voja-

kov Afganskej národnej armády, ktorí mali priestrely hrudníka a brucha. Aj ich kolegu policajta, ktorého zasiahla spfška črepín po explózii nástražného výbušného systému, sme držali pri živote. No neskôr masívnym zraneniam vinou nezvládnuteľnej otravy krvi podľahol,“ spomenie na dva momenty z nasadenia. Ešte šťastie, že lekári nemuseli zasahovať počas bratislavského stretnutia prezidentov Busha a Putina v roku 2005. Američania si pre prípadný medicínsky zásah vybrali vtedajšiu Nemocnicu MO, pričom styčným lekárom za našu stranu bol práve MUDr. Borec.

(Ne)motivácia

Prečo sa dnes absolventi medicíny častejšie nehlásia do štruktúr ozbrojených síl? „Strácajú časť občianskych práv a sú limitovaní vojenskými rozkazmi, čo súčasná mladá generácia nevníma pozitívne. Ani sociálne istoty, ktoré im rezort poskytuje, nie sú najmä pre začínajúcich lekárov veľkou motiváciou. Armádneho systému sa obávajú aj preto, lebo o ňom nemajú dosť informácií...“ myslí si MUDr. Borec. A čo by ich predsa len motivovať mohlo? „Odborne rastie mladý vojenský lekár rýchlejšie. Po dohode s nadriadenými si môže vybrať oddelenia a nemocnice, v ktorých chce pôsobiť. Môže ich striedať a rozširovať si spektrum skúseností. S vekom prichádzajú aj väčšie sociálne výhody. Má možnosť odborne komunikovať so zahraničím. A ak je trochu dobrodružnejšia povaha, môže zažiť to, čo iní lekári nezažijú.“

MUDr. Ján Borec je vnútri kolena na svojom ihrisku. So zohraným tímom spolupracovníkov sa napriek netypickému výlomku kosti v kĺbe a jeho nevyhnutnom odstránení, lúči po úspešnej operácii ani nie o hodinu. „Nebol to síce priestrel predkolenia ako v Kábule, ale operácie kolien sa často týkajú aj mladých vojakov či policajtov,“ konštatuje špičkový operatér. No aj na Slovensku to býva niekedy zložitejšie. Napríklad minulý december, keď bol poltucet vojenských lekárov stiahnutý zo svojich pracovísk a nasadený počas problémov v žilinskej nemocnici na tamojšiu traumatológiu. Spomenie: „Ak by sme v budúcnosti mali plniť úlohy tohto typu častejšie, je nevyhnutné získať lekárov na prázdne vojenské tabuľky. Dôležité je doplniť vojenskú nemocnicu vybavením tak, aby spĺňala všetky parametre NATO. A nielen preto...“

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement

Vojenská poľná nemocnica má v súčasnosti 165 tabuľkových miest, z ktorých je 132 obsadených. V sídle v L. Mikulášii slúži 47 profesionálnych vojakov. Ostatní, podobne ako MUDr. Borec, pracujú v civilných nemocniciach, pričom sa počas roka zúčastňujú na vojenských zamestnaniach. Financuje ich rezort obrany. Z 56 tabuľkových miest lekárov je obsadených 32.

Súčasťou Odboru špecializovaných zdravotníckych a veterinárnych činností Úradu hlavného lekára Ružomberok je aj oddelenie výcviku, vzdelávania a špecializačnej prípravy v Liptovskom Mikuláši – Ondrašovej. V spomínanom objekte je umiestnená aj poľná mobilná zdravotnícka jednotka ROLE 2E.

Oddelenie je vzdelávacou ustanovizňou s akreditáciou pre kurzy prvej pomoci, inštruktorov prvej pomoci. Zabezpečuje aj certifikovaný kurz obslúh poľného dezinfekčného prístroja (PDP). V uplynulom roku absolvovalo odborné kurzy celkovo 612 frekventantov.

Šetria financie pre rezort

„Bol to vstupný odborný výcvik OR-2, odborný výcvik OR-6 a OR-7, vstupný odborný dôstojnícky kurz, ktorý je určený pre novoprijatých lekárov, veterinárnych lekárov a iných zdravotníckych pracovníkov predurčených pre OS SR. Okrem iných to boli ďalej aj kurzy ošetrovania a obväzovania traumatických poranení či kurz medicíny katastrof,“ vyratúva náčelník štábu podplukovník Marián Martinický výsledky minulého roka.

Príslušníci oddelenia svojou činnosťou šetria finančné prostriedky rezortu. Okrem iného aj vyškolením 28 inštruktorov prvej pomoci, čo by rezort stálo v prípade zabezpečenia z externého prostredia cca 17,5 tisíc eur. Oddelenie v roku 2012

zorganizovalo aj 15 kurzov prvej pomoci pre 132 vojakov, ktorí žiadali o vodičské oprávnenie. Pre rezort to znamená úsporu ďalších 6,5 tisíc eur.

Okrem týchto kurzov oddelenie zabezpečuje v spolupráci so Slovenskou zdravotníckou univerzitou a zdravotníckymi zariadeniami špecializačné štúdium, certifikačnú prípravu a sústavné vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov rezortu obrany. V špecializačnej príprave je dnes zaradených 15 lekárov a jeden veterinár. Po jej úspešnom ukončení sú predurčení pre útvary ozbrojených síl na funkcie v ROLE 1 a 2.

Na zlepšenie materiálno-technického zabezpečenia kurzov plánujú podľa náčelníka poľnej mobilnej zdravotníckej jednotky ROLE 2E plukovníka Jozefa Kucu v blízkej budúcnosti kúpiť dva trenažéry pre kurzy prvej pomoci s vyhodnocovačom a pre kurzy kardiopulmonálnej resuscitácie s možnosťou simulácie porúch základných životných funkcií a uskutočňovanie intubácie pri obštrukcii dýchacích ciest.

Ďalším kurzom v portfóliu je CLS (Combat Life Savers, čiže zberač ranených – bo-

jový záchranár) tak, aby v každom družstve boli vyškolení dvaja profesionálni vojaci na včasné poskytnutie prvej pomoci a odsun raneného. V príprave pre nasaditeľné sily NRF oddelenie vyškolovalo spolu 112 zberačov ranených.

ROLE 2E čaká evaluácia

Zástupca riaditeľa Úradu hlavného lekára plukovník MUDr. Roman Jantoš pripomína, že ROLE 2E absolvovala na jeseň 2012 v Liptovskom Mikuláši a na Lešti národné hodnotenie spoločne s tímami preventívnej medicíny. Národná evaluácia ukázala reálny obraz ich pripravenosti na nasadenie v operáciách medzinárodného krízového manažmentu v súlade so štandardmi NATO. Personál je pripravený, no treba odstrániť materiálne a technické nedostatky. Výsledky by sa mali ukázať už v septembri, keď je naplánovaná medzinárodná evaluácia za účasti expertov z Centra výnimčnosti pre vojenskú medicínu v Budapešti. Všetky kroky smerujú k tomu, aby bol splnený deklarovaný príspevok vojenského zdravotníctva OS SR do mnohonárodnej jednotky ROLE 2 Bojovej skupiny Európskej únie krajín V4, ktorá by mala byť pripravená na nasadenie od 1. januára 2016.

Text: Jozef ŽIAK

Foto: archív voj. zdravotníctva

Liptovské hniezdo záchrany

Hygiena aj očkovania

Vojenský ústav hygieny a epidemiológie (VÚHE) Bratislava zabezpečuje činnosť sérovej banky, spracovanie krvi a skladovanie krvných sér príslušníkov ozbrojených síl vysielaných do zahraničných misií a operácií. Vede aj centrálny register očkovaných profesionálnych vojakov.

Podľa svojho riaditeľa a zároveň vedúceho hygienika MO SR plk. v. v. MUDr. Ivana Šavrdu (ústav riadi od roku 1985) ústav monitoruje vzťahy a faktory, ktoré ovplyvňujú zdravie. Medzi ne okrem iného patrí životné a pracovné prostredie. V centre záujmu je pitná voda, hluk, ovzdušie, vibrácie, stravovanie, pohybová aktivita, podmienky bývania a výcviku, zdravotná starostlivosť, ale aj životný štýl.

Verejné zdravotníctvo

Laboratórna činnosť nie je len kontrola ale objektivizácia životného a pracovného prostredia. „Naši pracovníci uskutočňujú laboratórne vyšetrenia pitných vôd v sledovaných ukazovateľoch, sterov zo zdravotníckych zariadení, ako aj stravovacích prevádzok rezortu. Tiež čistoty ovzdušia v operačných sálach, v ambulanciách a kontrolujú aj účinnosť sterilizácie zdravotníckych prístrojov. Dosť málo sa vie o tom, že prevádzkujeme poradenské centrum ochrany a podpory zdravia,“ hovorí riaditeľ ústavu.

VÚHE vykonáva štátny zdravotný dozor aj u právnických a fyzických osôb, ktoré vykonávajú podnikateľskú činnosť v útvaroch a zariadeniach rezortu. Ročne ide o 400 až 450 kontrol v zariadeniach spoločného stravovania, v ubytovacích zariadeniach, na pracoviskách, lôžkových a ambulantných zdravotníckych zariadeniach, ale aj cvičiskách či rekreačných zariadeniach. Súčasťou odbornej činnosti ústavu je aj vydávanie rozhodnutí o zaradení pracovných činností do kategórií. V poslednom období sa zlepšujú pracovné podmienky a postupne znižuje počet osôb vystavených riziku. Napriek tomu najviac pracovníkov zostáva na pracoviskách s rizikom hluku (1 288), psychickej záťaže (625) a chemických látok vrátane karcinogénov (384).

Pokles prevádzkovej hygieny

Čo, naopak, pracovníkov ústavu neteší, je podľa MUDr. Šavrdu skutočnosť, že v posledných rokoch dochádza k poklesu prevádzkovej hygieny. Súvisí to aj s poklesom vyčlenených finančných prostriedkov. Prejavuje sa nedostatočnou údržbou stavebno-technického stavu objektov. Niekde vznikajú až havarijné stavy. To má negatívny vplyv na zdravie a pracovnú pohodu profesionálnych vojakov a zamestnancov. Opakovane sa zisťuje nedodržiavanie hygienických požiadaviek v ubytovacích zariadeniach (najmä sprchy a WC). Chýba pravidelné maľovanie pracovných a ubytovacích priestorov. Vyskytujú sa v nich dokonca plesne.

Pracovníci ústavu z hľadiska ochrany zdravia a správneho životného štýlu neradi vidia nahrádzanie teplej stravy gastrolístkami. Ťažkajú si aj na to, že sa veľakrát nevyžaduje stanovisko orgánu verejného zdravotníctva k redislokačným plánom a zmenám. Výsledkom je potom umiestňovanie pracovísk do nevhodných priestorov. Príkladom zlej situácie prevádzkovej hygieny je aj skutočnosť, že koncom februára tohto roka musel dokonca regionálny hygienik vydať zákaz prevádzky objektov útvaru čestnej stráže OS SR v bratislavských Vajnoroch...

MUDr. Šavrda pripomína, že splnenie úloh pri súčasnom limitovanom počte zamestnancov VÚHE by nebolo možné bez takých odborníkov, ako sú podplukovník v. v. MUDr. Pavol Letko, MUDr. Magdaléna Čáčová, regionálni hygienici majori MUDr. Ladislav Polyák a Pavel Zakuťanský, ako aj Ing. Oľga Žbodáková a Ing. Mária Michaličková.

Text: Jozef ŽIAK
Foto: archív VÚHE

Landstuhl a UEFA

Mimochodom, USA prevádzkujú aj najväčšiu vojenskú nemocnicu v Európe – Landstuhl Regional Medical Center v Nemecku. Služí predovšetkým ako liečebné zariadenie pre amerických vojakov, zranených na bojiskách Európy, Blízkeho východu a juhovýchodnej Ázie (dnes najmä pre obete útokov v Iraku a Afganistane, ktoré sem dopravujú vojenskými lietadlami pristávajúcimi na základni v Ramsteine). Počas operácií Púštny štít a Púštna búrka bol Landstuhl repatriačným bodom pre viac ako 4 000 amerických zranených vojakov; rovnako tu ošetrili asi 800 príslušníkov amerických ozbrojených síl zranených v bojoch v Somálsku. Pikantným faktom je, že Landstuhl figuruje na popredných priečkach rebríčka darcov orgánov v Nemecku. V rozmedzí rokov 2005 – 2010 darovali americkí vojaci, ktorí skonali v Landstuhle, spolu 142 orgánov, z toho 45 len v roku 2010.

Nielen Američania však hrajú prím vo sfére vojenského lekárstva. Napríklad hlavná nemocnica ukrajinského ministerstva obrany zaznamenala minulý rok historický úspech, keď si ju UEFA vybrala za poskytovateľa zdravotnej starostlivosti pre

zahraničných fanúšikov futbalového európskeho šampionátu. Futbalová asociácia sa tak rozhodla na základe „vysokej kvality zručností ukrajinských vojenských lekárov“.

História

V roku 1958 rozdelením 2. hygienicko-epidemiologickej skupiny pri posádkovej nemocnici Brno vznikol 2. okruhovú hygienicko-epidemiologický oddiel bratislavskej vojenskej nemocnice. Po rozdelení armády ČSFR sa v roku 1993 stalo spomínané pracovisko jediným zariadením s hygienicko-epidemiologickým zameraním v rezorte obrany. Vojenský ústav hygieny a epidemiológie nesie svoj názov od roku 1995. Po teroristických útokoch v roku 2001 v New Yorku začal budovať modernejší systém detekcie, diagnostiky, terapie a likvidácie vysoko nebezpečných mikroorganizmov a ich produktov. Je kompatibilný so systémami v štátoch NATO. Vzniklo aj poľné mobilné hygienicko-epidemiologické laboratórium (PMHEL). Disponuje moderným prístrojovým vybavením na diagnostiku mimoriadne nebezpečných prenosných nákaz, ktoré by mohli byť zneužitú ako biologická zbraň. Jeho súčasťou je aj prenosný prístroj R.A.P.I.D. na rýchlu diagnostiku biologického agens (napr. antrax, brucelóza, tularémia a mor). Od roka 2005 je súprava PMHEL súčasťou poľnej nemocnice v Liptovskom Mikuláši. Ústav v súčasnosti sídli v bratislavských Kutuzovových kasárňach.

Plávajúca nemocnica

Osobitným typom mobilnej vojenskej nemocnice je nemocničná loď (hospital ship). Vo „výzbroji“ ich majú Austrália, Brazília, Rusko aj Spojené štáty. V súlade so Ženevskou konvenciou nesmie byť plavidlo nesúce na boku znak Červeného kríža vyzbrojené ofenzívnymi zbraňami, hoci obranné sú prípustné. Útok na nemocničnú loď sa považuje za vojnový zločin.

Typickým zástupcom nemocničnej lode je americká USNS Mercy. Je postavená na chasis ropného tankera, a je druhou najväčšou loďou US Navy – hneď po lietadlových lodiach tried Enterprise a Nimitz. Primárnou úlohou jej 900-člennej posádky (z toho 300 lekárov a zdravotníkov) je poskytovať rýchlu, flexiblú a akútnu pomoc vrátane chirurgických zákrokov pre príslušníkov námornej pechoty a expedičných zborov, ale je v pohotovosti aj pre prípady prírodných katastrof a humanitárnych kríz. Mercy zažila krst ohňom v roku 1990 v Perzskom zálive v rámci operácie Púštny štít – v priebehu šiestich mesiacov na jej palube ošetrili 690 pacientov a realizovali takmer 300 chirurgických zákrokov. V januári 2005 vyplávala do juhovýchodnej Ázie na pomoc obyvateľom oblastí postihnutých cunami.

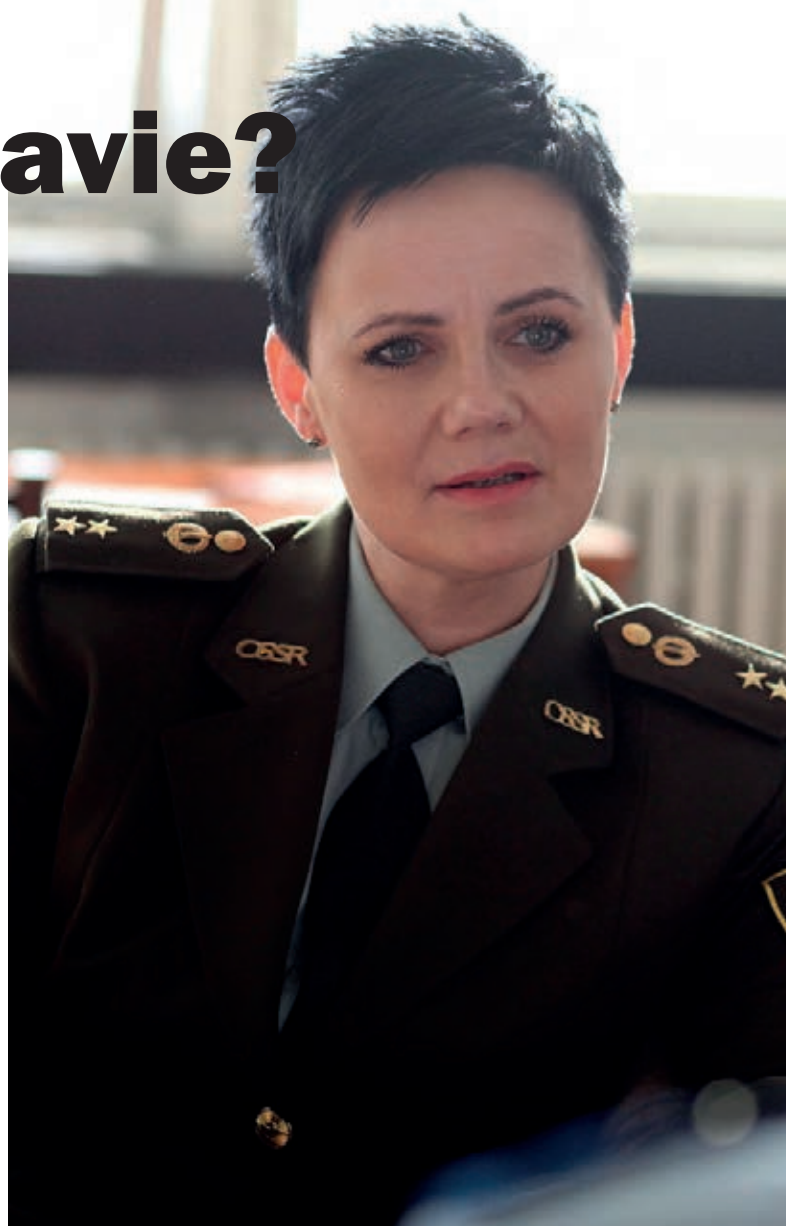
Duševné zdravie? Nepodcenit!

„Mali by sme si viac vážiť sami seba a svojich kolegov. Nepoukazovať len na to, čo nemáme, ale tešiť sa aj z toho, čo máme. A musíme byť viac hrdí sami na seba. Inak si nemôžeme namýšľať, že si nás bude vážiť spoločnosť,“ konštatuje dôstojníčka, ktorá metodicky riadi psychologickú službu v ozbrojených silách. Nadporučíčka Oľga Koháryová.

Rodáčka z Levíc absolvovala psychológiu na Univerzite Komenského v roku 1992. Môže porovnávať, duševné zdravie spoločnosti pozná aj z druhej strany kasárenských plotov. V odbore pôsobila na úrade práce, v špeciálnej škole, detskom domove či vo väznici. V rezorte obrany je od roku 2008. Na odbore personálneho manažmentu GŠ pracuje rok.

Odísť hrdó

Aj našu verejnosť zrejme zaskočila februárová informácia amerického ministerstva pre záležitosti veteránov, že denne spácha samovraždu až 22 bývalých vojakov amerických ozbrojených síl. Vyše dve tretiny z nich mali nad 50 rokov. V roku 2012 bol počet týchto tragických udalostí až 349 a dokonca prekročili celkový počet strát armády USA v bojových operáciách. „Bude to súvisieť aj s tým, že americkí vojaci sú viac nasadzovaní do bojov, a tak sa viac stávajú aktérmi či svedkami traumatizujúcich udalostí, no inak mi neprináleží, aby som tú štatistiku ďalej rozoberala,“ konštatuje npor. Koháryová. Čo sa týka slovenských vojakov alebo vyslúžilcov, nemá o takom probléme žiadne informácie. „Nemôžem si však dovoliť tvrdiť, že neexistuje, pretože napríklad v štádiu pokusov o samovraždu ich mohli pozorovať civilní psychológovia alebo psychiatri, čo môže do určitej miery súvisieť s obavou riešiť svoj problém so psychológom – vojakom. S istotou môžem konštatovať, že akýkoľvek problém, s ktorým vojak vyhľadá pomoc vojenského psychológa sa

rieši diskkrétne a vysoko profesionálne. No aj tak odchádzajúcim vojakom treba venovať veľkú pozornosť. Pripravujú pre nich kurzy pod názvom outplacement. „Usilujeme sa im poradiť, ako sa vyrovnáť s odchodom do zálohy, ako sa pripraviť na personálny pohovor v novom zamestnaní a podobne.“ Iste, nie je to jednoduché. Len jeden detail. Npor. Koháryová konštatuje, že správanie ľudí pred odchodom do zálohy sa diametrálne líšilo

M.A.S.H.

Nikto neurobil imidžu vojenského lekárstva lepšiu službu ako Florence Nightingale a M.A.S.H. Prvá menovaná založila v roku 1859 školu pre sestričky a pôrodné baby po tom, čo strávila tri roky krymskej vojny v britskej nemocnici na frontovej línii. Stala sa synonymom samaritánstva a priekopníčkou nemocničnej hygieny. Druhý menovaný je legendárny televízny seriál z prostredia poľnej vojenskej nemocnice uprostred vojny v Kórey, ktorý vysielala americká televízia v rokoch 1972 – 1983. Ponúkal pohľad do života postáv lekárov, sestier i radových vojakov, preslávil sa obrovskou dávkou humoru (nezriedka čierneho) a nadsádzky.

Mobilné poľné nemocnice fungujú dodnes, hoci v inom režime, než tá, v ktorej slúžili Pierce a Hunnicutt. Dôraz sa kladie na ich mobilitu – teda prísť, urobiť čo treba, zbalíť a odísť. Opakom sú stále (fixné) nemocnice, ktorých len samotné USA prevádzkujú doma a po celom svete viac než 75 (plus ďalších 460 vojenských kliník). Liečia sa v nich vojaci a ich rodinní príslušníci. Tieto inštitúcie sú aktívne vo výskume a fungujú aj ako výcvikové strediská. V čase krízy a núdzových stavov tu majú dvere otvorené aj civilis-

ti (medzi najznámejšie v celosvetovom meradle patrí nemocnica Walter Reed National Military Medical Center vo Washingtone D.C., ktorá je špičkovým pracoviskom o.i. laserovej chirurgie.

na to, čo dokázali.“ A ešte jedno porovnanie: „Podľa mňa dosť vojakov má v sebe strach a obavy z budúcnosti, ale to je „vírus“ celej súčasnej spoločnosti. Samozrejme, s týmito pocitmi musia pracovať tak velitelia, ako aj psychológovia.“

Problémy treba podchytiť

Celkovo však npor. Koháryová hodnotí psychickú odolnosť našich vojakov ako veľmi dobrú. A prácu vojenských psychológov ako nezastupiteľnú. Patrí k nej aj príprava profesionálnych vojakov pred vyslaním do operácií a nasledujúca starostlivosť po návrate. Od tréningov zvládnutia záťažových situácií až po nácvik relaxačných techník. Dôležité je predchádzať posttraumatickým stresovým poruchám. „Môžu sa (neskôr) prejaviť až po niekoľkých mesiacoch od prežitej traumatickej udalosti a zasiahnuť človeka, jeho rodinu i prácu. Tiež by mohli prerásť do ťažkých depresí, keď si už človek sám nemá ako pomôcť. Preto vojakov najmä po návrate z ISAF v Novej Polianke informujeme o psychologických rizikách, vrátane adaptačných problémov, ktoré nebývajú vždy ľahko zvládnuteľné.“ Stretnutia s mierotvorcami plánujú psychológovia realizovať aj po troch, aj po šiestich mesiacoch, najmä z dôvodu podchytenia psychických problémov a poskytnutia včasnej psychologickkej pomoci. Môžu byť v prípade požiadavky i neskôr. Psychologička hovorí, že aj posttraumatické stresové poruchy sú liečiteľné a odstrániteľné, len ich treba podchytiť. S tým, že vojaci sú schopní ďalšej služby.

„Naozaj by som rada poprosila všetkých veliteľov a vojakov, aby starostlivosť o duševné zdravie nepodceňovali,“ apeluje npor. Koháryová. Konštatuje, že v ozbrojených silách máme pre psychológov tesne nad dvadsiatku tabuľkových miest. Dve z nich sú neobsadené. V operáciách je tabuľkové miesto jedno. Poručík Lukáš Vlachovič slúži v ISAF. Nie je pritom až taký veľký problém získať do armády odbornosť psychológa, ako získať do uniformy psychológa – muža. Podobne ako v civile aj v armáde sú až štyri pätiny psychológov ženy.

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement

V roku 2010 bola pod vedením vojenskej psychologičky kpt. Michaely Štammovej zriadená na intranetovej stránke MO SR psychologická poradňa. Pre príslušníkov rezortu poskytuje bezplatné poradenstvo od zvládania záťažových situácií až po riešenie manželských problémov. Možno písať aj priamo na psychoporadna@mil.sk.

podľa toho ako boli oblečení. „Keď sme rozoberali civilné témy a mali na sebe uniformy, ostali hrdými a sebavedomými vojakmi. No keď diskutovali na rovnaké témy v civilnom oblečení, akoby odložením uniformy odložili aj svoje sebavedomie. O to dôležitejšie je, aby títo muži a ženy odchádzali z ozbrojených síl s pocitom, že to, čo v armáde robili, malo zmysel a aj na civilnom trhu práce majú čo ponúknuť. A že môžu byť pyšní

Britský hybrid

Je smutnou pravdou, že nové zbrane a taktické postupy použité v každom ďalšom konflikte majú za následok úplne novú skupinu multi-systémových zranení, na ktoré staré osvedčené liečebné praktiky nestačia. A tak sa v ozvene výbuchov zákonite rodia inovované diagnostické a liečebné prístroje, nové metódy a noví odborníci na ich zavádzanie do nemocničnej praxe. Aj vďaka tomuto fenoménu sa percento prežitia vojakov zranených v boji zvýšilo od čias druhej svetovej vojny (70 %) na dnešných 90 % (Irak). Samozrejme, všetko si žiada čas a peniaze. Nad údajmi z USA zozelenie u nás závisťou nejeden muž či žena v plášti: podľa oficiálnych odhadov vojenské nemocnice zamestnávajú viac ako 27 000 lekárov a sestier, ďalších 20 000 pracuje v poľných nemocniciach (z toho 26 % lekárov a 43 % sestier). Vojenské zdravotníctvo disponovalo v roku 2012 rozpočtom vo výške 53 mld. dolárov (!).

Zaujímavý prístup v otázke vojenského zdravotníctva zvolila Veľká Británia, kde rad štúdií efektívnosti viedol v posledných rokoch k zrušeniu vojenských nemocníc a vytvoreniu hybridného systému spolupráce medzi civilnými nemocnicami a vojenskými špecialistami. Systém funguje na báze akýchsi vojenských centier v bežných nemocniciach, v ktorých približne 10 000 vojenských lekárov a zdravotníkov poskytuje služby cca 193 000 mužom a ženám v uniformách – predovšetkým ide o primárne služby (všeobecní lekári, zubári, psychológovia, psychiatri), ale aj o časť sekundárnej starostlivosti v niektorom z 15 regionálnych stredísk v krajine (ortopedické a neurologické problémy, rehabilitácia). V posledných rokoch začala Veľká Británia vyslať do zahraničných operácií špecialistov, na poskytovanie prvej zdravotnej starostlivosti priamo na mieste.

V zahraničných misiách

Slovenský
chirurgický tím
v roku 2008
v operácii ISAF

Od roku 1993 bolo v misiách a operáciách nasadených takmer 210 slovenských vojenských lekárov a vyše 370 zdravotníkov.

Už v máji 1993 vycestoval s prvou rotáciou nášho ženijného práporu do misie UNPROFOR podplukovník Ján Kupčo. MUDr. Kupčo, neskôr plukovník, bol všeobecný lekár, slúžil v Topoľčanoch a v bývalej Juhoslávii pôsobil nielen v rámci nášho práporného obväziska, ale aj vďaka veľmi dobrým jazykovým vedomostiam plnil tiež úlohy sektorového lekára. Len o niečo neskôr ho nasledoval plk. MUDr. Peter Fedorčuk, špecializáciu psychiater, ktorého domovskou posádkou boli Košice. Pre zaujímavosť – ešte v roku 1992 vycestoval do pozorovateľskej misie UNGCI v Iraku neskôr plukovník MUDr. Mikuláš Hudák. V novembri 1993 sa stal členom pozorovateľskej misie UNOMIL v africkej Libérii podplukovník MUDr. Viliam Bystrian. Títo dvaja však neplnili čisto zdravotnícke, ale najmä pozorovateľské úlohy.

Bez nich by to nešlo

V misiách UNPROFOR a UNTAES sa od mája 1993 do marca 1998 vystriedalo 30 lekárov a 60 členov stredného zdravotného personálu. Na Golanských výšiniach slúžilo v desaťročí medzi rokmi 1998 až 2008 v misii UNDOF celkovo 19 lekárov a 19 zdravotníkov. V africkej Eritrei v misii UNMEE, kde sme participovali v rokoch 2001 až 2004, rotovalo 16 lekárov a 32-členný stredný zdravotnícky personál. Na Cypre boli od mája 2001 približne dve desiatky lekárov a dvakrát toľko stredného zdravotníckeho personálu. No a v Afganistane slúžilo od roku 2002 vyše pol stovky lekárov a niečo nad sto zdravotníkov a ostatného zdravotníckeho personálu. O zdravie našich vojakov sa slovenskí vojenská lekári starali aj v ďalších misiách.

Najvyššie a najdlhšie slúžiaci

V štruktúrach NATO a vo vojenských operáciách to zatiaľ z našich zdravotníkov dotiahol najďalej plukovník MUDr. Jozef Ragan, MPH. V roku 2008 začal pôsobiť ako zdravotnícky poradca veliteľa Veliteľstva pozemných síl NATO v Heidelbergu. V januári 2010 bol s časťou tohto veliteľstva nasadený ako zdravotnícky plánovač a zdravotnícky zástupca hlavného lekára ISAF v Kábule. V Afganistane pôsobil 13 mesiacov. Už predtým bol vyslaný do bývalej Juhoslávie (na jeden rok), na východný Timor (pol roka), na Cyprus (18 mesiacov) a do Iraku (7 mesiacov). Plukovník Ragan, dnes riaditeľ odboru zdravotníckej podpory Úradu hlavného lekára OS SR, je s 56 mesiacmi druhým najdlhšie pôsobiacim slovenským vojenským lekárom v misiách a operáciách. Už spomenutý plukovník Mikuláš Hudák slúžil s našimi mierotvorcami 53 mesiacov. Rekordérom je plukovník MUDr. Miron Bzík (od konca roka 2010 vo výslužbe). V zahraničnom nasadení odslúžil dovedna 6,5 roka (78 mesiacov). Začal v roku 1992 ešte za federácie v UNPROFOR (bývalá Juhoslávia – 6 mesiacov). Pokračoval v SFOR (Bosna a Hercegovina – rok), UNMEE (Eritrea – tri roky), Iracká sloboda (18 mesiacov) a ISAF (Afganistan – pol roka)

Zdravotnícke misie

V júli 2001 vycestoval do misie UNTAET / UNMISSET na východnom Timore 38-členný tím slovenských vojenských zdravotníkov. Do decembra 2003 sa v misii vystriedalo 27 lekárov a 45 zdravotníkov a zdravotných sestier. Slovenská vojenská poľná nemocnica ROLE 2 (LEVEL 2 podľa

označenia OSN) pôsobila v mimoriadne náročných klimatických podmienkach v regióne s počtom obyvateľov viac ako 50- tisíc a rozlohou niekoľko sto km² horského terénu. Poľný chirurgický tím bol k dispozícii nielen vojakom medzinárodných síl, ale aj miestnym obyvateľom.

V rámci belgickej vojenskej poľnej nemocnice ROLE 2 v Tibnine boli slovenskí vojenský lekári a zdravotníci nasadení v misii UNIFIL v Libanone počas dvoch desaťtýždňových rotácií v roku 2007 vždy po jednom 6-člennom chirurgickom tíme.

V Kábuľe na medzinárodnom letisku KAIA v českej vojenskej poľnej nemocnici ROLE 2+ sme mali v rámci operácie ISAF v rokoch 2008 nasadené dva chirurgické tímy. V dvoch 3-mesačných rotáciách sa tu vystriedalo 8 lekárov a 7 vojenských zdravotníckych sestier.

Smútok v duši

Dňa 19. januára 2006 vo večerných hodinách pri páde vojenského lietadla s našimi vojakmi vracajúcimi sa z operácie KFOR v Kosove zahynul aj lekár slovenského kontingentu a veliteľ slovenskej poľnej nemocnice ROLE 2 plk. MUDr. Martin Háber. Dňa 11. novembra 2006 zahynul následkom explózie nástražného výbušného systému počas návratu z plnenia operačnej úlohy v operácii Iracká sloboda zdravotník slovenského kontingentu rotný Rastislav Neplech. Česť ich pamiatke.

Slúžia aj dnes

V súčasnosti pracuje jeden lekár a traja zdravotníci v misii UNFICYP na ošetrovni v kempe M. R. Štefánika vo Famaguste. Zároveň pôsobia v rámci celého slovenského Sektoru 4. V operácii ISAF máme v rámci národného podporného prvku v Kandaháre nasadeného jedného lekára, dvoch zdravotníkov a vodiča zdravotníckeho vo-

Modulárna poľná nemocnica

Na jar minulého roka sa trinásť členských krajín EÚ združených v Európskej obrannej agentúre zapojilo do projektu medzinárodnej modulárnej lekárskej jednotky (Multinational Modular Medical Unit). Iniciatíva vyšla z Talianska, do projektu postaveného na báze „pooling & sharing“ sa zapojilo Centrum výnimočnosti NATO v Budapešti a aj ďalšie medzinárodné organizácie a už na budúci rok sa počíta s otvorením plne vybaveného výcvikového strediska.

Jadrom iniciatívy je vytvorenie ultraflexibilnej poľnej nemocnice s najmodernejším vybavením a vyškoleným top personálom z jednotlivých krajín zúčastnených na projekte. Na rozdiel od minulosti, keď podobné medzinárodné tímy vznikali na ad hoc báze len pri veľkých operáciách, modulárna poľná nemocnica bude mať vlastné sanitky, záchranné vrtuľníky, chirurgické a ďalšie špecializované pracoviská, vrátane psychiatrie a počítačovej tomografie. S nasadením modulárnej nemocnice sa ráta v širokom spektre vojenských misií, od mierotvorných až po humanitárnu pomoc, od bezprostrednej záchrany života až po preventívne očkovanie. Operačnú pripravenosť by modulárna jednotka mala dosiahnuť koncom roka 2014.

(ps)

zidla. Vo vojenskom tíme odborných poradcov (Combat Support Services Military Advisory Teams) pôsobia dvaja zdravotníci, pričom pracujú priamo na základniach Afganskej národnej armády. Dvaja zdravotníci v operácii ISAF pôsobia v rámci slovenských špeciálnych síl (SOTU).

Okrem misií doplníme, že pplk. MUDr. Marián Ivan, MPH výborne reprezentoval slovenské vojenské zdravotníctvo na Veliteľstve síl NATO v Heidelbergu ako zdravotnícky poradca veliteľa Spoločnej logistickej podpornej skupiny (JLSG). V apríli 2013 sa v rámci reorganizácie štruktúr NATO presunul na Spoločné veliteľstvo síl (JFC) NATO v Brunssume v Holandsku a na zdravotníckom oddelení pôsobí ako špecialista pre zdravotnícku logistiku a infraštruktúru.

- Najdôležitejším medzinárodným podujatím v oblasti vojenského zdravotníctva na našom území bolo plenárne zasadanie Výboru náčelníkov zdravotníckych služieb NATO (COMEDS- Committee of

the Chiefs of Military Medical Services in NATO) v roku 2010 v Bratislave. Hlavným organizátorom bol hlavný lekár OS SR plk. MUDr. Vladimír Lengvarský, MPH. Venovalo sa predovšetkým vojenskej medicíne v operáciách medzinárodného krízového manažmentu a zvyšovaniu interoperability medzi krajinami NATO, ako aj partnerskými krajinami.

- Slovensko prijalo na svojom území pomoc od zahraničných vojenských lekárov zatiaľ iba jeden raz. Príslušníci Armády Českej republiky boli vyslaní pomôcť nášmu civilnému zdravotníctvu v decembri 2011 na požiadanie vlády Slovenskej republiky. Spolu 25 českých vojenských lekárov pomáhalo slovenským pacientom v období, keď značná časť našich civilných lekárov podala výpovede pre nevyhovujúce pracovné podmienky v slovenskom zdravotníctve.

Text: Pavol Vitko
Foto: archív OS SR

SOTG pôjdu do Afganistanu

Predseda vlády SR Robert Fico a minister obrany SR Martin Glváč navštívili 5. pluk špeciálneho určenia v Žiline. Minister obrany potvrdil, že jednotky SOTG by mohli byť do Afganistanu nasadené pravdepodobne v prvom polroku 2014 a malo by ísť maximálne o 150 vojakov. V súvislosti s ich plánovaným nasadením sa rezortu obrany podarilo dosiahnuť, že na materiálne vybudovanie jednotiek nám americká strana deklaruje finančnú pomoc vo výške 19 – 20 miliónov eur. Podľa náčelníka Generálneho štábu OS SR je úspech výsledkom práce príslušníkov 5. pluku špeciálneho určenia a celého tímu, ktorý zabezpečoval ich vyslanie už od septembra 2011.

Spoločná bojová skupina V4

Minister obrany SR Martin Glváč na rokovaní ministrov obrany krajín V4 vo Varšave uviedol, že je najvyšší čas, aby krajiny V4 prijali konečné rozhodnutie o spôsobilostiach, ktoré chýbajú pripravovanej spoločnej bojovej skupine (BattleGroup – BG). Rokovanie sa konalo aj za účasti francúzskeho ministra obrany a nemeckého štátneho tajomníka. Vytvorenie spoločnej bojovej skupiny EÚ s pohotovosťou v prvej polovici roku 2016 oficiálne deklarovali krajiny V4 v apríli 2012. V rámci BG by mala každá z účastníckych krajín prevziať vedúcu úlohu v určitej spôsobilosti. Podľa predbežnej dohody by Slovensko malo prispieť mechanizovanou rotou, jednotkou vojenskej polície, dvomi EOD tímami, tímom riadenia presunov, jednotkou logistickej podpory vrátane pomerného počtu zdravotníckeho personálu a pomerného zastúpenia vo veliteľstve. Spoločné cvičenie bojovej skupiny je naplánované na druhú polovicu roka 2015. Príspevok Slovenskej republiky by mal byť v počte 400 vojakov, Maďarsko poskytne 460 vojakov, Česká republika 750 a Poľská republika 1 200. Pripravovaná bojová skupina EÚ je podľa ministra obrany Glváča vlajkovým projektom regionálneho zoskupenia V4 a je dôležité, aby bol úspešný.

Bilancovali vzdušné sily...

Výcvikový rok 2012 bilancoval na veliteľskom zhromaždení vo Zvolene veliteľ Vzdušných síl OS SR brigádny generál Miroslav Korba. Pozvanie prijali náčelník GŠ OS SR generálporučík Peter Vojtek, hlavný poddôstojník OS SR Vladimír Beluš, riaditeľ Úradu vojenského letectva MO SR Jozef Dunaj, hlavný inšpektor bezpečnosti letov MO SR plukovník Ján Salaj aj viceprezident Hasičského a záchranného zboru plukovník Emil Sekel'. Brigádny generál Korba mu vyjadril uznanie a vďaka za dlhoročnú profesionálnu spoluprácu.

...sily výcviku a podpory...

Príslušníci veliteľstva Síľ výcviku a podpory vyhodnotili splnenie úloh minulého roka na veliteľskom zhromaždení v Motešiciach za účasti náčelníka GŠ OS SR generálporučíka Petra Vojteka, náčelníka Štábu pre podporu operácií brigádneho generála Juraja Krištofoviča, hlavného poddôstojníka OS SR štábného nadrotmajstra Vladimíra Beluša a zástupcu náčelníka štábu veliteľstva Pozemných síľ plukovníka Milana Mezovského. Poverený veliteľ SVaP plukovník Martin Stoklasa zhodnotil splnenie priorít, hlavných úloh a rozhodujúcich opatrení Síľ výcviku a podpory OS SR vo výcvikovom roku 2012 a objasnil zámer plnenia úloh vo výcvikovom roku 2013 pri udržaní kritických spôsobilostí jednotiek.

...aj pozemné sily

Veliteľ pozemných síľ ozbrojených síľ Slovenskej republiky brigádny generál Ondřej Novosad v prvý marcový deň v priestoroch veliteľstva 1. mechanizovanej brigády v Topoľčanoch viedol rokovanie členov svojej vojenskej rady. Hlavnou témou bola koncepcia rozvoja motorizovaných spôsobilostí. Veliteľ práporu radiačnej, chemickej a biologickej ochrany pplk. Oliver Toderiška informoval o stave prípravy deklarovaných jednotiek NRF 2014 a stave pripravenosti slávnostného privítania jednotiek po návrate z operácie ISAF. Veliteľ 2. mechanizovanej brigády plk. Martin Michalko informoval o stave pred vyslaním jednotiek do operácie ISAF.

V Bruseli o interoperabilite

V centrále NATO sa uskutočnilo rokovanie ministrov obrany členských krajín. Témou bola implementácia tzv. Chicagského obranného balíka a použitie spoločného financovania na udržanie interoperability, posilnenie nasaditeľnosti a rozvoja mnohonárodných spôsobilostí. Konkrétnym príkladom mnohonárodných aktivít v rámci regionálneho kontextu bude logistické cvičenie NATO za účasti viac ako 30 krajín s názvom Capable Logistician 2013, ktoré sa v júni uskutoční na Slovensku. Štátny tajomník MO SR Miloš Koterec podpísal s partnermi z USA, ČR a Chorvátska dohodu, ktorou sa Slovenská republika zapojila do budovania Mnohonárodného centra pre výcvik v oblasti letectva so sídlom v Českej republike.

Foto: Ivan Kelement

Oprarovne majú prácu

Letecké opravovne Trenčín získali významnú zahraničnú zákazku. Ide o veľkú revíziu vrtuľníkov. Priamo v podniku o tom informovali minister obrany SR Martin Glváč a riaditeľ Leteckých opravovní Trenčín, a. s. Milan Mutala. Letecké opravovne Trenčín sa koncom augusta minulého roka prihlásili do medzinárodného tendra americkej spoločnosti. „Vyhlásený bol na veľkú revíziu 3 vrtuľníkov. Som rád, že LOT Trenčín získava zákazku aj mimo rozpočtu ministerstva obrany. Ušetríme tak finančné zdroje v našom rozpočte,“ uviedol Martin Glváč. Zároveň dodal, že „zamestnancom Leteckých opravovní Trenčín udržíme zamestnanosť, tak ako sme to pred mesiacom garantovali“.

Šesť rokov od tragédie

Štátny tajomník Ministerstva obrany SR Miloš Koterec si v Novákoch pripomenul 6. výročie tragickej udalosti vo Vojenskom opravárskom podniku, keď výbuch zabil osem pracovníkov a desiatky ďalších zranil. Aj napriek tomu, že vinníci tejto tragédie dodnes neboli potrestaní, M. Koterec verí, že zodpovednosť za zbytočnú stratu ich blízkych bude vyhovená. Výbuch delaboračnej haly v marci 2007 zničil veľkú časť podniku. Vedenie VOP Nováky ihneď prijalo zásadné opatrenia eliminujúce riziká pri práci.

Foto: Ivan Kelement

Pchjongjang straší jadrom

Severná Kórea informovala, že je pripravená uskutočniť tento rok ešte jeden alebo dva jadrové testy. Sprevádzať ich môžu aj testy rakiet. KĽDR je formálne stále vo vojne s USA aj s Južnou Kóreou, pretože Kórejská vojna sa v roku 1953 skončila iba prímerím. Izolovaný režim uskutočnil svoj tretí jadrový test 12. februára, čím vyvolal celosvetové odsúdenie a ostré varovanie od Spojených štátov. Výbuch zodpovedal sile šiestich až siedmich kiloton TNT, čo je asi tretina sily bomby, ktorú zvrhli Američania v auguste 1945 na japonské mesto Nagasaki. Ak bola menšia a ľahšia ako nálože zo skúšok v rokoch 2006 a 2009, znamená to, že KĽDR je opäť bližšie k výrobe hlavíc pre rakety dlhého doletu.

Obama sľúbil koniec

Spojené štáty v priebehu jedného roka stiahnu z Afganistanu polovicu vojakov a celá vojna by mala byť minulosťou do konca roka 2014. Barack Obama to prisľúbil v rámci vystúpenia na pôde Kongresu, kde predniesol správu o stave únie. Afganistan podľa neho do roka opustí 34-tisíc Američanov, zatiaľ čo momentálne ich v krajine slúži okolo 66-tisíc.

Obama v prejave taktiež vyhlásil, že USA budú naďalej bojovať proti hrozbe predstavovanej al-Kájdou v zahraničí, no neplánujú nasadzovať tisíce vojakov, ako doteraz. Venoval sa aj témam ako jadrový spor s Iránom alebo aktuálny vývoj v Severnej Kórei. V súlade s očakávaniami ohlásil aj zámer presvedčiť Rusko, aby spoločne s USA pristúpilo k ešte väčšiemu obmedzeniu jadrových arzenálov.

Foto: SITA

Allen nebude veliť NATO

Americký generál John Allen odstúpil z funkcie šéfa amerických a spojeneckých síl v Afganistane a velenie odovzdal generálovi námornej pechoty USA Josephovi Dunfordovi. Velenie Medzinárodných síl na podporu bezpečnosti v Afganistane (ISAF) Dunford oficiálne prevzal za prísnych bezpečnostných opatrení na slávnostnej ceremónii v Kábule. Na odovzdávaní velenia sa zúčastnili poprední predstavitelia Afganistanu i Severoatlantickej aliancie. John Allen sa stal hlavným veliteľom ISAF-u v júli 2011. Pred ním zastával túto funkciu generál David Petraeus. Allen sa zároveň rozhodol neprijíť funkciu vrchného veliteľa síl NATO v Európe. Oznámil to americký prezident Barack Obama, podľa ktorého sa tak Allen rozhodol zo zdravotných dôvodov. Allen povedal, že chce byť pri svojej manželke bojujúcej s niekoľkými chronickými ochoreniami.

Česko ide do Mali

Česká vláda schválila vyslanie vojenských síl do Mali. Misia, o ktorej schválení vo vláde informoval premiér Petr Nečas, môže trvať najviac rok a štvrt' v súlade s výcvikovou operáciou EÚ, ktorej bude súčasťou. Českých vojakov do Mali odcestuje najviac 50 a budú pôsobiť na základniach malijskej armády a mimo oblastí bojov. Česi už v minulosti cvičili ozbrojené sily na Balkáne, v Iraku či Afganistane. O výcvikovej misii v Mali rozhodla už skôr Európska únia. Česká republika afríkovej krajine tiež poslala niekoľko miliónov korún ako humanitárnu pomoc.

Afganci privítali americký plán

Afganská vláda privítala oznámenie, že USA v priebehu roka stiahnu polovicu svojich vojakov a do konca roka 2014 definitívne ukončia operácie. Afganské sily sú pripravené do konca roka 2013 prevziať „všetky bezpečnostné povinnosti“. Prezident Hámíd Karzaj dlhodobo podporuje plán stiahnutia bojových jednotiek USA a NATO do konca roka 2014. Ubezpečuje, že afganské sily sú schopné prevziať zodpovednosť za boj proti povstalcom Talibanu. Hovorca Talibanu však Obamov plán zhodnotil ako nepostačujúci. Jediným riešením je podľa neho úplné stiahnutie zahraničných síl.

Nový minister obrany USA

Po nepríjemnom boji o potvrdenie nominácie v Senáte zložil Chuck Hagel prísahu ako nový americký minister obrany. Republikánsky politik nastúpil do funkcie po hlasovaní v názorovo rozdelenej hornej komore Kongresu. Veterán vietnamskej vojny sa pripojil k tímu prezidenta Baracka Obamu, ktorý v druhom volebnom období zodpovedá za otázky národnej bezpečnosti USA – vrátane ministra zahraničných vecí Johna Kerryho a dezignovaného šéfa CIA Johna Brennana.

Aurora ako nová

Staručký ruský krížnik Aurora, ktorého výstrel v roku 1917 odštartoval ruskú revolúciu, prejde rekonštrukciou a má byť znovu schopný plavby. Auroru opäť prevzme vojenské námorníctvo a bude z nej cvičná loď. O oprave za 400 miliónov rubľov (asi 10 miliónov eur) rozhodlo ministerstvo obrany. Loď plánujú už koncom tohto leta odtiahnuť do dokov. Základná obnova plavebných a iných zariadení by mala byť hotová do leta 2014. Na Aurore budú tri roky pracovať reštaurátori, aby opravili jej historickú výbavu. Druhá fáza rekonštrukcie vyjde na 7 miliárd rubľov (vyše 170 miliónov eur). Krížnik sa vráti do flotily ministerstva obrany a bude slúžiť ako cvičná loď.

TECHNIKA

NOVINKY • TRENDY • VÍZIE

Lietajúce oko

Prehľad o bojisku, počtoch a rozostavení nepriateľa je základnou podmienkou úspechu. Pri akciách v členitom teréne alebo v mestskej zástavbe je nemožné vedieť, čo sa skrýva za rohom, vo dvore, za krovím alebo na druhej strane kopca. Vlastne – bolo to nemožné. Dnes už to možné je, len veľmi drahé. Zatiaľ.

Britská armáda začala svojich vojakov v Afganistane vybavovať „lietajúcimi očami“, mikrovrtuľníkmi s kamerou – PD100 Black Hornet (Čierny sršeň). Majú rozmery $10 \times 2,5$ cm a hmotnosť 16 g. Celý systém váži 1 kg. Zabudovaný akumulátor dodá energiu na 25 minút letu s maximálnou rýchlosťou 10 m/s. Vrtuľníček údajne môže lietať aj v pomerne silnom vetre a daždi. Diaľkové ovládanie v podobe tabletu, na ktorom sa zároveň v reálnom čase zobrazujú statické alebo pohyblivé zábery z kamery, má dosah 800 m, kamera samotná po-

skytuje rozhľad do 1 km. Čierny sršeň lieta buď podľa pokynov používateľa v reálnom čase, alebo automaticky – po vopred naprogramovanej trase. Systém ovládania je jednoduchý a používateľsky prívetivý, nevyžaduje si žiadne špeciálne vedomosti alebo schopnosti. Každá Black Hornetom vybavená jednotka tak môže mať presné informácie o podmienkach v mieste svojho pôsobenia, o teréne, možných prekážkach, úkrytoch, postavení nepriateľa, stanoviskách ostreľovačov, o situácii v nepriateľských guľometných hniezdach či zákopoch.

Britské ministerstvo obrany zatiaľ objednalo 160 týchto miniatúrnych lietajúcich očí, ktoré vyvinula nórska spoločnosť Prox Dynamics. Pri operáciách v Afganistane zatiaľ stratilo 18 Black Hornetov, ale ich prínos si nevie vynachváliť. Pripravovaný kontrakt môže dosiahnuť hodnotu až 20 miliónov libier. Jednoduché, ľahké, dobre ovládateľné zariadenie, ktoré sa pre nepatrné rozmery dá len ťažko zlikvidovať, však dokáže čosi, čo nemožno oceniť peniazmi: chrániť ľudské životy.

(aš)

Foto: Crown Copyright 2012

MiG vs. Gripen

Lietadlá MiG-29 a JAS 39 predstavujú odlišné filozofické i konštrukčné riešenie nadzvukového lietadla. MiG-29 je špičkový stíhací stroj „analogového“ a JAS 39 viacúčelový stroj „digitálneho“ veku.

VZNIK

V roku 1969 Veliteľstvo Vzdušných síl Sovietskej armády začalo práce na štúdiu náhrady lietadiel MiG-21 a MiG-23 „Perspektivnyj Frontovoj Istrebitel' - PFI“. Štúdiu rozdelili do dvoch hmotnostných kategórií – ťažký (TPFI) a ľahký (LPFI). Zo štúdie LPFI vzišlo lietadlo MiG-29. V roku 1972 bol spustený vývoj lietadla, konštrukčné práce odštartovali o dva roky neskôr. Prvý z trinástich prototypov vzlietol 6. októbra 1977 a so sériovou výrobou sa začalo v roku 1982. Vyrobito sa 1 216 kusov verzie MiG-29 a 197 kusov MiG-29UB. Prvých sto lietadiel sa vyznačovalo kýlmi pod chvostom, ďalšie mali rozšírené kormidlá a výmetnice klamných cieľov pred nábežnými hranami stabilizátorov. Nasledovali stroje s upraveným predným podvozkom a plôškami pri Pitotovej trubici. Prvých 350 lietadiel malo základný radar, následne upravený s viacerými režimami a väčším dosahom. Na export do krajín Varšavskej zmluvy boli určené MiG-29 (9-12A) a na export do ostatných krajín MiG-29 (9-12B). Líšili sa výkonmi a režimami rádiolokátoru, aj zmenami v identifikačných systémoch.

Aerodynamická koncepcia je odlišná, obom však zaručuje vysokú manévrovateľnosť a obratnosť vo vzdušnom boji.

Koncom roka 1979 Švédske vzdušné sily vypracovali plán prezbrotienia do roku 2000. Predpokladal zavedenie viacúčelového stíhacieho nadzvukového lietadla plniaceho stíhacie (Jakt), bojové (Attack) a prieskumné (Spaning) úlohy. Projekt Saab 2110 bol schválený 1. júna 1980 a prvý z troch prototypov vzlietol 9. 12. 1988. Výroba 29 lietadiel JAS 39A prvej série (Batch 1) prebehla v rokoch 1992-1996. Vzdušné sily prevzali prvý stroj 9. júna 1996. Posledný, tridsiaty stroj bol na linke konvertovaný na prototyp dvojmiestnej verzie JAS 39B. Výroba 61 lietadiel JAS 39A druhej série (Batch 2) prebehla v rokoch 1996-2001 a nadviazala na ňu výroba 14 lietadiel JAS 39A+. V rokoch 1996-2003 vyrobili aj 14 dvojmiestnych JAS 39B druhej série. Do druhej série patrilo aj 20 lietadiel JAS 39C vyrobených v rokoch 2002-2003. Výroba 50 JAS 39C a 14 dvojmiestnych JAS 39D tretej série (Batch 3) prebiehala v rokoch 2003-2007. Nasledovala výroba 12 a 2 lietadiel pre Maďarsko, 19 a 9 lietadiel pre Juhoafrickú republiku a prebieha výroba 8 a 4 kusov JAS 39C/D pre Thajsko.

LIETADLO

MiG-29 má klasickú konštrukciu: vodorovné riadiace plochy a dvojité zvislé chvostové plochy, nosný trup (40 % vzlaku) a krídlo (60 % vzlaku) so šípovitou nábežnou hranou 42°, ktoré sa vyznačuje rozšírenou pritrupovou nábežnou hranou. Dva motory sú uložené v gondolách ďaleko od seba. MiG-29 je vyrobený prevažne z hliníkových zliatin, len asi 7 % tvoria kompozity a na niektorých namáhaných miestach titán. Nebolo konštruované na základe princípov zníženého radarového odrazu a podľa rôznych údajov je jeho odrazová plocha v rozmedzí 15-3-1,5 m².

Technické parametre - rozmery MiG-29 (9-12) JAS 39C

Rozpätie	m	11,30	8,410
Dĺžka bez Pitotovej trubice	m	16,280	14,100
Dĺžka s Pitotovou trubicou	m	17,320	14,620
Výška	m	4,730	4,470
Nosná plocha	m ²	38,056	30,040

Pohonnou jednotkou lietadiel MiG-29 sú dva motory RD-33. Majú prietok vzduchu 76,9 kg/s, pomer stlačenia 21,5 : 1. Ovládanie je elektrohydraulické s analógovou riadiacou jednotkou.

Parametre motora RD-33 RM-12

Dĺžka	m	4 230	4 040
Priemer	m	1 000	0,8840
Hmotnosť	kg	1 055	1 054
Výkon motora bez prídavného spaľovania	kN	49,400	54,010
Výkon motora s min. prídavným spaľovaním	kN	54,910	-
Výkon motora s max. prídavným spaľovaním	kN	81,390	80,510
Spotreba paliva bez prídavného spaľovania	kg/N/h	0,079	0,084
Spotreba paliva s prídavným spaľovaním	kg/N/h	0,210	0,182

Palivové nádrže v draku MiG-29 (9-12) majú objem 4 300 litrov, t.j. 3 376 kg paliva (hustota 0,785 kg/dm³ udávaná výrobcom). Pod trup je možné umiestniť prídavnú nádrž s objemom 1 500 litrov. Časť lietadiel (asi 40 %) môže niesť po dve prídavné nádrže na vnútorných podkrídlých závesníkoch s objemom po 1 150 litrov paliva.

Hmotnostné a objemové parametre MiG-29 (9-12) JAS 39C

Hmotnosť bez náplní	kg	-	6 250
Hmotnosť prázdna pohotovostná	kg	10 900	6 805
Hmotnosť paliva v draku	kg	3 376	2 400
Objem paliva v draku	l	4 300	3 000
Hmotnosť paliva v 1x PN pod trupom	kg	1 178	1 000
Objem paliva v 1x PN pod trupom	l	1 500	1 250
Objem paliva v 2x PN pod krídlami	kg	2x 903	2x 1 000

JAS 39C je stroj s klasickou konštrukciou s krídlom tvaru delta so šípovitou nábežnou hranou 45° a prednými vodorovnými riadiacimi plochami. Drak tvoria zo 60 % zliatiny hliníka, 6 % titán, 29 % kompozitové materiály a 5 % iné materiály. Na lietadle boli čiastočne aplikované princípy zníženia radarového odrazu, čomu napomáhajú aj malé rozmery a široké použitie kompozitov. Kryt kabíny je potiahnutý zlatým filmom redukujúcim odraz. Povrch lietadla pokrýva náter absorbujúci radarové žiarenie. Podľa rôznych údajov Švédskych ozbrojených síl je radarová odrazová plocha lietadla JAS 39C v rozmedzí 1- 0,3- 0,1 m².

Pohonnou jednotkou lietadiel JAS-39C Batch 3 je motor Volvo Flygmotor RM12UP s riadením FADEC. Vznikol z motora General Electric F404-GE-400. Dostal nový kompresor, trysky prídavného spaľovania a regulovateľnú výtokovú trysku so zníženým infračerveným vyžarovaním. Má prietok vzduchu 68,0 kg/s a pomer stlačenia 27,5 : 1. Monitorovací digitálny systém kontroluje motor. Údaje sa používajú na vyhodnotenie a údržbu.

Palivové nádrže v draku JAS 39C majú objem 3 000 litrov, čo predstavuje 2 400 kg paliva (hustota 0,8 kg/dm³ udávaná výrobcom). JAS 39C môže niesť tri prídavné nádrže pod trupom a vnútornými krídlými závesmi s objemom po 1 250 litrov (1 000 kg) a dvojicu prídavných nádrží pod vonkajšími krídlými závesmi s objemom po 520 litrov (416 kg). Táto prídavná nádrž sa dá umiestniť aj pod trupom. Lietadlo môže byť vybavené zariadením na tankovanie vo vzduchu.

Hmotnostné a objemové parametre MiG-29 (9-12) JAS 39C

Objem paliva v 2x PN pod krídlami	l	2x 1 150	2x 1 250
Hmotnosť paliva v 2x PN pod krídlami	kg	-	2x 416
Hmotnosť vzletová bez výbroje	kg	14 500 - 14 640	8 720
Hmotnosť výbroje	kg	2 180	6 506
Hmotnosť vzletová s výbrojou pre vzdušný boj	kg	15 180 - 15 240	8 508 - 8 950
Hmotnosť vzletová max.	kg	18 000 - 18 500	12 712 - 14 612

Kabína MiG-29 je pretlaková a klimatizovaná. Kyslíkový systém posádky zásobujú tlakové nádoby plnené na zemi. Prístroje sú analógové, doplnené HUD a navigačným viacúčelovým displejom. Pilot sedí na katapultovacej sedačke, ktorá zabezpečuje záchranu v rozsahu rýchlostí od 0 km/h do 1 300-1400 km/h vo výškach od 0 metrov do 20 kilometrov.

Riadenie MiG-29 je trojnásobne zálohované mechanické s vloženými elektrickými a hydraulickými posilňovačmi. Riadiaca páka je centrálne umiestnená, na ľavom pulte v kabíne je páka ovládania motora. Ergonómia kabíny - rozmiestnenie prístrojov a ovládačov, dĺžka riadiacej páky, umiestnenie ovládacej páky motorov - nie je optimálna, čo zvyšuje únavu počas letu. Výhľad z kabíny je obmedzený hlbokým posedom pilota.

Výkonnostné parametre		MiG-29 (9-12)	JAS 39C
Rýchlosť maximálna pri zemi	km/h	1 501	1 400
	Mach	1,26	1,15
Rýchlosť maximálna vo výške 10 500 m	km/h	2 400	2 125
	Mach	2,35	2,00
Rýchlosť maximálna cestovná vo výške 10 500 m	km/h	1 100	1 400
Dostup bez výzbroje	m	18 500	18 513
Stúpavosť pri zemi	m/s	330	254
Stúpavosť na výšku 10 500 m	s	60	100-120
Maximálny dolet s palivom v draku bez výzbroje v 10 500 m	km	1 430	2 100
Dolet preletový	km	2 800 - 2 900	3 938

Kabína JAS 39C je pretlaková, klimatizovaná. Kyslíkový systém posádky pracuje s palubným generátorom OBOGS. Osvetlenie a prístroje sú kompatibilné s individuálnymi systémami nočného videnia. V kabíne je elektronický systém zobrazenia s digitálnym záznamníkom dát, širokouhlým priehľadovým displejom HUD a tromi farebnými multifunkčnými displejmi. Ľavý zobrazuje letové údaje a údaj premietaný na HUD, stredný horizontálnu taktickú situáciu na počítačom generovanej mape a pravý slúži na zobrazenie údajov radaru, infrasytému alebo iných elektro-optických systémov. Pilot sedí na katapultovacej sedačke, ktorá zabezpečuje záchranu od 0 km/h do 1 150 km/h od nulovej výšky v normálnej polohe a od výšky 100 m v polohe na chrbte do výšky 20 kilometrov.

Riadiaci systém JAS 39 je typu fly-by-wire. Má tri digitálne kanály so štvrtým analógovým, ktorý sa zapína v prípade, ak vypadnú dva digitálne kanály, prípadne ho môže aktivovať pilot manuálne. Ergonómia kabíny je optimalizovaná rozhranie pilot - lietadlo. Riadiaca páka je centrálne umiestnená a na ľavom pulte v kabíne je páka ovládania motora. Sú na nich umiestnené všetky dôležité ovládacie prvky. Pilot sedí vyššie a má lepší výhľad.

Výkonnostné parametre		MiG-29 (9-12)	JAS 39C
Plošné zaťaženie	kg/m ²	339,674	290,579
Pomer ťahu a hmotnosti bez prídavného spaľovania	kg/kN	307,895	161,618
Pomer ťahu a hmotnosti s prídavným spaľovaním	kg/kN	186,878	108,421
Maximálny uhol nábehu okamžitý	°	45	30
Maximálny uhol nábehu ustálený	°	24-26	26
Uhlová rýchlosť ustálenej zátačky v 3 000 m / ? m	°/s	23,5	20,0+
Rozsah preťaženia do 0,85 Mach pri 80 % paliva / ? Mach	g	-3,0/+9,0	-3,0/+9,0

AVIONIKA

MiG-29 je vybavený opticko-elektronickým zameriavacím a navigačným systémom SUV/OEPrNK-29E2. Zahŕňa pulzný dopplerovský rádiolokátor N-019EA, zameriavací systém OEPS-29, navigačný systém SN-29, digitálny počítač C100.02-02, systém kontroly výzbroje SUO-29M2 a systém zobrazenia SJL-31E2 s HUD ILS-31. Je prepojený s prilbovým zameriavačom ŠČel-3UM spolupracujúcim s riadenými raketami R-73.

Radar MiG-29 (9-12) je N019EA, zapojený do komplexu RLPK-29. Radar je hybridný analógovo- digitálny, koherentný, pulzný dopplerovský typ pracujúci v pásme X s vlnovou dĺžkou okolo 3 cm so schopnosťou look-down / shoot-down prepojený s digitálnym počítačom C100.02-02. Sleduje priestor v horizontále ± 65° a vo vertikále + 56° / - 36°. Zachytí cieľ s odrazovou plochou 3 m² na vzdialenosť 70 km pri stretnom kurze a 35 km na prenasledovacom kurze. Cieľ veľkosti 15 m² radar zachytí na dvojnásobnú vzdialenosť. Dokáže sledovať 10 cieľov a navádzať raketu na jeden z nich.

Porovnávacie skúšky radarov preukázali, že detekčná schopnosť radaru JAS 39C je o 60 km vyššia ako MiG-29 na cieľ s odrazovou plochou 3 m².

Lietadlá JAS-39C Batch 3 sú vybavené avionikou Mk.4. Všetky systémy sú prepojené piatimi dátovými zbernicami MIL-STD-1553B/1760B, ktoré generujú údaje pre zobrazenie v kabíne na multifunkčné displeje. Avionika umožňuje prechod z jednej úlohy na druhú priamo počas bojového letu. Pilot môže použiť integrovaný prilbový zameriavač.

Radar JAS 39C Ericsson PS-05A je modulárny, pulzný, viacúčelový, dopplerovský typ pracujúci v pásme X. Anténa má mechanické vychýľovanie v rozsahu ± 60° vo vodorovnej aj zvislej rovine. Zabezpečuje vyhľadávanie, zameranie a ostreľovanie vzdušných cieľov. Maximálny dosah na vzdušné ciele je 160 km. Cieľ s odrazovou plochou 5 m² je schopný zachytiť na 120 km. Pri testoch zachytil lietadlo MiG-29 na pozadí zeme na vzdialenosť 60 a viac kilometrov. Skenovanie vzdušného priestoru sa vykonáva rýchlosťou 60°/sek, s dvoma lúčmi po 120°, s dvoma lúčmi po 60° alebo 4 lúčmi po 30°. Radar môže sledovať až 50 vzdušných cieľov a navádzať na ne 4 rakety. Môže sledovať povrch zeme a pozemné ciele. Mapovanie prebieha v rozsahu od 5 x 5 km po 40 x 40 km. Detekuje zakotvené plavidlá a premávku na komunikáciách na vzdialenosť 90 km.

Hmotnosť	kg	385	156+25
Rozsah pátrania v azimute	°	+130	+120
Počet sledovaných cieľov	ks	10	50
Počet postreľovaných cieľov	ks	1	4

Spojovacie systémy MiG-29 zahŕňajú Datalink E502-20/04 Turkus prepojenia zem – vzduch a vzduch – zem, ktorý preberá informácie o cieľoch vo vzduchu od pozemnej rádiolokačnej siete. Dopĺňa ho rádiostanica R-862, IFF systém SO-69M a transponder IFF SRO-2 Parol s interrogátorom SRZ-15.

Navigačné systémy SN-29 zahrňujú rádiokompas ARK-19, rádiovýškomer A037/06, prijímač rádiového navigačného smerníka A-611 a navigačný systém krátkého dosahu a prístrojového pristatia A-323. Doplnený je o systém zobrazenia situácie a GPS.

Systém elektronického boja zahŕňa výstražný systém ožiarovania radarom SIRENA-3, dvojicu transponderov SO-69 type K-11E. Systém varovania pred ožiarovaním rádiolokátorom SPO-15 (L006-LM/101) Beryoza a pasívny systém elektronického boja 20SP spolupracujú s dvoma výmetnicami klamných cieľov BVP-30-26M. Výmetnice sa plnia po 30 nábojkami kalibru 26 mm s infračervenými klamnými cieľmi PPI-26 alebo radarovými klamnými cieľmi PPR-26.

VÝZBROJ

Palubná výzbroj MiG-29 pozostáva z 30 mm kanóna 9A-4071K (GŠ-301) so zásobou 150 nábojov v jednomiestnych a 50 nábojov v dvojmiestnych lietadlách. Má klasický posuvný záver a jeho automatika pracuje s krátkym záklzom hlavne. Životnosť zbrane je 2 000 výstrelův.

Podvesná výzbroj MiG-29 sa umiestňuje na šesť závesníkov pod krídlom a jeden pod trupom do hmotnosti 2 180 kg. Teoreticky je možné podvesiť na niektorých strojoch výzbroj a prídavné nádrže do 3 620 kg. Podtrupový závesník má nosnosť do 1 200 kg a používa sa len pre prídavnú nádrž s objemom 1 500 litrov. Vnútorňý pár podkrídlých závesníkov má nosnosť do 1 000 kg v prípade prídavných nádrží s objemom 1 150 litrov a 500 kg v prípade podvesenia bômb. Nosnosť 500 kg má stredný pár podkrídlých závesníkov. Vonkajší pár závesníkov má nosnosť do 150 kg.

Protiletadlovú výzbroj tvorí dvojica poloaktívnych radarom navádzaných rakiet R-27R alebo dvojica infračerveno navádzaných rakiet R-27T prípadne ich kombinácia; či štyri až šesť infračerveno navádzaných rakiet R-73 alebo R-60, prípadne ich kombinácia.

Protizemnú výzbroj MiG-29 tvoria neriadené rakety kalibru 80 mm a klasické gravitačné bomby a kontajnerové bomby do hmotnosti 500 kg.

Poznámka:

Porovnávané sú lietadlá v konfigurácii MiG-29AS(9-12) používanej Vzdušnými silami Ozbromených síl Slovenskej republiky a JAS 39C Gripen používanej Vzdušnými silami Armády Českej republiky a Vzdušnými silami Maďarských ozbrojených síl. Všetky údaje sú z verejne dostupných zdrojov.

Spojovacie systémy JAS 39C tvoria rádiá Saab Avitronics VHF/UHF, ako aj taktický systém prenosu dát TIDLS Link39. Umožňuje prepojenie až 8 lietadiel JAS 39 a vzdušného stanoviska kontroly s riadením letovej prevádzky a bojovej činnosti S-100B Argus až na vzdialenosť 500 km. V lietadlách pre Českú republiku a Maďarsko je nahradený štandardným NATO systémom prenosu dát LINK 16.

Navigačné systémy JAS 39C tvorí inerciálny navigačný systém s laserovým gyroskopom, systém GPS a ďalšie. V lietadlách pre ČR a Maďarsko nainštalovali aj systém ILS kompatibilný s NATO; navigačné systémy môžu pracovať s rôznymi mapovými podkladmi a boli doplnené o systém spracovania dát radaru a barometrických výškomerov. Systém IFF na lietadlách pre ČR a Maďarsko je typ Mk.XII pracujúci v NATO Mode 4.

Ochranu lietadla a elektronický boj JAS 39C zabezpečuje systém Saab Avitronics EWS-39. Hlavnou časťou je prijímač elektromagnetických signálov AR830 a sú doň zapojené aktívne elektronické rušiče v draku, umiestnené v podvesných kontajneroch alebo ťahané ako rušič; klamný cieľ AN/ALE-55, aj výmetnice, ktoré obsahujú po 20 x 2 kusov infračervených a radarových klamných cieľov (do celkového počtu 80 – 160 ks). Systém zabezpečuje varovanie pred ožiarovaním radarom, prieskum elektromagnetického žiarenia, vyhodnotenie ohrozenia a odpálenie klamných cieľov.

Palubnú výzbroj jednomiestnych JAS 39C tvorí revolverový kanón Mauser BK-27 kalibru 27 mm, ktorého automatika pracuje s odberom plynův z hlavne. Má voliteľnú rýchlosť strelby. Používa náboje so strelou PELE, priebojnú so zvýšeným črepinovým účinkom. Zásoba strelivá je 120 nábojov.

Maximálna hmotnosť podvesnej výzbroje JAS 39 je 6 506 kg. Dva závesníky na koncoch krídel umožňujú použitie protiletadlových rakiet do hmotnosti 110 kg. Dva páry závesníkov pod krídlami umožňujú podvesiť výzbroj do celkovej hmotnosti 1 900 kg alebo prídavné nádrže do objemu 1 730 litrov. Podtrupový závesník unesie výzbroj do hmotnosti 1 100 kg alebo prídavnú palivovú nádrž s objemom 530/1 250 litrov. Na pylón pod prírodným kanálom vzduchu k motoru na pravej strane sa umiestňujú zameriavacie, rušiacie alebo prieskumné kontajnery.

Protiletadlovú výzbroj tvorí až 6 na infračervené vyžarovanie cieľa navádzaných rakiet AIM-9L Sidewinder. Nahrádzajú sa modernejšími IRIS-T. Pre boj na väčšiu vzdialenosť môžu niesť 4 rakety AIM-120C-5 AMRAAM s kombinovaným INS a aktívnym radarovým navedením. Nahrádza ich nové rakety Meteor. Juhoafrické stroje nesú aj rakety V4 R-Darter a V3E A-Darter.

Protizemnú výzbroj JAS 39C tvoria 2 radarom navádzané protiletadlové rakety Saab RBS15F, alebo protizemné rakety AGM-65G/H Maverick (Rb75), systém Saab Bofors pre útok z odstupu KEPD-350 Taurus alebo 70 mm neriadené rakety v raketnici Bofors ARAK 70. Môžu niesť bomby klasické, laserom navádzané, GPS navádzané i riadené kľzavé kasetové bomby. Podvesiť je možné prieskumné a zameriavacie kontajnery, napríklad modulárny prieskumný kontajner Saab Avitronics s elektrooptickým infračerveným senzorom CA270. Pracuje sa na novom prieskumnom systéme MRPS. Na zameranie zbraňových systémův môžu byť nesené zameriavacie kontajnery Litening III so systémom FLIR a laserovým značkovačom cieľa.

Ruský tajfún

Pancierované automobily kategórie MRAP (Mine Resistant Ambush Protected) sú aktuálnou témou všade vo svete. Ochrana vlastných ľudí je prioritou každej modernej armády.

Téma vo svojej extrémnej podobe prvotne získala najväčší rozmach počas bojov na juhu afrického kontinentu v 70. – 80. rokoch minulého storočia. Vtedy sa stretli regulárne i špeciálne jednotky Juhoafrickej armády s gerilovým bojom, v ktorom po prvý raz zásadnejšie narazili. Bežné prostriedky na prepravu bojovníkov, ako napríklad taktické a nákladné automobily a ľahšie pancierované transportéry, dovtedy používané na tomto bojisku, hromadne zlyhávali. Po začatí ich zodolnenia prišli na rad míny, ktoré sa ukázali pre klasické automobilové konštrukcie neprekonateľným problémom. V tomto období vznikla juhoafrická škola vozidiel so zvýšenou balistickou, a najmä protimínovou odolnosťou, ktorá sa stala vzorom pre

všetky moderné armády. Ešte neskôr, už na prelome tisícročí, keď prišlo obdobie asymetrických stretov novokoloniálnej agresívnej reality nášho súčasného sveta, začali sa podobnými riešeniami zaoberať plánovači a konštruktéri prakticky v celom svete. Technologicky vyspelé ozbrojené sily sa stretávajú s gerilovým bojom spoliehajúcim sa väčšinou na menej náročné prostriedky (technicky i finančne), ktoré však z tohto dôvodu vôbec netrpia nižšou účinnosťou. Skôr naopak...

Ruské hľadanie cesty

Problém nevyhnutnosti nájsť riešenie ochrany vlastných síl pri zachovaní znesiteľnosti nákladov, trápi prakticky každú modernú armádu. Nie je to inak ani v Ruskej federácii, ktorá ani v súčasnosti na nedostatok asymetrických ozbrojených stretov rozhodne netrpí. Na rozdiel od mnohých iných krajín ide väčšinou o boje na vlastnom území, prioritne v oblasti nepokojného Kaukazu. O vývoj automobilu kategórie MRAP vlastnej konštrukcie sa ruské firmy usilujú už dlhší čas. Predošlé aktivity predstavujúce dopĺňovanie takpovediac štandardných vojenských taktických a nákladných automobilov o prídavné pancierovanie, zodolňovanie a vybavenie

novými balisticky a protimínovo odolnými kabínami posádky, sa ukázali len provizórnymi krokmi, ktoré nevedli ku komplexnému riešeniu problémov. Situácia dozrela, aby sa začalo s programom plnohodnotného automobilu kategórie MRAP. Vývojová konštrukčná práca na automobile novej generácie tejto kategórie je označená kryptonymom Tajfun. Program sleduje navrhnutie celej univerzálnej rodiny vozidiel s modulárnou konštrukciou a riešením, jeho skončenie je naplánované na rok 2014. V minulom roku sa odborná verejnosť mohla bližšie zoznámiť s prvými výsledkami tejto práce, technologickými demonštrátormi s konfiguráciou podvozka 6x6 pochádzajúcimi z dielni dvoch významných ruských výrobcov taktických a nákladných automobilov – skupiny GAZ a spoločnosti Kamaz. Fyzika (zatiaľ) platí pre všetkých, čo, samozrejme, ovplyvnilo aj ruských konštruktérov. Výsledky ich doterajšej práce nepredstavujú radikálny krok neznámym smerom a vzhľad konštrukcií taktiež dokazuje, že ruskí konštruktéri pozorne sledujú práce svojich konkurentov. Skutočnosť, že ruská vláda povolila prezentovanie týchto technologických demonštrátorov, potvrdzuje, že na výroby vydala exportné povolenie. To znamená, že v tejto podobe tieto konštrukcie v ruskej armáde asi neuvidíme. Až čas ukáže, koľko myšlienok, odskúšaných v týchto demonštrátoroch konštruktéri aplikujú v perspektívnom sériovom type pre ruskú armádu.

Jeden cieľ, dva prístupy

Konštrukcia spoločnosti Automobilový závod Ural (organizačne je časťou priemyselnej skupiny GAZ) označená Ural-63099 predstavuje automobil s motorom umiestneným vpredu a kabínou posádky až za motorovým priestorom. Vonkajší vzhľad vozidla bol výrazne ovplyvnený konštrukciou vozidla MRAP typu Caiman s dielní americkej spoločnosti BAE Systems. Búdka posádky tvorí s modulom na prepravu jej členov jeden celok, ktorý nie je vzájomne oddelený priehradkou. Vozidlo poháňa preplňovaný diesellový motor JaMZ-5367 s nominálnym výkonom 331 kW. Nápravy vozidla sú umiestnené klasicky, predná je pod pohonnou jednotkou, dve nápravy sú pod modulom na prepravu ľudí. Kabína posádky je vybavená dvojicou dverí po stranách. Na nastupovanie a vystupovanie prepravovaných členov slúži jednodielna rampa v zadnej časti modulu. V strope modulu sú dva kruhové poklapy, jeden poklop sa nachádza v strope kabíny posádky. Po bokoch modulu sú rozmiestnené okná s pancierovým sklom.

Konkurenčné vozidlo Kamaz-63968 má búdku posádky nad prvou nápravou a pohonná jednotka je umiestnená medzi kabínou posádky a modulom slúžiacim na prepravu členov. V tomto prípade vzhľad konštrukcie akoby z oka vypadol vozidlu Wisent nemeckej spoločnosti Rheinmetall Defence. Vozidlo má trambusovú búdku posádky nad prvou nápravou, blok pohonnej jednotky JaMZ-5367 (rovnaký typ a výkon ako v predošlom prípade) je umiestnený medzi búdkou posádky a modulom na prepravu príslušníkov. Vzhľadom na rozdielne rozloženia hmotností má vozidlo iné rozloženie náprav, vpredu sú dve a vzadu len jedna. V prípade tohto vozidla (aspoň exempláru, ktorý predstavili verejnosti) nie je modul pre posádku vybavený bočnými oknami. Na jeho strope je celkovo sedem menších poklopov.

Text a foto: Miroslav Gyűrösi

إيدكس IDEX
2013

NAVDEX
ANNUAL DEFENCE EXHIBITION 2013

توازن TAWAZUN

Obrana IDEX 2013 v Arabskom zálive

Multiple Cradle Launcher

V dňoch 17. – 21. februára tohto roku sa v Abu Dhabi konal už 11. ročník výstavy obranných technológií IDEX (The International Defence Exhibition and Conference). Politický aj hospodársky význam Spojených arabských emirátov neustále rastie a uvedené podujatie je toho dôkazom.

Výstava IDEX, ktorej prvý ročník sa konal v roku 1993, si počas svojej existencie vybudovala pozíciu prestížneho fóra na prezentovanie technológií a riešení pre obranu a bezpečnosť a dnes patrí nepochybne k jednému z najdôležitejších podujatí svojho profilu na svete vo všetkých oblastiach. V súčasnosti sa paralelne s ňou organizuje aj podujatie NAVDEX, ktoré sa venuje námorným ob-

ranným a bezpečnostným technológiám a technike, a zahŕňa aj predvádzanie reálnych pravidiel na móre, ktoré je súčasťou výstaviska ADNEC. Dve spoločné podujatia aj so sprievodnými akciami majú pre našinca až nepochopiteľný rozsah, aj preto sa sústreďíme predovšetkým na výrobky miestnych spoločností, ktoré vznikli či už ako autonómne projekty, alebo v rámci spoločných podnikov

so zahraničnými partnermi a spolupracovníkmi.

Ozbrojené sily Spojených arabských emirátov sú v regióne jednými z najmodernejšie vyzbrojených. Vedenie krajiny nezanedbáva ich výstavbu a vyzbrojovanie. V súčasnosti je väčšina zbraňových systémov používaných jednotlivými ozbrojenými zložkami zakúpená v zahraničí. Počas otváracieho ceremoniálu, na

S-100B Argus

ktorom sa, samozrejme, prezentovalo viacero typov vojenskej techniky najrozličnejších kategórií, mohli napríklad prítomní diváci po prvý raz vidieť ľahké lietadlo rádiolokačného prehľadu a dozoru S100B Argus s radarom Erieye vo farbách Vzdušných síl SAE. Väčšinu ostatnej techniky reprezentovali už skôr zavedené typy. Napríklad tanky Leclerc alebo bojové vozidlá pechoty BMP-3. Treba však konštatovať, že vedenie krajiny dlhodobo usilovne pracuje na neustálom zvyšovaní svojho priemyslového potenciálu so spôsobilosťou vyvinúť a vyrábať zložitejšie zbraňové systémy. Aj tohtoročná výstava o tom podala množstvo dôkazov.

Nové raketomety

Miestny zbrojársky priemysel prekvalifikoval hneď tromi typmi raketometov, ktoré vznikli v spolupráci s partnermi zo zahraničia. Asi najimpozantnejším (rozmermi nepochybne) exponátom 11. ročníka výstavy IDEX v Spojených arabských emirátoch bol neobvyklý salvový raketometný systém Multiple Cradle Launcher System predstavený miestnou spoločnosťou Jobaria Defense Systems (JDS). V súčasnosti je systém MCLS zaradený do výzbroje a operačného použitia. Systém charakterizuje obrovská palebná kapacita, jednoduchá obsluha i údržba. Konštrukčne je riešený štvoricou raketometných lafiet

tureckej spoločnosti Roketsan na rozmerom pätnápravovom návese ťahanom štvornápravovým sedlovým ťahačom Oshkosh Global HET. Na jednu raketometnú lafetu sa uchycuje trojica 20-hlavných kontajnerov pre rakety kalibru 122 mm a celková palebná kapacita raketometu je 240 rakiet. Každá lafeta môže strieľať v azimutálnom rozsahu $\pm 50^\circ$ vpravo od priečnej osi návesu. Systém pracuje s dvoma typmi rakiet kalibru 122 mm tureckej spoločnosti Roketsan – TR-122 HE a TRB-122. Pre obidva typy rakiet je deklarovaný minimálny diaľkový dosah 16 km a maximálny dosah 40 km. Posádku raketometu tvoria tri osoby – veliteľ,

navigátor a vodič. Celková dĺžka raketometu dosahuje 29 m, šírka v pochodovej polohe je 4 m a výška bez prútovej antény je 3,8 m. Jeho hmotnosť dosahuje 105 t.

Spoločnosť Jobaria Defense Systems predstavila okrem tohto sériového výrobku aj raketomet MRL-107/122 System (Multiple Rocket Launcher), ktorý je zatiaľ len technologickým demonštrátorom. V tomto prípade je viackalibrový viachlavňový raketometný systém MBRL (Multi Caliber and Multi Barrel Rocket Launching System) tureckej spoločnosti Roketsan umiestnený na podvozok trojnápravového nákladného automobilu s balisticky odolnou kabínou M1083AP2 6x6 typového radu FMTV amerického výrobcu Oshkosh. V prípade použitia rakiet kalibru 107 mm sa na lafetu uchycujú tri kontajnery, každý s 20 hlavňami. Pri použití rakiet kalibru 122 mm je na lafete uchytený jeden kontajner s 20 hlavňami. Kontajnery sú vyrobené s nekovových kompozitov a sú tepelne izolované. Pri streľbe raketami kalibru 107 mm umožňuje konštrukcia lafety aj streľbu s negatívnou eleváciou, čo je obzvlášť výhodné pri použití systému v horskom teréne. Posádka vozidla je dvojčlenná. Pre systém sú určené rakety TR-122 a TRB-122 kalibru 122 mm (rovnaké ako pre systém MCLS) a rakety TR-107 kalibru 107 mm. Raketa TR-107 tureckého výrobcu Roketsan s hmotnosťou 19,5 kg ponúka dostrel 11+ km.

MRL - 107/122

Tretím vystaveným salvovým raketometom domáceho výrobcu bol Multiple Launch Rocket System na podvozku NIMR 6x6. Integrátorom systému je spoločnosť Emirates Defense Technology zo sídlom v Abu Dhabi, delostrelecká časť v jeho prípade má pôvod v srbskej (juhoslovanskej) konštrukčnej škole. Na lafete raketometu sú umiestnené dva kompozitové kontajnery, každý s 24 hlavňami. Raketomet MLRS na podvozku NIMR 6x6 má celkovú dĺžku 6 450 mm, celkovú maximálnu šírku 2 370 mm, celkovú výšku 2050 mm. Prázdna hmotnosť je 8 000 kg, maximálna povolená hmotnosť dosahuje 13 000 kg. Posádka je dvojčlenná.

Domáce aktivity

Veľmi zaujímavou bola aj expozícia spoločnosti ADCOM taktiež so sídlom v SAE, dominoval rozmerný bezposádkový lietajúci prostriedok kategórie MALE pomenovaný United 40 Block 5. Pod jeho krídlom boli podvesené riadené strely Namrod-1 skonštruované rovnakým výrobcom. Riadená strela Namrod-1 s dĺžkou 1 735 mm, priemerom 160 mm a rozpätím rovného krídla 1 400 mm má štartovaciu hmotnosť 40 kg. Bojovú časť predstavuje delostrelecký granát kalibru 100 mm s hmotnosťou 12 kg. Na pohon slúži miniatúrny prúdový motor AD-27 s ťahom 27 kg tiež vyvinutý spoločnosťou ADCOM. Maximálny diaľkový dosah strely je do 60 km. Lietadlo United 40 Block 5 v budúcnosti bude môcť niesť ďalších šesť kusov okrídlených riadených striel Namrod-1 v trupe. V takom prípade bude skrátená letová vytrvalosť lietadla.

Rodina taktických automobilov NIMR je veľkým úspechom miestneho priemyslu, aj keď pôvodný projekt začal vznikať v spolupráci so zahraničným partnerom. Najnovším predvedeným variantom vozidla NIMR je viacúčelové bojové vozidlo 6x6 (Multi Role Combat Vehicle) s bezposádkovou vežou TRT-R30MK z dielne BAE Systems. Vo veži je automatický kanón 2A42 kalibru 30 mm, guľomet kalibru 7,62 mm a dve protitankové raketové riadené

Multi Role Combat Vehicle NIMR 6x6

strely. Veža je v azimute otočná celokruhovo (360°), pohyb lafety s hlavnými zbraňami je v elevácii až do +65°. Pre kanón je prepravovaných 400 kusov munície kalibru 30 mm, pre guľomet 1 000 nábojov kalibru 7,62 mm. V zadnej časti korby vozidla sú prepravované ďalšie štyri prepravno-štartovacie kontajnery s PTRS. Hmotnosť prázdneho vozidla je 13 500 kg, maximálna povolená hmotnosť dosahuje 15 000 kg.

Riadená strela Namrod-1

Iné spoločné projekty

Počas konania výstavy podpísala srbská spoločnosť Jugoimport S.D.P.R. JP a spoločnosť EARTH (Emirates Advanced Research & Technology Holding) so SAE dohodu o spoločnom vývoji zbraňového systému ALAS-C (Advanced Light Attack System – Coastal Defence). Dohoda hovorí o spoločnom vývoji optickej navádzanej riadenej strely s integrovaním do mobilného systému pobrežnej obrany. Prvá navádzaná streľba s riadenou strelou vyba-venou dennou optickou navádzacou hlavicou (TV CCD) sa uskutoční po roku od podpisu dohody. Do ďalších šiestich mesiacov sa dokončí integrovanie systému na automobilový podvozok NIMR 6x6. Na vozidle bude osem riadených striel a pozemná riadiaca stanica GCS. Riadená strela ALAS-C bude mať cestovnú rýchlosť 150 m/s, maximálnu letovú hla-dinu 2 000 m a maximálny účinný dosah 25 km. Kaliber riadenej strely ALAS-C je 175 mm, dĺžka sa dá odhadnúť na približne 3,3 m. Rozpätie krídel je 1,2 m.

Riadená strela ALAS-C, vľavo pozemná riadiaca stanica

Panthera K-10CMD

Lokálny priemysel je veľmi aktívny v oblasti výroby automobilov. Jednou z tohtoročných novinek je pancierovaný automobil Panthera K-10CMD, prezentovaný aj pod označením KRAZ-ASV/APC/2013. Ide o spoločný projekt spoločnosti Ares Security Vehicles LLC z Dubaja a ukrajinskej spoločnosti KrAZ. Na podvozok automobilu KrAZ-5233HE 4x4 je inštalovaná nová kabína z pancierovej ocele s hrúbkou 12 mm. Vozidlo s kapacitou 12 osôb poháňa preplňovaný dieselový štvortaktný motor JaMZ-238DE2 Euro-2 s maximálnym výkonom 243 kW. Pohotovostná hmotnosť vozidla je 14 500 kg, jeho únosnosť je 2 500 kg (pri úrovni odolnosti Stanag 4569 Level 2) a maximálna povolená hmotnosť dosahuje 17 000 kg. Výrobca deklaruje balistickú odolnosť na úrovni Stanag 4569 Level 2 a protimínovú odolnosť na úrovni 4569 Level 3.

Textt a foto: Miroslav Gyűrösi

Glocky Jej Veličenstva

Britskí vojaci už čoskoro nebudú nosiť za pásom povestný Browning. Armáda jej Veličenstva totiž nakúpila 25 000 deväťmilimetrových pištolí Glock 17 štvrtej generácie aj s príslušným počtom puzdier. Celková hodnota kontraktu sa odhaduje na 9 miliónov libier (cca 10,5 miliónov eur). Rakúsky Glock 17 tak nahradí belgický deväťmilimetrový Browning L9A1, ktorý slúžil britskej armáde už od roku 1967. Podľa armádneho hovorcu nová pištoľ ponúkne oproti svojmu predchodcovi viacero výhod, vrátane menšej hmotnosti, lepšej presnosti, väčšieho objemu zásobníka a ľahšej údržby.

Glock 17 s kapacitou zásobníka 17 nábojov 9 mm Luger, s možnosťou rozšírenia na 19 nábojov je celosvetovo najpoužívanejšia pištoľ. Je vybavená spúšťovým mechanizmom tzv. safe action: namiesto kohútika má čiastočne prednatiahnutý úderník, ktorý sa stlačením spúšte natiahne úplne. Po vypálení náboja a uvoľnení spúšte sa vráti do pôvodného stavu.

Nový francúzsky ďalekohľad

Francúzska spoločnosť Sagem, súčasť skupiny Safran, dodala francúzskym ozbrojeným silám prvých 150 multifunkčných ďalekohľadov JIM LR 2 ako súčasť kontraktu na dovedna 1 175 kusov, ktorý podpísali vyzbrojovacia agentúra francúzskej armády DGA a spoločnosť Sagem na sklonku roka 2010. Dodávke ďalekohľadov predchádzalo ich podrobné testovanie v centrách DGA aj v poľných podmienkach. JIM LR 2 je prenosné kompaktné binokulárne zariadenie, ktoré kombinuje funkcie denného a nočného termovízneho ďalekohľadu, laserového diaľkomera, laserového značkovača, digitálneho magnetického kompasu a navigačného systému GPS. Dokáže zachytávať a ukladať fotografie aj video, je vybavené systémom bezdrôtového prenosu dát a plne kompatibilné s kompletom francúzskeho vojaka 21. storočia Felin. Dá sa doplniť statívom, externým monitorom a diaľkovým ovládačom. Nadväzuje na zariadenie JIM LR, ktorých sa po svete používa päťtisíc, z toho vo francúzskej armáde 2 000.

USA budujú kybernetickú armádu

Americké ministerstvo obrany odsúhlasilo zvýšenie počtu bojovníkov proti kyberzločinu. Dnes pracuje v oddelení United States Cyber Command 900 zamestnancov. Ich počet sa teraz má zvýšiť až päťnásobne. Plán Pentagónu počíta s vytvorením troch oddelení v rámci Veliteľstva pre kybernetiku. National Mission Forces budú ochraňovať počítačové systémy starajúce sa o elektrické siete a ďalšiu domácu infraštruktúru, Combat Mission Forces budú pomáhať zahraničným agentom v aktívnych kyberútokoch v záujme ochrany amerických záujmov mimo USA a tretie oddelenie, Cyber Protection Forces, sa zameria na ochranu vlastných počítačových sietí Pentagónu.

Rafale do Emirátovej

Francúzski zbrojáři sú presvedčení, že Spojené arabské emiráty (SAE) v rokoch 2015–2015 nakúpia stíhačie lietadlá Rafale. Podľa diplomatického zdroja agentúry Reuters Paríž dúfa, že by do SAE mohol predať až 60 lietadiel. Vyjednávanie sa opäť začalo, povedal minister obrany Jean-Yves Le Drian. Potvrdil to aj výrobca stíhačiek, spoločnosť Dassault Aviation. Ak by sa Parížu podarilo uzatvoriť zmluvu so SAE, mohlo by to viesť aj k ďalším príležitostiam v oblasti Perzského zálivu, o ktorých na svojej januárovej pracovnej ceste do Abú Zabí rokoval aj francúzsky prezident Francois Hollande. Rozhovory o nákupe stíhačiek Rafale s prerušeniami pokračujú už niekoľko rokov. V novembri 2010 sa zastavili, keď predstavitelia SAE kritizovali cenu francúzskej stíhačky a zisťovali si informácie o konkurenčnom lietadle Eurofighter Typhoon.

Námorná pechota v kevlare

Americká námorná pechota podpísala kontrakt so spoločnosťou BAE System sa dodávku ďalších 120 000 ľahkých prilb LWH v celkovej hodnote 28 miliónov dolárov. Prilby nahradia dožívajúci model PASGT, používaný od roku 1970. Nové LWH sú vyrobené z kevlaru a prispôbené na jednoduchú montáž rôznych zariadení, vrátane optických systémov a systémov nočného videnia. Od roku 1986 už BAE Systems dodali americkým ozbrojeným silám 800 000 týchto prilb.

Ešte lepší ako špička

Izraelské ozbrojené sily IDF oznámili, že v roku 2020 zavedú do výzbroje nový hlavný bojový tank, ktorý postupne nahradí momentálne používané tanky Merkava. A to aj napriek tomu, že Merkava je súčasťou svetovej špičky. Nový tank bude vyzbrojený elektromagnetickou alebo laserovou zbraňou, ktorá však momentálne stále ešte neexistuje v rozumnej veľkosti. Pre dosiahnutie väčšej rýchlosti, flexibility a menšej zraniteľnosti bude totiž tank menší a ľahší ako Merkava. Podľa predstáv izraelských ozbrojených síl by nový tank mal mať hybridný pohon s veľkou výkonomovou rezervou a systém aktívnej ochrany, ktorý sa už osvedčil v praxi.

Stop pre LEMV

Americké ozbrojené sily rozhodli o zastavení projektu bezpilotnej vzducholode LEMV (Long Endurance Multi-Intelligence Vehicle), o ktorom sme písali vlni v novembri. Vzducholod mala slúžiť pozemným vojskám na prieskum a hliadkovanie. Pre nevyriešené technické problémy a obmedzené finančné zdroje sa vo februári 2013 ozbrojené sily USA rozhodli kontrakt so spoločnosťou Northrop Grumman vo výške 517 miliónov dolárov zrušiť.

TAKÍ SME BOLI

V ROKU 1995

OBRANA aj v roku 1995 otvárala vážne témy – profesionalizáciu armády, uzákonenie inštitútu civilnej služby, naše úsilie o členstvo v NATO, ale aj na prvý pohľad marginálne problémy ako šikanovanie či homosexualita v ozbrojených silách. Ukázalo sa však, že až také okrajové témy to nie sú. Článok s titulkom *Môže byť homosexuál dôstojníkom?* zo 7. januára 1995 vyvolal vlnu polemiky, ktorá do víru vtiahla vydania aj zo 14. 1. a 25. 2.

Homosexualita v ozbrojených silách ako téma pre OBRANU. A prečo nie? Keď to mohlo byť v roku 1995, prečo nie dnes? Čo si myslíte vy, dnešní čitatelia OBRANY? Ako je to s homosexualitou v OS SR? Napíšte nám, aj anonymne, na adresu redakcia@mod.gov.sk. A my sľubujeme, že sa k tejto téme ešte vrátíme.

O čo išlo? Plukovník docent MUDr. Ľubomír Vražda, prezident Regionálnej komory vojenských lekárov sa v rozhovore pre OBRANU postážoval, že pre vojakov z povolania v našich končinách stále abscentuje systém komplexného psychologického vyšetrenia. Vojenská zdravotná poisťovňa je podľa neho nedôsledne kontrolovaná, navyše ju obvinil, že dáva viac peňazí z rozpočtu na civilné zdravotnícke zariadenia ako na tie vojenské. No a do tretice zaťal docent Vražda už poriadne: „Armáda musí zásadným spôsobom vyriešiť svoj vzťah k sexuálnej deviácii. Homosexualita sa nikde nepovažuje za chorobu. Je to len psychosexuálna orientácia jedinca.“

Už niekoľko hodín po vyjdení čísla reagovala na článok Vojenská zdravotná poisťovňa – jej vedenie sa ohradilo, že v samosprávnych orgánoch VZP je 14 lekárov, z nich prevažná časť sú členovia spomenutej lekárskej komory, ktorí dôsledne vykonávajú kontrolu činnosti poisťovne. O uprednostňovaní civilných nemocníc nemôže byť ani reč, pretože „od začiatku roka 1994 do 30. 9. 1994 VZP zaplatila za vykázané zdravotnícke výkony vojenským zdravotníckym zariadeniam takmer 60 miliónov SK a civilným zdravotníckym zariadeniam necelé tri milióny korún.“

Nasledovalo niekoľko búrlivých týždňov, ktoré vyvrcholili odborným zhromaždením náčelníka zdravotníckej služby Armády SR a vyjadrením plukovníka MUDr. Mariána Durbáka, riaditeľa nemocnice MO SR. Odvolával sa na sociologické a ekonomické faktory, ktoré sa „nedajú v krátkom čase zmeniť. Generálny štáb síce môže zdravotníkom definovať psychologickú charakteristiku vojenského profesionála, ale výber nebude možné vykonať, pretože zatiaľ je armáda odkázaná robiť skôr nábor.“ A potom ešte diplomatickejšie: „Poisťovňa vo vzťahu k vojenským zdravotníckym zariadeniam pôsobila ako pozitívny faktor, vyjadrujúci finančnými injekciami snahu o ich technický rozvoj.“ O homosexualite ani slovo... Prečo asi?!

Pokoriť zimu!

Prežiť v prírodných podmienkach v zimnom období – to bola úloha pre lietajúci personál prešovského vrtuľníkového krídla na celý jeden februárový týždeň. Tohtoročná zima bola pre nich skutočnou výzvou. Vedúci zamestnania major Róbert Grexa pripomína, že ešte nikdy sa pri podobných zamestnaniach nemuseli popasovať s takou veľkou snehovou nádielkou.

„Cieľom tohto prežitia pre lietajúci personál je zdokonalenie návykov v prípade núdzového opustenia vrtuľníka, prípadne po havárii,“ vysvetľuje major Grexa. V lesoch neďaleko Kráľovej Lehoty v Nízkych Tatrách si profesionáli z Prešova napríklad vyskúšali, ako vyrobiť snežnice, postaviť si prístrešok či pripraviť niečo na jedenie a pitie.

Čaj s vôňou ihličia

„Zohriaty kameň má teplotu asi 400 stupňov. Preto samotná príprava stravy ide pomerne rýchlo aj na ohnisku, ktoré je z troch strán chránené od prípadného vetra. Treba však piecť malé kúsky ryby či iného mäsa. Napríklad z kráľika. Aby sa dobre prepieklo. Veď účelom je, aby sa pilot nasýtil a zohrial. A tak získal potrebnú energiu na prežitie. Žalúdočné problémy z nedovareného mäsa by mu skôr ublížili,“ pripomína starší dôstojník nadporučík Peter Fedor. Piloti sa naučili, že aj v lese sa dajú nájsť vhodné ingrediencie na prípravu čaju. Napríklad ihličie zo stromov, ktoré majú vysoký obsah vitamínu C. Teda okrem tisa. Výborným zdrojom vitamínov sú lesné plody. Napríklad hloh, trnky či šípky. Vhodnou potravou sú ryby, ktoré sa dajú uloviť v horskom potoku, lesná zver, ako aj huby. Veď niektoré z nich rastú aj v zime.

Ak si chcete v zasneženom lese pripraviť niečo teplé, treba sa naučiť zakladať oheň bez zápaliiek. Inštruktori naučili lietajúci personál niekoľko možností, ako riešiť spomínaný problém. Okrem iného spôsob s kresadlom, pušným prachom a elektrickým výbojom z batérie. „Například treba to

skúsiť pomocou batérie z vysielacky havarovaného stroja, drôtu a pušného prachu,“ pripomína nadporučík Peter Fedor.

Inštruktor pilotom pripomína, že si treba pripraviť zápalné materiály, ktoré ľahko horia. Oheň sa vznieti od pušného prachu. V zimnom období je takýmto materiálom najmä brezová kôra. „Horí aj mokrá. Potrebujeme ešte suché ihličie a živicu z ihličnatých stromov. Pomocou batérie z vysielacky, ktorú prepólujeme a drôtu, ktorý sa nažhaví, sa zapáli pušný prach. Od neho začne horieť brezová kôra,“ opakuje inštruktor na pohľad jednoduchý proces. Piloti si ho skúšajú. Najmä tým mladším a menej skúseným robí spočiatku problémy, kým ho „dostanú do ruky“. Major Grexa i nadporučík Fedor im pripomínajú, že pri katapultáži pilotov MiG-29 v roku 2002 si jeden z nich v horskom teréne založil oheň a výrazne tým zvýšil šance na prežitie...

Padák zneviditeľní pilota

Problém s vybudovaním núdzového prístrešku pomáha riešiť záchranný padák. Ten je zároveň veľmi dobrým prostriedkom na maskovanie. V zimných podmienkach platí podľa nadporučíka Fedora ešte jedna dôležitá zásada. „Prístrešok netreba robiť zbytočne veľký. Naopak, musí byť čo najmenší, aby sme si ho mohli rýchlo vyhriať vlastným telom.“

Lietajúci personál čakal v priebehu týždňa okrem iného presun v neznámom horskom teréne vo dne aj v noci. Museli si vedieť založiť a udržiavať oheň, budovali v zasneženom horskom teréne podhoria Nízkyh Tatier improvizované prístrešky. Získavali pitnú vodu a upravovali ju. Snažili sa využiť aj všetky dostupné dary prírody, aby prežili.

Nadrotmajster Miroslav Štubňa, ktorý je telovýchovným náčelníkom krídla, skúša každý rok lietajúci personál prevkapiť niečím novým. V tomto roku napríklad absolvovali lyžiarsky výcvik pod Chopkom, keď v náročnom teréne pri zníženej viditeľnosti

museli udržať pohromade celú veľkú skupinu (17 ľudí). Učili sa aj ako uniknúť prenasledovaniu psom. Ako ho zmiať a v prípade, keď ich už pes dostihne, ako sa mu ubrániť. Vyskúšali si aj poskytnutie prvej pomoci ranenému kolegovi a jeho nasledujúci transport z ohrozeného priestoru. Nechýbala ani ukážka boja zblízka či privoľanie pomoci zo vzduchu pomocou svetlic.

Najdôležitejšie je, aby pilot prežil. Aby sa napriek prenasledovaniu psom vedel dostať do určeného bodu, kde ho majú vyzdvihnúť.

Pilot vrtuľníka poručík František Novotný priznáva, že zjazd celej skupiny pod Chopkom bol dosť náročný na koordináciu. „Bola znížená viditeľnosť. Niekedy som videl len jedného či dvoch kolegov. Ostatných som len tušil, kde sú v tej hmle. Ale museli sme udržať celú skupinu pohromade. Lebo len tak sme mohli splniť úlohu a v prípade katastrofy sa zachrániť.“

Výroba improvizovaných snežníc z prírodného materiálu nebola pre pilotov až taký problém. Ich šikovné ruky si s ňou rýchlo poradili. Využívali ohybné drevo, ktoré našli neďaleko potoka. Najlepšia je v tomto prípade vŕba a osika, ktoré sú ohybné a zároveň pevné. Z tvrdšieho dreva urobili priečky. Zvyšky padákových šnúr a šnúrkych poslúžili na zviazanie snežníc a ich pripevnenie na nohy. Ukázalo sa, že zručnejší piloti mali snežnice hotové zhruba za 20 minút.

Ako oklamať psa

Psovod vrtuľníkového krídla čatár Peter Ondrejček zorganizoval zaujímavé zamestnanie. Piloti sa v jeho priebehu okrem

iného dozvedeli, ako odvieť psa zo svojej stopy. Ale aj to, ako sa prípadne vedieť psovi, ktorý bol vyslaný nepriateľskou hliadkou, ubrániť. „Najdôležitejšie je, aby pilot prežil. Aby sa napriek prenasledovaniu vedel dostať do určeného bodu, kde ho majú vyzdvihnúť. Aby ho dovtedy pes nezlikvidoval. Keď sneží a pes ide po mojich stopách, využívam všetko, aby som ho zmiaľ. Počínajúc oblečením. V tomto prípade je najlepšie, ak je biele. Na to sa výborne hodí napríklad padák. Musím vždy postupovať proti prúdu vodného toku. Keď nie je nablízku, tak chodiť pomedzi stromy, často križovať stopu, vracaj sa naspäť. Nechaj tam nejaké jedlo, prípadne časť oblečenia, ktoré nebudem nevyhnutne potrebovať,“ pripomína pilotom psovod.

Náčelník štábu technickej letky a predpísaných prác kapitán Ján Pohlod pilotom zasa názorne ukazuje, ako čo najlepšie využiť padák na to, aby sa zamaskovali, znížili svoju siluetu a splynuli s prostredím. „Ak sa vám to podarí, výrazne zvýšite šancu na prežitie a nepriateľ vás neodhalí,“ pripomína im.

Kapitán vrtuľníka Mi-17 nadporučík Marek Zavatchan priznáva, že asi najhorší bol diaľkový pochod v hlbokom snehu smerom k nádrži Čierny Váh. „Museli sme si sami prerážať cestu a snehu bolo väčšinou až po pás. Človeka prešliapávanie terénu poriadne unaví. Preto sme sa vždy striedali. V poslednej fáze aj menej ako po sto metroch. Náročný bol aj zostup. Aj preto, lebo sa už začalo stmievať. Siahli sme si až na dno fyzických a psychických síl. Ale takéto zamestnanie majú veľký zmysel. Veď sa pri plnení letových úloh môžeme dostať do podobnej situácie. Či už pri havárii alebo nútenom pristáť v neznámom teréne pri technických problémoch stroja,“ hovorí nadporučík Zavatchan. A jeho mladší kolega pilot poručík František Novotný, ako aj palubný technik podpráporčík Miroslav Šrenkel súhlasne prikývli.

Text a foto: Jozef Žiak

Starší zdravotník obväziska martinského mechanizovaného práporu rotmajster Jozef Musil si dodnes pamätá svoje prvé vyvedenie na Lešť pred 20 rokmi. Chýbali mu skúsenosti, potrebný prehľad. No práve tieto prvé, nie najlepšie zážitky, v ňom prebudili záujem zvládnuť svoju prácu čo najlepšie. Lebo vojenský zdravotník musí byť v pravý čas na mieste a vedieť poskytnúť pomoc.

Líder obväziska

Bolo to krátko po absolvovaní vojenskej strednej odbornej školy tyla v Žiline, kde vyštudoval odbor vojenský zdravotník. V bývalom martinskom 10. tankovom pluku prešiel doslova skúškou ohňom.

Aj spojár či topograf

Viacťždňové vyvedenia neboli vtedy zriedkavé. Mal na starosti vodiča a zdravotnícke bojové vozidlo. Učil sa na vlastných chybách. Veď značná časť vojakov v základnej službe bola od neho staršia a mala už potrebné vojenské skúsenosti. Rodáka z Martina práca vojenského zdravotníka priťahovala. „Je to zodpovedná, psychicky a fyzicky veľakrát náročná, ale zaujímavá činnosť. Bolo by chybou myslieť si, že vojenský zdravotník nie je plnohodnotný profesionálny vojak. Práve naopak. Okrem svojich odborných vecí musí ovládať aj veľa ďalších vojenských spôsobilostí. Napríklad topografiu, spojovaciú prípravu, taktiku, zásady RCHBO. Ale okrem toho musí vedieť obsluhovať všetky zbrane, ktorými je jeho jednotka vyzbrojená. Len tak sa môže stať jej rešpektovaným členom,“ pripomína rotmajster Musil. K takému chápaniu úlohy vojenského zdravotníka ho priviedol príklad veliteľov, akými boli vtedy podplukovník Martin Stoklasa a major Ivan Bystriansky. Ale aj osobné skúsenosti z misie KFOR v Kosove, kde pôsobil v česko-slovenskom obväzisku.

„Mal som okrem iného možnosť zúčastniť sa na spoločnom cvičení s kolegami z USA, na ktorom zabezpečovali záchranu a odsun ranených z letiska pomocou vrtuľníka. Tiež si vyskúšať americké sanitné vozidlá Hummer amb. Zoznámil som sa v Kosove aj s pracou zdravotníckych zariadení armád Nemecka a Francúzska. Zís-

kal som neoceniteľné skúsenosti. Budú sa mi hodiť pri mojom pôsobení v operácii ISAF v Afganistane. Aj keď, samozrejme, tie podmienky sú oveľa náročnejšie,“ hovorí zdravotník. Ďalšie potrebné skúsenosti získal na mnohých vojenských cvičeniach. Nielen na Slovensku, ale aj vo výcvikovom zariadení v Nemecu. Naposledy plnil úlohy na najväčšom minuloročnom cvičení našich ozbrojených síl Fort Pribina na Lešti, kde pôsobil v rámci nitrianskeho mechanizovaného práporu. Svoju odbornú spôsobilosť si Jozef postupne zvyšoval na rôznych odborných kurzoch. V súčasnosti sa pripravuje najmä na misiu ISAF. Po návrate z Afganistanu plánuje externe absolvovať bakalárske vzdelanie so zameraním na urgentnú medicínu.

Viac takýchto zdravotníkov

Podľa neho sa zdravotnícke vybavenie obväzísk v útvaroch postupne zlepšuje. Hoci v porovnaní s inými armádami NATO aj v tomto smere ešte máme čo doháňať. Teší ho, že sa zvyšuje aj odborná pripravenosť zdravotníkov. „Ani dnes by som sa inak nerozhodol a znova by som si vybral prácu vojenského zdravotníka. Aj keď boli obdobia, keď som bol na pochybách o mojom ďalšom smerovaní,“ pripomína starší zdravotník rotmajster Jozef Musil.

Veliaci poddôstojník – hlavný zdravotník OS SR štábný nadrotmajster Viliam Machara na jeho adresu hovorí, že je cieľavedomý a zodpovedný líder obväziska. „Osvedčil sa ako odborne veľmi dobre pripravený zdravotník tiež v poľných podmienkach. Bodaj by sme mali takých zdravotníkov čím viac!“

Text: Jozef Žiak

Foto: npor. Marián Smolka

Afganský scenár v Nemecku

Príslušníci českej, poľskej, bulharskej a slovenskej vojenskej polície za spoluúčasti príslušníkov americkej armády cvičili uprostred zimy v nemeckom výcvikovom centre NATO JMRC Hohenfels.

Výcvik bol určený pre príslušníkov vyčlenených do rotu predurčených v prospech brigádneho úlohového zoskupenia NATO NRF a mnohonárodného práporu vojenskej polície NATO. Slovákov participovalo takmer štyridsať. Prvá časť cvičenia bola podľa majora Miloša Soliara z trenčianskeho riaditeľstva Vojenskej polície zameraná predovšetkým na výcvik v oblasti C-IED (zásahy proti improvizovaným výbušným zariadeniam). A tiež na nasledujúce vyžiadanie palebnej a zdravotníckej podpory a na patrolovanie. Neskôr pokračoval výcvik na simulátore dopravných nehôd a precvičenie taktiky malých jednotiek.

Česko-slovenská jednotka

Na účely výcviku bola okrem iného vytvorená spoločná česko-slovenská jednotka vojenskej polície. V ďalšej časti cvičenia si slovenskí a českí vojenskej policajti vyskúšali v role príslušníkov Afganskej národnej polície, aké to je, keď ich mentorujú poľskí vojenskej policajti. V priebehu výcviku boli simulované reálne situácie, ktoré pri tejto činnosti poľskí vojenskej policajti zažívajú v Afganistane. Možno dodať, že pre poľských vojenských policajtov to bola posledná previerka pred ich vyslaním do operácie ISAF, pričom väčšina z nich už mala z tejto činnosti skúsenosti spred dvoch rokov. Spoločná jednotka vojenskej polície v priebehu cvičenia okrem rutinného patrolovania v rôznych druhoch terénu (od zastavanej mestskej oblasti po hornatý terén) vytvárala kontrolné miesta, riešila problematiku ukrývania a pašovania zbraní a drog, ako aj zadržanie osôb a drobnú kriminalitu.

„Výcvikový priestor Hohenfels nám poskytol také možnosti, ktoré zatiaľ u nás doma nemáme. Najviac zaujali rôzne simulátory a verné kópie budov, vrátane ich vnútorného vybavenia a aj tajných chodieb. Pri ich tvorbe sa inšpirovali afganskými realiami. Cvičenie a simulované incidenty sa budem usilovať čo najlep-

šie využiť doma pri príprave našich vojenských policajtov. Samozrejme, pri rešpektovaní danosti a vybavenia našich výcvikových priestorov“, avizuje major Soliar.

Obrana po raketovom útoku

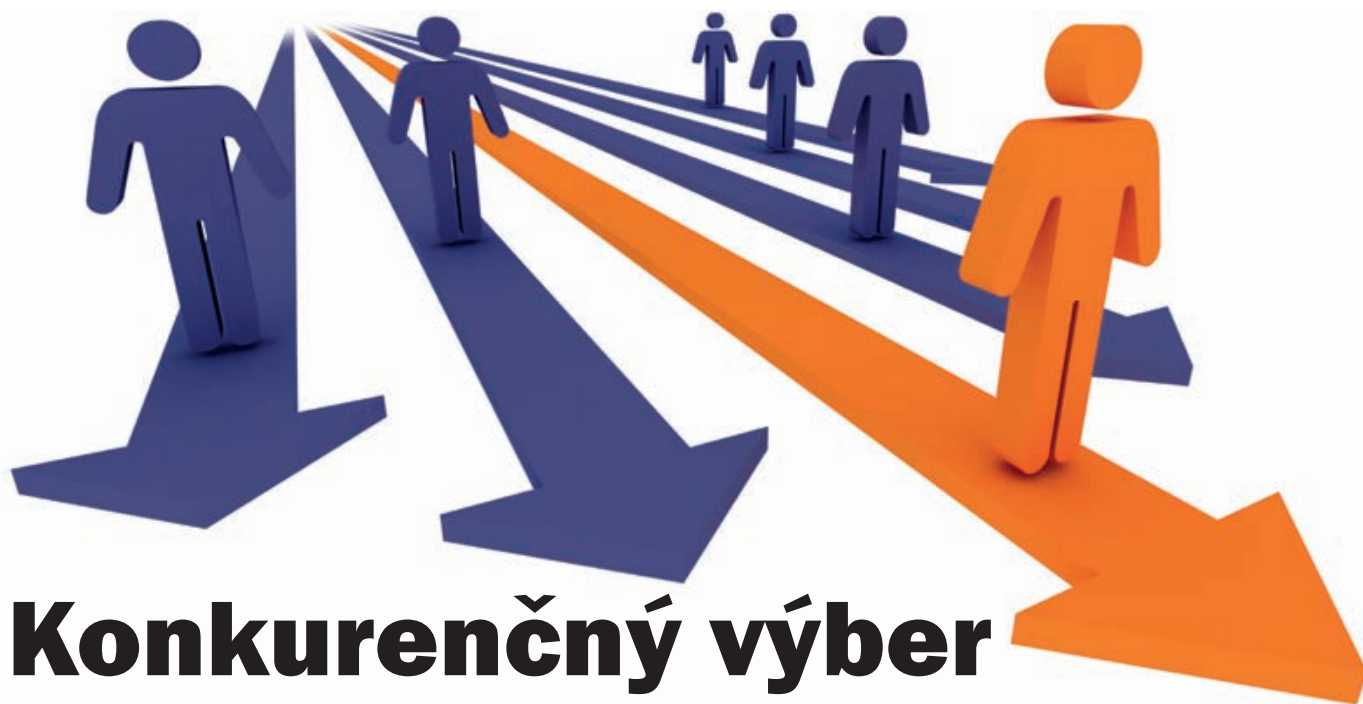
Pre štábneho nadrotmajstra Martina Holka, ktorý je veliacim poddôstojníkom bansko-bystrického útvaru Vojenskej polície, to bola aj jedinečná príležitosť pracovať pri riešení úloh s poddôstojníckym zborom armád NATO. „Scenár cvičenia verne kopíroval situáciu v operácii ISAF. Mali sme možnosť poučiť sa aj na niektorých zlyhaniach a nedostatkoch, aby sme sa ich vyhýbali. Príslušníci jednotky sa často dostali pod paľbu nepriateľa. Okrem iného museli v tejto situácii riešiť nielen svoju obranu, ale aj odsun raneného do bezpečia,“ pripomína Martin. Jeho kolega nadrotmajster Marián Soroka, náčelník 2. skupiny, skupiny pre riešenie krízových situácií útvaru Vojenskej polície Banská Bystrica doplní, že v priebehu cvičenia plnili aj ďalšie úlohy spojené s policajnou činnosťou. Išlo

okrem iného aj o ochranu a sprevádzanie VIP osôb, zabezpečenie miesta udalosti a zaistenie stôp a dôkazov. Tiež nacvičovali vypočúvanie zadržanej osoby či dôkladnú prehliadku budov a ďalších priestorov. Zaujímavá bola aj ochrana konvoja či obrana policajnej stanice pred útočníkmi po predchádzajúcom raketovom útoku. „Pri každej činnosti sme si vyskúšali medzinárodnú spoluprácu. Dalo mi to veľa. Precvičili sme si praktické postupy pri riešení mnohých situácií, s ktorými sa dnes dennodenne stretávajú príslušníci koalíčných armád v operácii ISAF v Afganistane,“ konštatuje spo-

Text: Jozef Žiak

Foto: rtm. Ľubomír Igaz, rotný Matúš Jonov

Konkurenčný výber

Konkurenčný výber je ťažiskovým prvkom systému manažmentu vojenského personálu v rámci zákona č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov OS SR a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“).

Konkurenčný výber je nástrojom systému manažmentu vojenského personálu, ktorý je určený na výber profesionálnych vojakov na vymenovanie do vojenskej hodnosti alebo na povýšenie. Je zároveň súčasťou opakujúceho sa procesu, ktorý sa začína spracovaním služobných hodnotení a končí sa povýšením, udržaním alebo aj prepustením zo služobného pomeru. Podľa § 30 zákona ide o posúdenie výkonu dočasnej štátnej služby profesionálnych vojakov na základe ich služobných hodnotení, tiež priebehu štátnej služby, ako aj o určenie poradia profesionálnych vojakov, ktoré je záväzné na vydanie rozhodnutia na vymenovanie do vojenskej hodnosti alebo povýšenie. Hlavný význam konkurenčného výberu spočíva v jednotnom posúdení zaradených profesionálnych vojakov nezávislou komisiou na základe jednotných kritérií. Úlohou odboru personálneho manažmentu v procese je plánovanie smerných čísiel na povýšenie, výber a príprava členov komisií, príprava personálnych podkladov a organizačné zabezpečenie samotného rokovania jednotlivých komisií. Odbor personálneho manažmentu plní tieto úlohy v úzkej súčinnosti s Personálnym úradom.

Kto, kedy a kde

Podľa § 30 ods. 2 a 3 sú zriaďovateľmi komisií na konkurenčný výber náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky, vedúci služobného úradu v podriadenosti GŠ, ktorého určí náčelník GŠ OS SR (veliteľia síl a riaditeľ Personálneho úradu) a minister obrany Slovenskej republiky. Bližšie podrobnosti o pôsobnosti a zložení jednotlivých komisií na konkurenčný výber sú ustanovené v príslušnom služobnom predpise (SP HSÚpŠSPrV č. 20/2010). Komisie na konkurenčný výber, ktorých zriaďovateľom je minister obrany SR, sa zriaďujú nariadením ministra obrany. Náčelník GŠ OS SR je stálym členom takejto komisie.

Výber členov komisií zriadených náčelníkom GŠ OS SR a ním určených vedúcich služobných úradov sa vykonáva náhodným spôsobom spomedzi profesionálnych vojakov, ktorí v služobnom hodnotení dosiahli mimoriadne dobré a dobré výsledky. Do komisií na konkurenčný výber nominujú profesionálnych vojakov veliteľia. Z nominovaných profesionálnych vojakov odbor personálneho manažmentu vyberie jednotlivé komisie s prihliadnutím na pomerné zastúpenie jednotlivých síl a vojenských odborností. Definitívne sa komisie zriaďa rozkazom náčelníka GŠ OS SR. Rozkaz sa nezverejňuje a určení členovia komisií sú oboznámení

o svojom zaradení do komisie služobným postupom výpisom z rozkazu.

Tajomníkov komisií na konkurenčný výber, ktorí majú na starosti organizačné a materiálne zabezpečenie rokovania komisie, a na posudzovaní profesionálnych vojakov sa nepodieľajú, určuje riaditeľ Personálneho úradu.

Každý rok je do komisií určených 93 profesionálnych vojakov. Od roku 2006 sa v komisiách na konkurenčný výber vystriedalo viac ako 600 profesionálnych vojakov.

Váha kritérií

Podkladmi na rokovanie komisie na konkurenčný výber sú zoznam zaradených profesionálnych vojakov, smerné čísla na vymenovanie alebo povýšenie, kópie osobných kariet a kópie služobných hodnotení. Rokovanie komisie prebieha v troch fázach: posúdenie profesionálnych vojakov na základe ich služobných hodnotení a doterajšieho priebehu služby, určenie poradia profesionálnych vojakov a spracovanie a schválenie zápisnice z rokovania.

Určenie poradia profesionálnych vojakov sa vykonáva na základe týchto kritérií:

- aritmetický priemer služobných hodnotení (0 – 100 bodov)
- výkon veliteľských a riadiacich funkcií (0 – 30 bodov)
- plnenie úloh mimo územia SR (0 – 10 bodov)
- odborná pripravenosť na výkon funkcie (0 – 30 bodov)
- iné schopnosti a aktivity v služobnej činnosti (0 – 30 bodov).

V konkurenčnom výbere tak môže profesionálny vojak získať až 200 bodov. Z uvedených kritérií vidieť, aký veľký je vplyv služobného hodnotenia na výsledky konkurenčného výberu.

Komisia na základe uvedených kritérií prideli body a stanoví poradie profesionálnych vojakov. Na záver rokovania na základe smerných čísiel určí profesionálnych vojakov na vymenovanie alebo povýšenie a spracuje zápisnicu z rokovania. Zápisnica sa predkladá zriaďovateľovi komisie. Profesionálni vojaci sú o výsledku konkurenčného výberu oboznámení prostredníctvom poverených príslušníkov personálneho manažmentu.

plk. gšt. Emil Hvasta

náčelník odboru personálneho manažmentu Štábu
pre podporu operácií GŠ OS SR

Podplukovník v. z. Ludvík Barančík:

Sebaľútosť vás zabije

„Logistická“ hviezda nezapadla pre Ludvíka Barančíka ani v civile. V našom seriáli o vojakoch, pre ktorých koniec služby v armáde ani zďaleka neznamená koniec profesionálnej kariéry, pokračujeme príbehom tohto podplukovníka v zálohe.

„Chcel som sa vyhnúť základnej vojenskej službe, no uniforma vojaka sa mi páčila. Preto som sa po maturite na hotelovej škole rozhodol pre Vysokú vojenskú školu tylového a technického zabezpečenia v Žiline,“ úsmevom spomenie rodák z Nižného Mirošova pri Svidníku (1958).

„Janovice nikdy více...“

Onedlho po promóciách v roku 1981 sa ženil. Aby to nemali s manželkou, tiež východniarkou, domov blízko, oddelili ho do Janovic nad Úhlavou. V západných Čechách do roku 1988 pôsobil ako tylár v protiletadlovom útvere. Zakrátko sa presadil až tak, že mu ponúkli štúdium v zahraničí. Vojenskú akadémiu národnej obrany vo Varšave so špecializáciou na logistiku absolvoval v roku 1992. „Pravdaže, už pred delením štátu sme sa jednoznačne rozhodli pre Slovensko.“ Nastúpil ako zástupca veliteľa pre logistiku 23. tankovej brigády v Kežmarku. Po desiatich rokoch sa stal zástupcom riaditeľa Vojenského vysokošpecializovaného ústavu pre choroby pľúcne v Novej Polianke. „Spočiatku sa to mojim kolegom zdalo čudné, že som starostlivosť o obrnenú techniku vymenil za starostlivosť o pacientov. No bola to výzva. Navyše, opäť som mal na starosti logistiku s ekonomikou, takže to až taký neprekonateľný rozdiel nebol...“ Lenže prišlo scivilňovanie funkcií. Zároveň otázka, či pôjde ako vojak slúžiť napríklad do Bratislavy. „V roku 2004 som mal za sebou už 27 rokov služby. Okrem 21-ročného syna, dnes profesionálneho vojaka, sme mali s manželkou aj druhorodeného Do-

minika. Práve ho čakal nástup do základnej školy. Uvedomil som si, že ak mám ešte niečo dokázať v civile, prišiel ten čas...“ Na odchod z armády však nebol pripravený. „Vôbec som netušil, ako funguje svet za kasárenskými múrmi, takže v tom bolo aj veľa neistoty. No vedel som, že si budem hľadať uplatnenie v logistike.“ Podarilo sa. Získal miesto šéfa autoservisu v Bardejove, kde si medzitým postavili s manželkou dom. Ak predtým v Kežmarku velil vyše stovke ľudí, tentoraz ich riadil osem. „S riadením problém nebol, no musel som sa naučiť, ako im vypočítať výplaty, ako sa vyrovať s dlhmi od zákazníkov, aj ako riešiť stovky ďalších problémov.“ Vždy to tak býva – čo ťa nezabije, to ťa posilní. Už po roku mal dosť sebadôvery, aby si zobral na lízing tri kamióny a založil vlastnú s. r. o. „Jazdili

„Netušil som ako funguje svet za múrmi kasárení, takže v tom bolo aj veľa neistoty.“

sme do Škandinávie či Maďarska, no najviac do Talianska a Moskvy. Riadiť svoj biznis je síce dobrý pocit, ale sprevádza ho aj dennodenné napätie. Okrem toho, keď hoci nechtiac urobíte chybu v armáde, systém je veľký a odolá. No keď na niečo zabudnete alebo nedotiahnete v rámci malého či stredného podnikania, môže vás to zraziť na kolená. Vzápätí vám na dvere zabúcha exekútor, hoci to nemusí byť vašou vinou.“

Od východiska k cieľu

Vraví však, že služba v ozbrojených silách ho naučila základným pravidlám rozhodovacieho procesu: „Teda vyhodnotiť východiskovú situáciu, stanoviť si cieľ a ísť tvrdo za ním...“ Po niekoľkých rokoch dostal ponuku pracovať v Bardejove pre novú nemeckú firmu ako manažér logistiky. Opäť prijal novú výzvu. Keď sa po troch rokoch zmenili podmienky, vrátil sa k autodoprave. Jeho s. r. o. však tentoraz nevlastní kamióny, ale dodávky. Nezabúda pritom ani na kamarátov z minulých čias. „Občas chodím do Klubu vojenských dôchodcov v Kežmarku. Začiatkom roka som sa prihlásil aj do vojenského klubu u nás v Bardejove. Tiež som prijal ponuku spolupracovať s Vojenskou podpornou nadáciou...“

„Kde beriete energiu na toľké nové začiatky?“ kladieme L. Barančíkovi ďalšiu otázku. A neľutoval, že neostal dlhšie slúžiť v ozbrojených silách? „Prišli aj také chvíle, keď som porovnával, že istota v uniforme bola fakt skvelá vec. No vždy som sa otriasol. Ľutovať sám seba je pre každého cesta do pekla. Tiež mám šťastie, že práca ma žení dopredu, že ma baví. Mimoriadne dôležitá je rodina. Manželka učí, do biznisu mi až tak nehovorí, ale keď sú vo firme problémy, jej psychická podpora je pre mňa nenahraditeľná. Teší ma, že máme aj spoločnú záľubu. Najmä cykloturistiku a lyže. Hoci na bežkách ma už predbehne...“

Text: Pavol Vitko
Foto: Ivan Kelement

Výzvy v Dukle

Aj keď si niektorí fanúšikovia vojenského športu sľubovali od zimnej sezóny viac ako „vcelku pozitívnu“ ju hodnotí riaditeľ VŠC Dukla Banská Bystrica Robert Kurčík (1977).

„Za povšimnutie stojí 4. miesto Nasti Kuzminovej na Majstrovstvách sveta v biatlone, ako aj 10. a 11. miesto Janky Gereckovej. Veronika Velez-Zuzulová obsadila tiež pekné 7. miesto na MS alpskom lyžovaní v slalome. Oceňujem výkonnostný rast reprezentanta v alpskom lyžovaní Adama Žampu,“ konštatuje riaditeľ, ktorý vykonáva svoju funkciu od decem-

bra 2012. Samozrejme, všetkých potešili aj pódiové umiestnenia Anastasie Kuzminovej a Veroniky Velez-Zuzulovej v rámci svetových pohárov. Kuzminová (na fotografii) najlepšie zabodovala začiatkom marca v siedmom kole v Nórsku získala dokonca dva bronzy a striebro. No a pre Zuzulovú bolo životným úspechom premiérové prvenstvo pred koncom minulého roka na svetovom pohári v Rakúsku. Za očakávaniami zaostali najmä biatlonisti muži. Neveľmi výrazné boli aj halové výkony našich atlétov. Robert Kurčík im však pred letom verí. Nrtm. Martinu Hrašnovú či Danu Veldákovú pred majstrovstvami sveta v Moskve vníma ako naše „medailové železka“. „Naším cieľom je, aby reprezentanti Dukly na európskych a svetových šampionátoch či v rámci svetových pohárov získali v tomto roku minimálne 23 medailí,“ avizuje riaditeľ. Členovia Dukly sa pritom v priebehu tohto roka zúčastnia na dvanástich majstrovstvách sveta a osem ráz budú reprezentovať Slovensko na majstrovstvách Európy. Čakajú ich aj viaceré majstrovstvá sveta a Európy juniorov, svetová univerziáda či športové Vojenské majstrovstvá sveta (CISM). R. Kurčík sa v seniorských kategóriách naďalej spolieha na osvedčených borcov z vodných športov – Michala Martikána, Eleny Kaliskú a nrtm. Petra Gelleho. Tiež na vodného motoristu Mariána Junga, kulturistov Janu Purdjakovú a Petra Kočiša, ako aj na karatistu nrtm. Klaudia Farmadina. O to viac je v Dukle jednou z „otázok dňa“ výchova mladých reprezentantov.

VŠC Dukla sa podieľať na organizácii Majstrovstiev sveta juniorov vo vodnom slalome, ktoré sa uskutočnia začiatkom leta v Liptovskom Mikuláši. „Som veľmi rád, že minister obrany Martin Glváč si stojí za svojím slovom, ktoré dal našim vodným slalomárom pred vlaňajšou olympiádou v Londýne. Teda, že ak privedú domov medailu, ktorú sme získali vďaka M. Martikánovi, podporí dostavbu nášho vodáckeho areálu v L. Mikuláši. Juniorské majstrovstvá sveta budú mať aj vďaka tomu dôstojné zázemie,“ konštatuje riaditeľ.

Text: Pavol Vitko
Foto: TASR

VOJENSKÝ HISTORICKÝ KALENDÁR

APRÍL

1. apríl

1918
V Budapešti sa narodil slovenský filmový režisér Ján Kadár. S českým režisérom Elmarom Klosom nakrútili film z obdobia 2. svetovej vojny *Obchod na korze*, ocenený Oscarom (1966).

1948 Prosovietska vláda vo Východnom Nemecku začala pozemnú blokádu Západného Berlína

3. apríl

1948 Americký prezident Harry Truman podpísal Marshallov plán na pomoc krajinám postihnutým druhou svetovou vojnou

4. apríl

Medzinárodný deň proti nášľapným mìnám

7. apríl

2003 Americké jednotky dobyli Bagdad, režim Saddáma Hussajna padol o dva dni neskôr

12. apríl

Svetový deň letectva a kozmonautiky

13. apríl

1943 Nemecko zverejnilo objav masového hrobu poľských vojnových zajatcov v Katynskom lese

14. apríl

1988 v Ženeve podpísali zástupcovia Afganistanu, Pakistanu a ZSSR, a USA dohodu o odchode sovietskych vojsk z Afganistanu

17. apríl

1897 V Holíči sa narodil Daniel Rapant, slovenský historik, autor 13-zväzkového diela *Slovenské povstanie roku 1848 – 1849*. Zomrel 17. apríla 1988.

18. apríl

1983 Pri výbuchu bomby bola zdemolovaná budova veľvyslanectva USA v libanonskom Bejrúte. Zahynulo 63 ľudí, z toho 17 Američanov a 100 bolo zranených

19. apríl

1943 Vypuklo povstanie vo varšavskom gete

21. apríl

1713 V Liptovskom Mikuláši popravili bývalého zbrojníckeho kapitána Tomáša Uhorčíka,

1918 Prvá svetová vojna: v Ríme podpísali Milan Rastislav Štefánik a taliansky ministerský predseda dohodu o utvorení samostatného československého vojska v Taliansku

22. apríl

Deň Zeme

23. apríl

1543 Do Uhorska vtrhla stotisícová turecká sultána Süleymana I.

1983 Zomrel Paľo Bielik, herec, filmový režisér a scenárista, autor vojnových filmov *Vlčie diery*, *Štyridsaťštyri*, *Kapitán Dabač*.

25. apríl

1433 Husiti dobyli Kežmarok

28. apríl

1813 V meste Bolesławiec (Sliezsko, dnes Poľsko) zomrel ruský poľný maršal Michail Illarionovič Kutuzov (* 1747 Petrohrad)

29. apríl

1993 Slovensko vyslalo v rámci misie OSN UNPROFOR do bývalej Juhoslávie prvú skupinu ženíjného práporu mierových síl Armády SR

Pripravené v spolupráci s VHÚ

ŠTÝL

KULTÚRA • ZÁBAVA • VOĽNÝ ČAS

Mega SUV

Ak nás niečomu v posledných rokoch Hollywood naučil, tak tomu, že opatrnosti nie je nikdy dosť. Pred terminátormi, postapokalyptickými hordami zombíkov, upírmí a Bruceom Willisom vás žiaden automobil jednoducho neochráni. Až na jeden... Volá sa Knight XV a na trh ho uviedla kanadská firma Conquest Vehicles. Mega SUV s dĺžkou 6 metrov a šírkou 2,5 metra rozmermi dvakrát prevyšuje bežný Hummer. Na jeho šesťtonovej

hmotnosti ma levi podiel kompletne obrnenie (aj zospodu). Má nepriestrelné sklá aj pneumatiky, hasiaci prístroj, vo výbave sú prístroje na nočné videnie, siréna, strešné reflektory ovládané joystickom zvnútra vozidla, systém externých kamier, senzory pohybu pred a za vozidlom, núdzová kyslíková súprava pre prípad útoku plynom, intercom na dorozumievanie s osobami vonku, kožené poťahy sedadiel, LCD televízor, bar a humidor na cigary.

Pod kapotou drieme 6,8-litrový benzínový desaťvalec s výkonom 326 konských síl, prevodovka je päťstupňový automat, pneumatiky 335/80 R20, brzdy sú štvordiskové s ABS. Objem nádrže je 238 litrov, na spotrebu sa radšej nepýtajte.

Ak ešte nie ste dostatočne ohúrení (a namotaní), tak pomôže cena tohto monštra na kolesách: 629 000 dolárov (!).

Foto: Conquest Vehicles

Náramkový bojovník

Strohý funkcionalistický štýl pánskych náramkových hodínok Brera Militare prezrádza taliansku eleganciu spríaznenú so švajčiarskym majstrovstvom. Telo z nehrdzavejúcej ocele je potiahnuté matnou keramickou vrstvou, ktorá zvyšuje odolnosť a eliminuje odlesky. Decentný ciferník využíva efekt tónu v tóne, ale i rôzne odrazové vlastnosti materiálov, takže je čitateľný aj v šere. Stopky, dátum a budík majú vlastné ukazovatele.

V srdci hodínok tepe ultrapresný strojček Miyota Quartz JS50. Hodinky s gumeným remienkom odolávajú vode do hĺbky 100 metrov. A ak by sa vám zdali predsa len príliš odmerané, môžete siahnuť hlbšie do vrecka a obstaráť si model BRMLC5003B, na ktorom ciferník zdobia čierne diamanty!

Rozšírená a drahá

Zdá sa vám svet okolo vás sivý a nudný? Skúste rozšírenú realitu (augmented reality), teda skutočnosť, obohatenú pomocou digitálnych technológií! Okuliare Vuzix Wrap 1200AR pre rozšírenú realitu v 3D sú vybavené dvojicou VGA kamier s pozorovacím uhlom 30 stupňov. Obráz z kamier sa zobrazuje na displeji s virtuálnou uhlopriečkou 75 palcov (pri vzdialenosti od displeja tri metre), rozlíšením WVGA (853x480 bodov) a frekvenciou 30 obrázkov za sekundu. Sú plné senzorov ako gyroskop, magnetometer alebo akcelerometer pre dokonalé sledovanie pohybov vašej hlavy. K počítaču ich pripojíte pomocou USB. Okuliare ideálne pre hranie hier, sledovanie videa, ale aj potulky reálnym svetom, rozšíreným o informácie, ovládanie gestami a digitálnu zábavu. Ak sa vám nechce čakať na uvedenie okuliarov Google Glass a chcete vyzeráť ako z budúcnosti už dnes, pripravte si 1 499 dolárov. To je cena, za ktorú sa okuliare Vuzix Wrap 1200AR predávajú v USA.

FILM

Vrahom z povolania

Hraný dokumentárny film českého režiséra Pavla Palečku je o účastníkovi protifašistického odboja, bojovníkovi z východného frontu, vojakovi z povolania, no nie hrdinovi. Naopak. Plukovník v. v. JUDr. PhDr. Karel Vaš, CSc. ako vojenský sudca a prokurátor odsúdil na smrť v čase politických procesov v 50-tych rokoch viac ako 20 nevinných obetí. Jeho „najprominentnejšou“ obeťou bol generál Heliodor Píka, legendárny čs. legionár z prvej a odbojár z druhej svetovej vojny, popravený 21. júna 1949. Pre desiatky ďalších „špiónov a zradcov“ vyrobil rozsudky na dlhé roky odňatia slobody.

Váš bol počas vojny zástupcom šéfa československej vojenskej kontrarozvedky. Odovzdal sovietskej NKVD bez súdu stovky zadržaných osôb, ktoré končili v gulagoch. Je spoluzodpovedný aj za vyvražďovanie nemeckých civilistov po skončení 2. svetovej vojny na území Československa. V čistkách 50-tych rokov ho odsúdili na doživotie, no vďaka spolupráci s NKVD sa o päť rokov dostal na slobodu. Urobil si doktorát z filozofie, prednášal na vysokej škole a ak po niečom túžil, tak po hodnosti generál. Cítil sa byť totiž obeťou, nie páchatelom. Iní však tvrdia opak, ako napríklad syn Heliodora Píku, plukovník v. v. Milana Píku (1922), totalitnou mocou perzekvovaný bojovník západného odboja, ktorý našiel útočisko na Slovensku. Jeho výpoveď je súčasťou filmu.

Československá premiéra snímky sa konala 5. februára tohto roku v Bratislave. Len dva mesiace po smrti plukovníka Vaša... Podrobnosti a aktuality o filme aj o okolnostiach jeho vzniku nájdete na internetovej stránke www.vrahomezpovolani.cz, ktorá okrem mnohého iného ponúka i vzácnu možnosť pozrieť si celý film online.

Text: Pavol Vitko

Keď sa minie strelivo...

Američania to s prípravou na blížiacu sa apokalypsu myslia naozaj vážne! Už tento mesiac chce spoločnosť Gerber uviesť na trh zbraň určenú pre príslušníkov ozbrojených síl, ktorá vychádza z tradícií Divokého západu - Downrange Tomahawk. Výrobca vyzdvihuje trojakú účelovosť zbrane: ako sekery na dobýjanie sa do labilnejších stien chatrčí, presekávanie reťazí a zámok; ako páky na dobýjanie sa do uzavretých priestorov; a s trochou cviku ako zbrane na väčšiu vzdialenosť. Celková dĺžka tomahawku je 50 centimetrov, hmotnosť čosi menej ako kilogram. Tomahawk sa bude dodávať aj s praktickým puzdrom na opasok.

DVD

HRA

KNIHA

Smrť čaká všade

Oscarmi za najlepší film, réžiu, strih, zvuk, zvukové efekty a scenár ocenená dráma režisérky Kathryn Bigelow rozpráva o špičkovom americkom tíme EOD v Iraku. Nový veliteľ seržant James (Jeremy Renner) zatiahne dvoch podriadených do bojov v meste, ako keby nechápal, že tak vystavuje všetkých extrémnemu riziku. Keď sa okolo nich rozpúta chaos, prejaví sa Jamesov skutočný charakter. Film s obrazom v úplnom vysokom rozlíšení, originálnym zvukom aj českým dabingom DTS-HD Master Audio 5.1 a lákavými bonusmi vychádza na nosiči Blu-ray Disc.

Aliens: Colonial Marines

Hoci na novú hru zo sveta filmových vortelcov nadväzujúcu na druhý film série, sa tešilo veľa ľudí, zatiaľ je prevažne sklamaním. Vznikala šesť rokov, veľa ráz ju ohlasovali a potom odkladali jej uvedenie, prepracovávali a menili. Grafika je celkom príjemná, hra rýchlo stráca atmosféru i napätie a stáva sa rutinnou priamočiarou striedačkou, nesúdržným celkom s minimálnym dejom bez prekvapivých zvrátov. Pochváliť nemožno ani hudbu a zvukové efekty. Ako sólová hra sú Colonial Marines nevýrazná, priemerne zábava. Uvidíme, čo zmení (zlepší?) sľubovaný sieťový režim.

BZRK

Šestnásťročný Noah sprenikavými očami, za ktorými sa skrývajú netušené hlbiny. Z jeho brata Alexa, kedysi neohrozeného vojaka, je troska. Rovnako stará Sadie McLureová, osobitá a nezávislá. Ich blízkych zničil boj o moc, na konci ktorého je utopická spoločnosť bez konfliktov a vojen. Ale aj bez slobodnej vôle. Lebo v nanosвете stačí šikovne poprepájať pár nervových spojení, z človeka je naraz iba bábka. Michael Grant je skutočným majstrom svojho odboru. Nanosvet v Grantovom podaní je fascinujúci a čitateľ prekvapene zisťuje, čo všetko zostáva očiam skryté.

VAŠE STAROSTI... ...NA NAŠU HLAVU

V roku 2005 som bol repatriovaný z misie UNDOF na Golanských výšinách, kde som bol uznaný vinným za spôsobenie dopravnej nehody. Repatriovaný som bol v rámci regulárnej rotácie. Môžem sa zúčastniť na bojovej misii v Afganistane?

Náčelník Generálneho štábu OS SR vydal s účinnosťou od 1. apríla 2010 Štandardné operačné postupy pre zabezpečenie výberu personálu a personálne zabezpečenie profesionálnych vojakov pri plnení úloh mimo územia Slovenskej republiky (SOP-1.0-1(B)). Podľa čl. 6 ods. 3 profesionálneho vojaka nie je možné zaradiť do personálneho zámeru a určiť do funkcie v operácii, ak: proti profesionálnemu vojakovi je vedené trestné stíhanie alebo priestupkové konanie;

- bol repatriovaný z dôvodu neplnenia úloh alebo mu bolo uložené disciplinárne opatrenie z dôvodu porušenia disciplíny počas služby v operácii alebo plnenia úloh pozorovateľov;
- bolo mu uložené disciplinárne opatrenie počas predchádzajúcich pôsobení v operáciách alebo pozorovateľských misiách, pričom disciplinárne opatrenie malo za následok predčasné skončenie vyslania na plnenie úloh mimo územia SR;
- došlo u profesionálneho vojaka k zmene zdravotnej klasifikácie, nedovoľujúcej vykonávať službu mimo územia Slovenskej republiky.

Profesionálny vojak, ktorému bolo počas vyslania na plnenie úloh mimo územia Slovenskej republiky uložené disciplinárne opatrenie s následkom predčasného skončenia vyslania nespĺňa požadované kritérium, na základe ktorého by mohol byť zaradený do personálneho zámeru na ďalšie vyslanie na plnenie úloh mimo územia Slovenskej republiky.

Aj napriek uvedenej skutočnosti profesionálny vojak môže služobným postupom požiadať veliteľa pozemných síl OS SR o zaradenie do personálneho zámeru na ďalšie vyslanie do vojenskej operácie v Afganistane. Zabezpečenie výberu a personálne zabezpečenie vojenskej operácie je pritom v kompetencii veliteľa, ktorého určil náčelník Generálneho štábu OS SR (čl. 2 ods. 2 SOP-1.0-1(B)). No a ten nepochybne vie, aké sú príslušné štandardné operačné postupy náčelníka generálneho štábu...

Mgr. Milan Brach, riaditeľ ÚPS
Ilustračné foto: UNDOF, pv

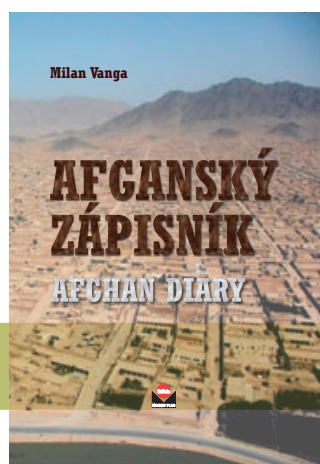
FOTOVÝSTAVA

20 rokov MO SR a OS SR

„Ďakujem za počín, ktorý sa realizáciou tejto prezentácie podaril. S obdivuhodnou ľahkosťou a eleganciou sa autorom podarilo vystihnúť a zachytiť významné udalosti 20 rokov OS SR a zároveň ich vyvážené prezentovať,“ napísal do pamätnej knihy kapitán Richard Spišák, jeden z návštevníkov výstavy fotografií, ktorá od začiatku januára dokumentuje 20. rokov ozbrojených síl a rezortu obrany. Desiatky fotografií na 16 paneloch vybral tím vedený Petrom Suskom z Komunikačného odboru MO SR. Po úvodnej inštalácii na ministerstve obrany výstavu inštalovali vo februári v trenčianskom Dome armády a v apríli si ju môžu prezrieť v Posádkovom klube v Prešove. Od 6. mája bude prezentovať činnosť našich ozbrojených síl vo výstavnej sieni Univerzitnej knižnice v centra nášho hlavného mesta.

...a ešte dodatok. V Pamätnej knihe, ktoré sprevádza fotovýstavu, registrujeme aj anonymné ohlasy. Aj do redakcie neraz dostávame anonymné listy. Tie však nepublikujeme.

(pv)

KNIHA

Afganský zápisník

James Clavell by nikdy tak autenticky nenapísal svoj legendárny román Potkan kráľ, keby sám nebol ako dôstojník britského kráľovského leteckva tri roky japonským vojnovým zajatcom. A Milan Vanga by nepritiahol na Facebooku takú pozornosť na činnosť slovenských vojakov v Afganistane, keby sa sám v roku 2011 nestal dôstojníkom slovenského kontingentu v ISAF.

Major Vanga facebookovú skupinu Podporujem naše jednotky v Afganistane založil už v roku 2010. Inšpirovali ho aj viaceré nezičlivé komentáre pod článkami o našich vojakoch. Ďalší rok vymenil horúcu hovorcovskú stoličku na generálnom štábe za ešte horúcejšiu základňu Kandahár. Nie, nebol tam vyslaný ako trebárs reportér. Na pol roka prevzal funkciu zástupcu veliteľa kontingentu. Svoj Afganský zápisník písal po nociach a počas krátkych útržkoch osobného voľna. Záujem niekoľko tisíc priateľov facebookovej skupiny a ich pozitívne ohlasy podnietili Vangu rozmyšľať aj o vydaní svojich riportov, reportáží a fotografií v knižnej podobe. Koncom minulého roka sa mu to podarilo. Výsledkom je 244-stranová plnofarebná publikácia formátu A4. Vyšla vo vydavateľstve Magnet Press Slovakia a súčasťou sú aj krátené preklady textov v angličtine. Autor mapuje život slovenských mierotvorcov v jeho plnej šírke. Od likvidácie nevybuchnutej munície cez stráženie základne, duchovnú službu či ženijné práce až po víťazné hokejbalové ťaženie našich vojakov. A ak je pre čitateľa v podobných publikáciách okrem štylistického majstrovstva a grafického spracovania dôležitá aj autenticita, tá Vangovi ako veteránovi z ISAF naozaj nechýba.

No a motivácia, s ktorou Milan Vanga do projektu vstupoval? Nájde ju hneď na začiatku knihy: „Dúfam, že publikácia trochu otvorí oči tým, ktorí našu účasť v Afganistane považujú iba za spôsob zárobku. Možno si našich vojakov začnú trochu viac vážiť...“

Pavol Vitko

Pace support operations (PSO) are **multi-functional** operations designed to create a secure environment and to **facilitate** the efforts of the civilian elements of a mission to create **self-sustaining** peace. They may include **peacekeeping** and peace **enforcement**, as well as **conflict prevention**, **peacemaking**, **peacebuilding** and humanitarian operations.

PSOs are neither in support nor against a particular party, but are conducted in an impartial manner. A PSO mandate should not designate an enemy, nor should it be related to military victory. The achievement of the political end state is the defining criterion for the success of the entire PSO operation.

Peacekeeping and peace enforcement operations are designed to achieve the same state, that is, a secure environment. However, in the first instance, a peacekeeping force bases its operations on the consent of the parties and is not capable of exercising force beyond that required for self-defense. Only a peace enforcement force prepared for combat and capable of effective coercion should be deployed into a potentially hostile environment.

Conflict prevention includes different activities ranging from diplomatic initiatives to preventative deployment of troops. Military tasks will generally fall within the following categories: early warning, surveillance, training and security sector reform. Efforts to improve and democratize a nation's security sector can support wider development plans to improve the human rights situation in the country. The deployment of multinational forces can take the form of exercises and over-flights, positioning maritime or "stand-off" amphibious forces, deploying air or ground forces to the region adjacent to the problem area or deploying a force into the problem area itself.

Peacemaking is any diplomatic action conducted after the commencement of conflict with the aim of establishing a peaceful settlement. Peacemaking is accomplished primarily by diplomatic means. However, military support to peacemaking is possible either indirectly (e.g. staff support or planning!), or in the form of a direct involvement of military assets.

Peacebuilding covers actions that support political, economic, social and military measures and structure aiming to avoid a return to conflict. They are designed to contribute towards long-term stability by encouraging reconciliation. Military involvement will mainly involve the provision of a stable and secure environment in which civilian agencies can focus on the reconciliation and peacebuilding processes.

Humanitarian operations may be conducted independently or as an element of a PSO. In an emergency military assets can take responsibility for specific humanitarian functions. These might include assistance of specialist units such as medical, transport and engineer units. Civilian oversight of military humanitarian operations is necessary to ensure that military engagement, which tends to be short-term, does not create dependency or run contrary to longer-term specialized development programs. Humanitarian operations are conducted to relieve human suffering, especially in circumstances where responsible authorities in the area are unable, or possibly unwilling to provide adequate support to the population.

GLOSSARY

- **adjacent** [ə'dʒeɪsənt] – priľahlý, susediaci;
- **alleviate** [ə'li:vieɪt] – zmierniť, zmenšiť;
- **amphibious** [æm'fɪbiəs] – obojživelný;
- **coercion** [kəʊ'ɜːʃən] – nátlak, donútenie;
- **commencement** [kə'mensmənt] – začiatok;
- **conflict prevention** ['kɒnflɪkt pri'venʃən] – predchádzanie konfliktom;
- **consent** [kən'sent] – súhlas;
- **contribute** [kən'trɪbjʊ:t] – prispievať;
- **defining** [dɪ'faɪnɪŋ] – určujúci, rozhodujúci;
- **dependency** [dɪ'pendənsɪ] – závislosť;
- **deployment** [dɪ'plɔɪmənt] – nasadenie;
- **designate** ['deɪzɪneɪt] – určiť, označiť;
- **early warning** ['ɜːli 'wɔːnɪŋ] – včasná výstraha, varovanie;
- **element** ['elmənt] – prvok, súčasť;
- **enforcement** [ɪn'fɔːsmənt] – presadzovanie, vynucovanie;
- **establish** [ɪs'tæblɪʃ] – vytvoriť, nastoliť;
- **facilitate** [fə'sɪlɪteɪt] – uľahčiť, umožniť;
- **impartial** [ɪm'pɑːʃəl] – nestranný;
- **in the first instance** [ɪn ðə fɜːst 'ɪnstəns] – v prvom rade, na prvom mieste;
- **independently** [ɪndɪ'pendəntli] – nezávislo, samostatne;
- **initiative** [ɪ'nɪʃɪətv] – iniciatíva, podnet;
- **involvement** [ɪn'vɒlvmənt] – účasť, zapojenie;
- **maritime** ['mærɪtaɪm] – námorný;
- **mediator** ['miːdiətə] – sprostredkovateľ;
- **multi-functional** ['mʌlti 'fʌŋkʃənəl] – viacúčelový, multifunkčný;
- **peace support operation** [pi:s sə'pɔːt ʊpə'reɪʃən] – operácia na podporu mieru;
- **peacebuilding** [pi:s 'bɪldɪŋ] – budovanie mieru;
- **peacekeeping** [pi:s 'kiːpɪŋ] – udržiavanie mieru;
- **peacemaking** [pi:s 'meɪkɪŋ] – nastolenie mieru;
- **reconciliation** [ˌrekənsɪlɪ'eɪʃən] – zmierenie, zmier;
- **security** [sɪ'kjʊərɪti] – bezpečnosť;
- **self-sustaining** [self səs'teɪnɪŋ] – sebestačný, nezávislý;
- **settlement** ['setlmənt] – urovnávanie, vyriešenie;
- **stand-off** [stænd ɒf] – vyplávať, plávať od brehu;
- **suffering** ['sʌfərɪŋ] – trápenie, trpiaci;
- **surveillance** [sɜː'veɪləns] – pozorovanie, prieskum;
- **tend** [tend] – mať snahu, mať sklony (k niečomu);
- **victory** ['vɪktəri] – víťazstvo.

MILITARY ENGLISH PEACE SUPPORT OPERATIONS

Pripravené v spolupráci s AReport, Česká republika • Foto: OSN

PHRASEOLOGY AND DEFINITIONS

Fall within – a phrasal verb meaning to be a part of a specific group or category, to belong to a distinct classification. **Early warning** – generally describes a system which provides to a given group or party information leading to avoidance of or preparation for a future danger or threat. **Military assets** – any resource (person, group, instrument, installation or supply) for use in an operational or support role. **Surveillance** – in broader context means constant observation. **Run contrary** – to have results and consequences which are opposite to what was planned or intended. **Sector** – area delimited by boundaries within which a unit operates, and for which it is responsible.

por. Marian Bodolló
kaplán slovenského
kontingentu ISAF

DUCHOVNÉ SLOVO

...v tretí deň vstal z mŕtvych

Chcel by som udalosti Veľkej noci spred dvoch tisíc rokov aktualizovať na pomery, ktoré sú spojené s každou misiou. Začal by som príletom. Je to prvý krok po vystúpení z lietadla, keď mnohí vstupujú na neznámu pôdu. Najmä tí, čo sú tu prvý raz. A potom prichádza Getsemane. Miesto, kde sa Pán Ježiš modlil so svojimi učeníkmi. No tí potom unavení, nechali Ho v tom samého.

A presne toto je situácia, keď sú vojaci na misii v rovnakej situácii. Najbližší sú ďaleko, rovnako ako návrat k nim. Odtiaľto začína pre mnohých kalvária. Tým, že vojaci sem prišli, opustili dobrovoľne niečo, s čím boli zrazení. Svojich rodičov, manželia na pár mesiacov svojich životných partnerov a deti. Príchodom do nového prostredia sa museli vzdať svojich väzieb nielen na príbuzenstvo, ale aj citov minulosti. Opustili dobrovoľne to, v čom a kde sa cítili bezpeční. No a po tretie, je to aj duchovná púť. Muž by sa mal vedieť odpútať od toho, na čo je príliš upätý – peniaze, majetok, dobré meno získané prácou.

Práve tu, aj keď nie sú vždy život ohrozujúce situácie, prichádzajú niektorí vojaci akoby už oslobodení od tohto bremena a pýtajú sa. Už len to, že dokážu položiť otázku, považujem je dobré, lebo už nad ňou museli rozmýšľať. Zaujímajú ich samotný Pán Boh, a Jeho vzťah k nám, otázka stvorenia, vykúpenia, hriechu a podobne.

Práve tu, tisícky kilometrov od domova, sa už neklážeme len po hladine, ale usilujeme sa ísť do hĺbky, samotnej podstaty bytia. A vďaka Pánovi zvedavcov a otázok pribúda. Týmto prechádzame šesť mesiacov. S mnohými ranami, ako cestou na Golgotu, vlastnými bolesťami, ale aj smútkom.

„...v tretí deň vstal z mŕtvych.“ To, z čoho sa teší kresťanský svet, no zároveň na misii moment, keď sa všetci tešia domov. Po ňom prichádza radostné stretnutie s najbližšími. Radosť, ktorá prekryje predchádzajúci smútok. Niečo ako keď sa Pán zjavil svojim učeníkom a „postaviac sa do prostriedku, riekol im: Pokoj Vám! Ako to povedal, ukázal im ruky aj bok. A zaradovali sa učeníci, keď videli Pána.“

Behanie: ako na to?

Prečo by som mal behať?

Na túto otázku je zbytočné odpovedať, pretože ak sa tým zaoberáš už máš pravdepodobne motivačnú otázku vyriešenú. Preto len heslovite: radosť z pohybu, zdravie, postava, kondícia, úspešnosť na preskúšaní z pohybovej výkonnosti.

Akou intenzitou?

Meranie intenzity behu pomocou pocitov, alebo meraním času jednotlivých úsekov je dosť skresľujúce a zavádzajúce. Intenzitu behu resp. rýchlosť alebo tempo je najlepšie merať pomocou merania srdcovej frekvencie. Je to najpresnejší a najobjektívnejší ukazovateľ zaťaženia jednotlivca.

Maximálna srdcová frekvencia (sf)

Najskôr musíte zistiť vašu maximálnu srdcovú frekvenciu. Najpresnejšie je urobiť si záťažový test. Po dôkladnom zahriatí a rozcvičení absolvujeme beh prípadne test na stacionárnom bicykli vystupňovaný až do maxima na dobu 5-10 minút. Najvyššia dosiahnutá hodnota je naša maximálna SF. Orientačne sa dá zistiť aj výpočtom. Platí jednoduchý vzorec: muži max SF = 220 - vek.

Zóny srdcovej frekvencie

Keď už viete, akú máte maximálnu srdcovú frekvenciu, tak si musíte ujasniť cieľ, pre ktorý beháte. Podľa toho prispôbíte intenzitu behu. Rozdelenie SF do tréningových zón má zásadný význam na riadenie športovej prípravy jej individualizáciu, efektívnosť a účinnosť dosahovania určeného cieľa. Každá zóna zodpovedá určitéj úrovni SF. Zóny nie sú presne ohraničené, ale mierne sa prekrývajú.

Ako si mám merať sf počas tréningu ?

Dá sa to robiť meraním pomocou priloženého prsta na krčnici alebo zápästí po dobu 10 alebo 15 sekúnd s následným vynásobením hodnotou 6 alebo 4, čím sa dopracujeme k počtu úderov za minútu. Pohodlnejšie a presnejšie je použitie športtestera.

Zóna SF nad anaeróbnym prahom	90 – 100 % max. SF
Aeróbno- anaeróbna zóna SF	80 – 90 % max. SF
Aeróbna zóna SF	70 – 80 % max. SF
Zóna SF využívaná na úpravu telesnej hmotnosti	60 – 70 % max. SF
Zóna SF pri rekreačnej pohybovej aktivite	50 – 60 % max. SF

Je to bezdrôtové meracie zariadenie srdcovej frekvencie, pomocou ktorého vždy viete, či sa vaša srdcová frekvencia pohybuje v optimálnom tréningovom rozpätí. Do športtestera si nastavíte požadovanú zónu, v ktorej chcete aktivitu vykonávať (napr. 70-80 % max. SF pri ciele zvyšovania kondície) a ak sa dostanete mimo zónu, tester vás zvukovo upozorní. Používaním športtestera môžete celkom spoľahlivo predísť pretrénovaniu, nárazovému preťaženiu, vzniku zranenia a predovšetkým úplne efektívne zúročiť vynaloženú námahu podľa zamerania – na lepšie športové výsledky, udržovanie potrebnej kondície, racionálne chudnutie a pod.

nrtm. PaedDr. Bc. Miroslav Štubňa
telovýchovný pracovník vk Prešov

Zbierka detských okuliarov

Vojenská podporná nadácia organizuje zbierku nepotrebných detských okuliarov (aj rámov bez skiel), ktoré budú užitočné pre dievčatá a chlapcov v Afganistane v regiónoch pôsobenia vojakov Ozbrojených síl SR. Zbierka trvá do 20. mája 2013. Okuliare budú ešte na Slovensku prekontrolované a dioptrie špecifikované optikom. Okuliare možno zaslať na adresu: Vojenská podporná nadácia, Za kasárňou 3, 832 47 Bratislava. Prípadné otázky a informácie na vojenkanadacia@gmail.com alebo na www.vojenskanadacia.sk

PSYCHOLÓG RADÍ

kpt. Martin Bittner

Uviaznutý dych

Počas prežívania silných emócií sa okamžite mení aj dýchanie. Dýchanie a zdravie spolu úzko súvisia.

Ak počas dýchania niekoľkokrát za sebou nedostať, plytko vydýchame, dochádza v pľúcach k zadržiavaniu odpadových produktov dýchania. Oxid uhličitý a výpotok sa nedostávajú z tela von, zotrúvajú v krvnom obeh a bránia molekulám kyslíka naviazať sa na červené krvinky, ktorých úlohou je ich transport k bunkám telesných orgánov. Nahromadený oxid uhličitý spôsobuje zmenu chemickej rovnováhy, ktorá automaticky ovplyvňuje naše prežívanie, správanie a konanie. Nepokoj, rozladenosť, nesústredenosť, únava či vyčerpanosť, to sú len niektoré z množstva reakcií a stavov, ku ktorým v takejto situácii dochádza. Extrémnu formu predstavujú napríklad reakcie na šok a zdesenie, ktoré sa subjektívne prejavujú ako zastavenie dychu, pocit stiahnutého hrdla alebo „hrče v krku“, všeobecná zoslabenosť, omámenosť a strach zo zadusenia. Počas dlhotrvajúcej hrôzy sa stáva, že človek takmer nevdychuje, vdýchnutý vzduch ostáva v tele a s napätým hrudným košom vdychuje nový. Takmer okamžite sa objavuje pocit napätia v hrudníku, väčšinou na jeho ľavej strane, čo v mnohých prípadoch vyvoláva úzkosť dotýkajúcu sa srdca. V situácii emocionálneho rozrušenia môže dôjsť k hyperventilácii, čo je označenie pre veľmi rýchle a veľmi hlboké dýchanie, prípadne rýchle, ale povrchové dýchanie a pri náhlom zdesení môže dôjsť k prechodnému zastaveniu dychu, po ktorom nasleduje hlboký nádych, čo v mnohých prípadoch iniciuje negatívne pocity spojené s diskomfortom a úzkosťou.

Pri hyperventilácii alebo emocionálne zrýchlenom dychu ide predovšetkým o to, aby si postihnutý uvedomil pocity, ktoré sú spúšťačom uvedenej reakcie a naučil sa ich spracúvať. Postihnutí v daných situáciách často pociťujú strach, ktorý sa dá prekonať cielenými technikami dýchania. Patrí sem napríklad pomalé vydychovanie cez ľahko stisnuté pery, alebo vydychovanie do otvoru vytvoreného spojením našich rúk. Dôležitý je najmä nácvik pravidelného bránicového dýchania a taktiež dodržiavanie pravidla, že výdych má byť aspoň dvakrát dlhší ako nádych. Okrem toho by sa postihnutí mali naučiť zvládať svoje emocionálne konflikty, ktoré vedú k zrýchleniu dychu. Vhodne aplikovaný psychoterapeutický postup tak môže pomôcť k zlepšeniu kvality života.

DETI MAĽUJÚ VOJAKOV

Náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR
generálporučík Peter Vojtek
a mesačník Ministerstva obrany SR
OBRANA vyhlasujú

12. ročník výtvarnej súťaže pre žiakov ZŠ

Účastníci súťaže zašlú svoje práce spolu
so spätočnou adresou, telefónnym kontaktom a dátumom
narodenia najneskôr do **14. mája 2013** na adresu:

Redakcia OBRANA, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava
(kontaktný telefón 0960 312984).

Autori najlepších prác v kategórii mladších a starších žiakov získajú hodnotné finančné ceny.
Ich práce budú uverejnené na internetovej stránke Ministerstva obrany SR. Zároveň budú
pozvaní na oslavy Dňa detí s Ozbrojenými silami SR, ktorý bude 1. júna 2013 v Gíraltovcach.

Plukovník pechoty Ladislav Bodický

Narodil sa 4. januára 1895 v Štrbe. Ľudovú školu navštevoval v Štrbe. V rokoch 1905 – 1906 v štúdiách pokračoval na gymnáziu s vyučovacím jazykom maďarským v Bratislave a v rokoch 1911 – 1913 v Obchodnej škole vo Vyškove na Morave. Po ukončení štúdií sa stal súkromným úradníkom.

Po vypuknutí prvej svetovej vojny sa ako vojak v septembri 1914 prezentoval v 71. pešom pluku rakúsko-uhorskej armády vo Viedni, s ktorým bol v marci 1915 odvelený na ruský front. V bojoch pri Lupkove sa v apríli 1915 dostal do ruského zajatia. Ako dobrovoľník vstúpil 27. augusta 1917 v Borispole do čs. vojska na Rusi, s predurčením do 12. roty 7. čs. streleckého pluku „Tatranského“. S plukom sa zúčastnil na bojoch proti ruským boľševikom na Sibíri. Od decembra 1918 do apríla 1919 zastával funkciu veliteľa polroty 6. roty a od apríla do konca júna 1919 velil čate úderného kurzu v Irkutsku. V júli 1919 bol prevezený pod právomoc veliteľa 12. čs. streleckého pluku „Generála M. R. Štefánika“ (čestný názov udelený 6. 12. 1919) a zapísaný ako mladší dôstojník 12. roty do zoznamu jeho dôstojníkov. V júli 1919 bol povýšený na podporučíka a do polovice októbra 1919 pôsobil ako veliteľ čaty 12. roty v priestore Kansk – Krasnojarsk. Na poručíka povýšili Bodického 19. októbra 1919. Koncom januára 1920 prebral dočasné velenie 12. roty kmeňového pluku, s ktorým sa v rámci 33. lodného transportu čs. légie z Ruska vrátil 14. septembra 1920 do vlasti.

Boje doma a v zahraničí

Po absolvovaní repatriačnej dovolenky vstúpil ako nadporučík do čs. brannej moci a v novembri 1920 prevzal velenie 2. roty pešieho pluku 12 v Parkani (dnes Štúrovo). K 1. januáru 1921 bol povýšený na kapitána pechoty a v októbri 1921 premiestnený do pešieho pluku 9 „Karla Havlíčka Borovského“ v Moste. Funkciu inštruktora nováčikov maďarskej národnosti prebral koncom októbra 1921 a vykonával do polovice februára 1922. V apríli 1925 bol premiestnený do pešieho pluku 23 „Amerických Slovákov“ v Trnave, kde prevzal velenie 6. roty. V polovici septembra 1928 ho premiestnili do pešieho pluku 39 „Výzvedný generála Grazianiho“ v Petržalke a neskôr v Bratislave, kde zotrval až do rozbitia Československa v polovici marca 1939. V čase všeobecnej mobilizácie čs. brannej moci ako major pechoty velil od 24. septembra do 15. decembra 1938 náhradnému práporu pešieho pluku 39.

Po vzniku Slovenského štátu pokračoval vo vojenskej službe. V marci 1939 počas bojov v Malej vojne velil obrannému úseku Michalovce. 27. apríla 1939 ho rozkazom Hlavného vojenského veliteľstva Bratislava premiestnili do pešieho pluku 4 v Bratislave, kde prevzal jeho velenie. 17. mája 1939 bol povýšený na podplukovníka pech. V septembri 1939, v čase ťaženia slovenskej armády proti Poľsku velil pešiemu pluku 4. V októbri 1940 bol ustanovený za prednostu Všeobecného vojenského úradu a od polovice septembra 1941 bol správcom Pracovného sboru Národnej obrany a súčasne premiestnený do západnej pracovnej skupiny. K 1. januáru 1942 bol povýšený na plukovníka pech. Od októbra 1943 do začiatku júla 1944 velil 2. technickej brigáde v Taliansku. V polovici augusta 1944 bol ustanovený za veliteľa Veliteľstva divíznej oblasti 2, so sídlom v Liptovskom Sv. Mikuláši. Hoci sa priamo nepodieľal na prípravách Povstania, po jeho vypuknutí ho podplukovník gšt. Ján Golian vymenoval za veliteľa Obrannej oblasti 2 v 1. čs. armáde na Slovensku, ktorej jednotky mali brániť a udržať priestor Oravy, horného a dolného Liptova a priestor horného Spiša.

Odvolaný aj odsúdený na smrť

V tejto funkcii však zlyhal, pretože nevedel upevniť bojaschopnosť a disciplínu jednotiek, vybudovať účinnú obranu a klásť odpor nemeckým jednotkám, ktoré medzi 1. a 5. septembrom 1944 postupne obsadili Poprad, Liptovský Sv. Mikuláš a Ružomberok. S účinnosťou od 6. septembra bol z funkcie odvolaný a na návrh Slovenskej národnej rady 8. septembra 1944 vzatý do vyšetrovacej väzby a zbavený vojenskej hodnosti. Po prepustení z väzby sa opätovne hlásil na Veliteľstvo 1. ČSA a bola mu vrátená dôstojnícka hodnosť. Po potlačení SNP sa zúčastnil na partizánskych bojoch v horách so skupinou majora Dr. Jána Čipku v rámci 1. čs. partizánskej brigády J. V. Stalina a neskôr 3. partizánskeho pluku. Od polovice

decembra 1944 sa ukrýval v horách pri Banskej Bystrici. Slovenský vojenský súd v Bratislave ho 30. januára 1945 v neprítomnosti odsúdil na trest smrti „...pre zločin úkladov o republiku a pre zločin dezercie k nepriateľovi“.

Velenie aj poníženie

V apríli 1945 po prechode frontu sa ihneď hlásil do čs. armády, kde bol 14. apríla 1945 prezentovaný a zároveň ustanovený za veliteľa strelnice a vojenských objektov v Kamenici nad Cirochou. Od 2. októbra 1945 do 30. augusta 1947 velil pešiemu pluku 26 v Jelšave. K 31. augustu 1947 bol premiestnený na posádkové veliteľstvo v Košiciach ako posádkový veliteľ. Po februári 1948 a uchopení politickej moci KSČ v republike patrila do veľkej skupiny tých dôstojníkov, ktorí boli podrobení niekoľkým vlnám čistiek. Najskôr bol 31. júla 1949 zbavený vojenskej činnnej služby a od 1. augusta prepustený z armády. V novembri 1950 mu odňali vojenskú hodnosť plukovníka pech. a degradovali na vojaka v zálohe. Od 15. februára 1951 bol predurčený k pomocnému technickému práporu 54. Od októbra 1949 do augusta 1950 bol zamestnancom Slovenského výboru Čs. Červeného kríža v Bratislave. Od januára 1951 do januára 1953 pracoval ako úradník v n. p. Košické mliekarni. V máji 1953 mu odobrali dôchodok. V odôvodnení, ktoré komisia Krajského vojenského veliteľstva v Košiciach jednohlasne schválila, sa ako dôvod uvádzal záporný postoj k vtedajšiemu zriadeniu, spojencovi ZSSR, politická nespoľahlivosť, stýkanie sa s dôstojníkmi, ktorí boli prepustení z politických dôvodov. Potom krátko pracoval v n. p. Východoslovenské mlyny a v októbri 1953 bol vysťahovaný s rodinou z Košíc do Levoče. Zomrel v Košiciach 21. septembra 1973.

Text: pplk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.
Vojenský historický ústav

Reproduktor na pásoch

Pojazdné hlásne zariadenie ďalekého dosahu Búrka III. s evidenčným číslom 871-63-83 tvorí súčasť zbierkového fondu VHÚ – VHM Piešťany. Vozidlo bolo pôvodne vyrobené ako BVP-1 v roku 1987 v ZTS Detva. V lete 1988 ho rekonštruovali vo Vojenskom opravárenskom závode 026 Šternberk na pojazdné hlásne zariadenie ďalekého dosahu Búrka III. Od roku 1989 do roku 1991 sa používalo ako ukázkové vozidlo.

Po roku 1993 vozidlo prebral útvar v Prešove, ktorý ho na jeseň 2000 odovzdal vojenskému útvaru 5728 Moldava nad Bodvou. Od roku 2009 je vo Vojenskom historickom múzeu Piešťany. Požiadavku na vývoj pojazdného hlásneho zariadenia ďalekého dosahu, ktoré svojím elektroakustickým vybavením malo umožňovať diaľkové ozvučovanie terénu na vzdialenosť 8 až 10 km, predložilo federálne ministerstvo obrany začiatkom apríla 1981.

Vývoj v Martine

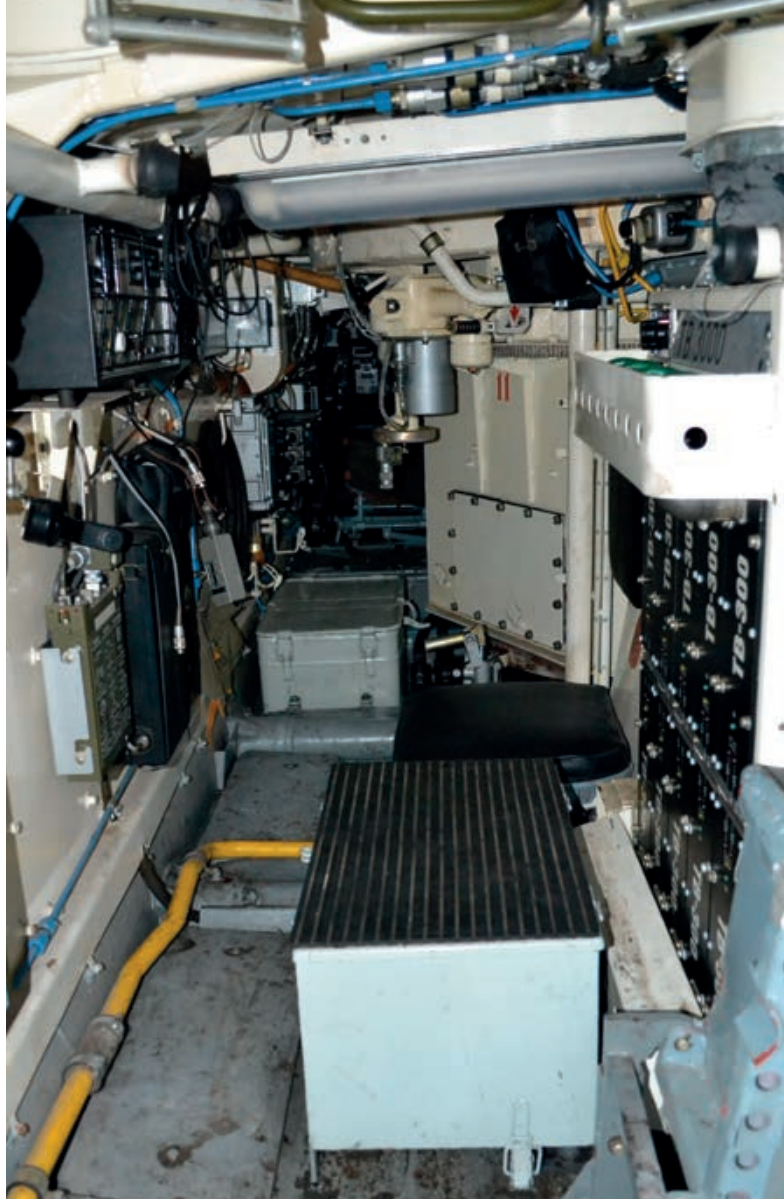
Za riešiteľa úlohy vybrali Výskumno-vývojový ústav ZTS Martin. Po určitých problémoch s podvozkom vyslobodzovacieho pásového vozidla bol nakoniec vybraný na zástavbu zariadenia podvozok BVP-1. Pri vývoji a výrobe prototypu Výskumno-vývojový ústav ZTS Martin úzko spolupracoval s Opravárenským závädom 064 v Hradci Králové, ktorý riešil zosilňovaciu a modulačnú časť a s riešiteľom reproduktorovej súpravy, ktorým bola Tesla Praha a Tesla Valašské Meziříčí. Vývoj bol ukončený na jar 1985 výrobou jedného kusa prototypu, označeného ako Búrka III.

V júni 1985 prototyp v priestore tankovej strelnice Sučany absolvoval podnikové skúšky. Pred podnikovými skúškami neboli laboratórne odskúšané agregáty ústrojenstva zdvíhania, otáčania a zaistovania reproduktorovej sústavy. Boli potrebné niektoré úpravy. Vozidlo aj napriek tomu pri skúškach uspelo. Začiatkom júla 1985 prototyp po odstránení čiastkových konštrukčných porúch odovzdali Výskumnému a skúšobnému stredisku vo Vyškove na Morave na kontrolné skúšky. Počas nich sa vyskytlo niekoľko porúch na otočnom a zdvíhacom mechanizme, ktoré boli operatívne odstránené. Vozidlo počas skúšok splnilo všetky takticko-technické požiadavky na vývoj, okrem prekročenej hmotnosti a zmenšeného dojazdu.

Vyrobili len 15 kusov

Prototyp začiatkom septembra 1985 odovzdali Vojenskému útvaru 8038 Karlove Vary na vojskové skúšky. Tie sa uskutočnili vo Vojenskom výcvikovom priestore Doupov. V priebehu skúšok vozidlo Búrka III. použili v rámci plukovných taktických cvičení 20. motostreleckej a 1. tankovej divízie na operatívne informovanie vojenských jednotiek o aktuálnej situácii, ako aj na zvukové maskovanie a rôzne simulácie bojovej činnosti. Plavebné skúšky absolvovalo v polovici októbra 1985 v priestore Nučnický pri Tereziáne. Požadovaná stabilita pri plavbe s vysunutým reproduktorom v najnižšom bode bola splnená. Počas skúšok vozidlo predviedli zástupcom Spojeného velenia armád Varšavskej zmluvy, ktorí mu venovali značnú pozornosť.

Po úspešnom dokončení vojskových skúšok rozhodlo Kolégium MNO o zavedení vozidla Búrka III. do výzbroje čs. armády. Koncom novembra 1985 bol prototyp po strednej oprave odovzdaný Opravárenskému podniku 026 Šternberk. Ten ako finálny výrob-

Základné technicko-taktické údaje

Hmotnosť	13 236 kg
Dĺžka	6,735 m
Šírka	2,940 m
Výška v transportnej polohe	1,930 m
Maximálna výška s vysunutým reproduktorom	4,800 m
Svetlá výška	0,370 m
Motor	UTD-20
Výkon motora	220 kW
Maximálna rýchlosť – cesta	65 km.h ⁻¹
Priemerná rýchlosť v teréne	30 – 45km.h ⁻¹
Akčný rádius	500 km
Rýchlosť plavby vpred	7 km.h ⁻¹
Rýchlosť plavby vzad	2 km.h ⁻¹
7,62 mm guľomet	PKT
Maximálny dostrel PKT	4 000 m
Palebný priemer nábojov pre PKT	2 000 ks
Rádiová stanica	R - 123M
Hovorové zariadenie	R - 124
Maximálny výkon audio súpravy	3 000 W
Osádka	5 osôb

ca v súčinnosti so ZTS, n. p., Detva vyrobil v rokoch 1987 až 1988 spolu 15 kusov vozidiel. Výroba ďalších vozidiel po roku 1989 sa už neuskutočnila. Organizačne bolo 12 vozidiel zaradených do jednotiek vševojskových zväzkov a 3 vozidlá boli vyčlenené pre orgány špeciálnej propagandy. Pri delení federálnej armády prevzala 6 kusov hlásneho zariadenia Búrka III. do svojej výzbroje aj Armáda SR. V roku 2003 vozidlo z výzbroje OS SR vyradili.

Peter Turza, VHÚ-VHM
Foto: Miroslav Mihálik

